

Ευφροσύνη Καγιάρα-Περδικάκη

Αποθηκεύστε το αρχείο στον υπολογιστή σας.
Προτεινόμενο πρόγραμμα ανάγνωσης το
Adobe Acrobat Reader στο get.adobe.com/reader

Νεοελληνικός Λόγος

Α', Β' & Γ'
Λυκείου

Απαντήσεις
στα θέματα παραγωγής λόγου
των Πανελλαδικών Εξετάσεων

Οδηγίες πλοήγησης

► Περιεχόμενα

Πιέζοντας το κουμπί «περιεχόμενα» μεταβαίνουμε στη σελίδα των περιεχομένων.

Από τα περιεχόμενα μπορούμε να μεταβούμε στο θέμα πανελλαδικών εξετάσεων που μας ενδιαφέρει.

2013: «Έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το περιβάλλον».....	62
2014: «Έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας»	65
2015: «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς»	68
2016: «Φιλία – φιλικές σχέσεις και κοινωνική δικτύωση»	71

Στη συνέχεια μπορούμε να επιστρέψουμε στη σελίδα των περιεχομένων, πιέζοντας το κουμπί «περιεχόμενα».

Με τα δύο βέλη μεταβαίνουμε στην προηγούμενη ή την επόμενη σελίδα.

Επιστροφή

Πιέζοντας το κουμπί «επιστροφή» επιστρέφουμε στην αμέσως προηγούμενη σελίδα που επισκεφθήκαμε.

Το παρόν ψηφιακό αρχείο συνοδεύει το βιβλίο
Νεοελληνικός Λόγος Α', Β' και Γ' Λυκείου της Ευφροσύνης Καγιάρα-Περδικάκη
ISBN 978-960-456-478-1

© Copyright: Ε. Καγιάρα-Περδικάκη, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, 2017

Εικονογράφηση - εικόνα εξωφύλλου: Ζέφη Αλκαλαί

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993) όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία
Εκτύπωση
Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & ΣΙΑ Ι.Κ.Ε.

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ:

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

Έχοντας την πεποίθηση ότι η «γνώση δεν φυλακίζεται» και ότι οφείλουμε να τη μεταδώσουμε στους νέους, τολμώ να καταθέσω τις εμπειρίες που απέκτησα από τη θητεία μου στο 46^ο Βαθμολογικό Κέντρο Λαμίας των Πανελλαδικών Εξετάσεων. Στο Βαθμολογικό Κέντρο προσέφερα τις υπηρεσίες μου για 25 χρόνια –από τη θέση της βαθμολογήτριας, αναβαθμολογήτριας και της υπεύθυνης συντονίστριας της επιτροπής του– όσον αφορά το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Σεβόμενη το έργο των συναδέλφων και αξιοποιώντας τις γνώσεις μου, θα προσπαθήσω να μεταφέρω το «πνεύμα» των ενδεικτικών προτάσεών τους πάνω στα θέματα εκθέσεων και παραγωγής λόγου, που τέθηκαν για τα Γενικά Ημερήσια Λύκεια από το 1998 μέχρι και σήμερα.

Είναι αυτονόητο, βέβαια, ότι η συγγραφή της έκθεσης είναι έργο ατομικό. Αποτελεί κατάθεση του πνευματικού και ψυχικού κόσμου του μαθητή – υποψηφίου και κάτω από αυτό το πρίσμα πρέπει να αξιολογείται από τους καθηγητές. Κάθε προτεινόμενη, λοιπόν, ανάπτυξη θέματος έκθεσης πρέπει να θεωρείται απλά ενδεικτική, για να υπάρχει ένα κοινό «πεδίο» πληροφοριακών στοιχείων, σχετικών με το εκάστοτε θέμα παραγωγής λόγου των Πανελλαδικών Εξετάσεων.

Πρέπει να τονισθεί, επομένως, ότι –ανεξάρτητα από τον δειγματικό τρόπο διαπραγμάτευσης του θέματος που προτείνεται κατ' έτος από την Επιτροπή κάθε Βαθμολογικού Κέντρου– ο καθηγητής ως βαθμολογητής ή αναβαθμολογητής αντιμετωπίζει κάθε κείμενο που συντάσσει ο υποψήφιος ως προσωπικό δημιούργημα και το αξιολογεί σύμφωνα με τις Γενικές Οδηγίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και του ΥΠΕΠΘ.

Κλείνοντας την τοποθέτησή μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους με τους οποίους συνεργάστηκα στο 46^ο Βαθμολογικό Κέντρο Λαμίας. Και ας μου επιτραπεί να αναδείξω την επιστημονική κατάρτιση με την οποία προσεγγίζονται τα θέματα των Πανελλαδικών Εξετάσεων, την υπευθυνότητα με την οποία αντιμετωπίζονται τα γραπτά δοκίμια των υποψηφίων και την ευρύτητα πνεύματος με την οποία βαθμολογούνται και αναβαθμολογούνται αυτά από τους Φιλολόγους.

Ευφροσύνη Ι. Καγιάρα-Περδικάκη
Φιλολόγος

Περιεχόμενα

Οι έννοιες ή τα θέματα που τέθηκαν στις πανελλαδικές εξετάσεις για παραγωγή λόγου κατ' έτος είναι:

1998: «Το γέλιο στη ζωή μας» (Δέσμη 1 ^η , 2 ^η και 3 ^η)	5
1998: «Η ομαδικότητα στη ζωή των ανθρώπων» (Δέσμη 4 ^η)	9
1999: «Ο πολιτισμός της καθημερινότητας» (Δέσμη 1 ^η , 2 ^η , και 3 ^η)	13
1999: «Η ιστορική γνώση» (Δέσμη 4 ^η)	17
2000: «Αλλαγές για ένα σύγχρονο σχολείο»	21
2001: «Αντιμετώπιση προβλημάτων της Νεολαίας»	24
2002: «Επιστημονική εξέλιξη – Η επιστήμη στην υπηρεσία του ανθρώπου»	27
2003: «Επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο και στο φυσικό περιβάλλον – Τρόποι αντιμετώπισής τους»	30
2004: «Συμβολή του σχολείου στην αντιμετώπιση του καθημερινού καταγίγισμού των πληροφοριών και την ένταξη των τελειοφοίτων στην κοινωνία»	33
2005: «Σημασία του ομαδικού παιχνιδιού στην ψυχική και σωματική διαμόρφωση και στη μελλοντική κοινωνικοποίηση των εφήβων»	36
2006: «Ηθική και υλική συμπαράσταση σε παιδιά περιοχής που επλήγη από φυσική καταστροφή – Συμβολή της Πολιτείας στην ανακούφισή τους»	39
2007: «Στήριξη εκδηλώσεων για φιλανθρωπικούς σκοπούς – Συμβολή της παιδείας στην καλλιέργεια της ανθρωπιάς»	42
2008: «Αιτίες απομάκρυνσης των νέων από την Παράδοση – Προτάσεις επανασύνδεσής τους με αυτήν»	45
2009: «Αιτιολόγηση καταστροφής σχολικών βιβλίων – Συνύπαρξη βιβλίων και ηλεκτρονικών μέσων»	49
2010: «Σημασία της αυτομόρφωσης – Τρόποι πραγμάτωσής της»	52
2011: «Το διαδίκτυο»	56
2012: «Τέχνη»	59
2013: «Έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το περιβάλλον»	62
2014: «Έλλειμα ανθρωπιάς στην εποχή μας»	65
2015: «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς»	68
2016: «Φιλία – φιλικές σχέσεις και κοινωνική δικτύωση»	71
2017: «Ο ρόλος της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων και τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα»	75
2018: «Ο μορφωτικός ρόλος του σχολείου στον 21 ^ο αιώνα»	78

1998

ΔΕΣΜΗ ΠΡΩΤΗ (1^η), ΔΕΥΤΕΡΗ (2^η) και ΤΡΙΤΗ (3^η)

Θέμα: «Δε χρειάζεται να γίνει ιδιαίτερος λόγος για το πόσο απαραίτητο είναι το γέλιο στη ζωή μας. Η παρουσία του είναι ευεργετική και αντίθετα, η απουσία του γίνεται δυσάρεστα αισθητή σε κάθε σχεδόν εκδήλωση της κοινωνικής ζωής... Η ευαισθησία και ο συναισθηματικός κόσμος μιας κοινωνίας, η πνευματική της στάθμη και η αισθητική της καλλιέργεια μπορούν με πολύ ασφαλή τρόπο να προσδιοριστούν τόσο από τη συχνότητα του γέλιου όσο και από την ποιότητα των μέσων που το προκαλούν».

(Ηλ. Σπυρόπουλος, *Τα Αρχαία Ελληνικά στο Γυμνάσιο και το Λύκειο*, Αθήνα, 1980)

Με αφορμή τις απόψεις του συγγραφέα, να απαντήσετε τεκμηριωμένα στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. θεωρείτε απαραίτητο το γέλιο στη ζωή μας;

και

β. συνδέεται η συχνότητα του γέλιου και η ποιότητα των μέσων που το προκαλούν με την ευαισθησία, την πνευματική στάθμη και την αισθητική καλλιέργεια μιας κοινωνίας;

Προλογική τοποθέτηση

Το γέλιο είναι έκφραση ψυχοπνευματικής και συναισθηματικής αντίδρασης σε δεδομένο επικοινωνιακό ερέθισμα. Κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να λειτουργήσει ως εκδήλωση ευαρέσκειας, ψυχικής ευφορίας και λυτρωτικής διάθεσης.

Δεν υπάρχει σημαντική εκδήλωση ζωής που να μην είναι κανείς εκτεθειμένος στην ευεργετική παρουσία ή στη δυσάρεστη απουσία του γέλιου. Το κωμικό στοιχείο στην απλή καθημερινή επικοινωνία, ως προϊόν παιγνιώδους ή σκωπτικής διάθεσης αλλά και στην τέχνη, ως κωμωδία και σάτιρα σχετίζεται με τη νοοτροπία, την ψυχοσύνθεση και τη βιοθεωρία μιας κοινωνίας ενός λαού.

Κυρίως Θέμα

A. Θεωρείτε απαραίτητο το γέλιο στη ζωή μας;

Απάντηση: Θετική (ανενδοίαστα)

Αιτιολόγηση της απάντησης

- Αποτελεί φυσική τάση, ενστικτώδη αντίδραση, ενδιάθετη παρόρμηση.
- Είναι παράγοντας και μέσο ψυχικής αποφόρτισης, εκτόνωσης συσσωρευμένων καταπιεστικών εντάσεων και κατευνασμού.
- Η χιουμοριστική διάθεση επιτρέπει να παρατηρεί κανείς και την άλλη όψη των πραγμάτων και να μην ατενίζει μονοσήμαντα τη ζωή, προσθέτοντας νότες αισιοδοξίας, κουράγιου και δύναμης.
- Αποτελεί το «αλατοπίπερο» που νοστιμίζει τη συχνά μονότονη, άχαρη, βλοσυρή, επίπεδη, τυποποιημένη και αγχωτική ζωή μας, ιδιαίτερα σήμερα.
- Σχολιάζει άλλοτε απλά και άμεσα και άλλοτε βαθυστόχαστα και με πνευματώδη διάθεση την πραγματικότητα.
- Υπομνηματίζει ευθύβολα, εύστοχα και πολυσήμαντα την επικαιρότητα και όχι μόνο.
- Διδάσκει με τρόπο φυσικό, ευχάριστο, εύληπτο και παιδαγωγικά αποτελεσματικό έννοιες και μηνύματα συχνά απαιτητικά και δυσνόητα για το μέσο άνθρωπο.
- Προάγει την κοινωνικότητα και καλλιεργεί τις ανθρώπινες σχέσεις «ρίχνοντας» γέφυρες κατανόησης, συναντίληψης και άμβλυνσης των εντάσεων και των διαφορών, διαλύοντας καχυποψίες, παρεξηγήσεις και αντιθέσεις.
- Λειτουργεί ως καταλύτης στην παρέα, τη φιλική συναναστροφή και συμβάλλει στην άμεση και ειλικρινή ανθρώπινη προσέγγιση.

B. Υπάρχει σχέση ανάμεσα στην συχνότητα και την ποιότητα των μέσων που προκαλούν γέλιο και την ευαισθησία, την πνευματική στάθμη και την αισθητική καλλιέργεια μιας κοινωνίας;

Απάντηση: Θετική (με προϋποθέσεις)

Αιτιολόγηση της απάντησης

Μια κοινωνία ευαίσθητη, πνευματικά ώριμη και αισθητικά καλλιεργημένη:

- Αναπτύσσει τη διασκεδαστική τέχνη και τεχνική στην ποιοτική της εκδοχή: με το θέατρο, τον κινηματογράφο, το βιβλίο, το σκίτσο, την γελοιογραφία, τις επικοινωνιακές μεθόδους και τεχνικές
- Εισάγει το γέλιο σε ποικίλες εκφάνσεις του κοινωνικού βίου ως μέσο:
  - σχολιασμού, κριτικής τοποθέτησης, επίκρισης και διακωμώδησης
  - αγωγής, διαπαιδαγώγησης και φρονητισμού
  - επικοινωνίας, ψυχαγωγίας και ψυχικής χαλάρωσης και εκτόνωσης

Μεταβατική – συνδυαστική άποψη

Ωστόσο η συχνότητα χρήσης του κωμικού στοιχείου δεν είναι ικανή από μόνη της να χαρακτηρίσει θετικά μια κοινωνία. Θα πρέπει να υπάρχουν ποιοτικά στοιχεία που να διατηρούν την όποια διασκεδαστική εκδοχή

Τέτοια στοιχεία (προϋποθέσεις) μπορούν να θεωρηθούν:

- Η τήρηση του μέτρου, η αποφυγή της υπερβολής.
- Η λεπτότητα, η διακριτικότητα και ευγένεια. Όχι χονδροειδές, βάνανσο, προσβλητικό, συκοφαντικό, χυδαίο, άκομψο κυνικό αστείο.
- Η καλοπροαίρετη και ειλικρινής πρόθεση. Όχι κακοπροαίρετη, μνησικάκη και απροσχημάτιστη δηκτική διάθεση.
- Η παιγνιώδης, φιλοσοφημένη, στοχαστική και ευφάνταστη σκέψη που εκφράζεται με ευρύ, ανοιχτό και ευφρές πνεύμα. Όχι απλοϊκό και εύκολο «καλαμπούρι», όχι ρηχή και αβασάνιστη πλάκα που στοχεύει στον στιγματισμό, τον διασυρμό, τη διαπόμπευση και την καταρράκωση της αξιοπρέπειας του δέκτη.
- Χιούμορ που διδάσκει ήθος και διαπαιδαγωγεί καλλιεργώντας την κοινωνική ευαισθησία και όχι ενεργοποιώντας ρατσιστικά σύνδρομα, στερεοτυπικές αντιλήψεις και κοινωνικούς αποκλεισμούς.
- Ένα διακριτικό ευφυολόγημα, ένα χαριτωμένο και άκακο πείραγμα, μια λεπτή και κομψή κίνηση ή έκφραση του προσώπου μπορεί να προκαλέσει πηγαίο και αυθόρμητο γέλιο και να ξυπνήσει την ανάλαφρη και παιγνιώδη διάθεση.

Συμπέρασμα:

Αν όσα προαναφέραμε, σε κάποιο βαθμό, ισχύουν, δεν είναι δύσκολο να συμπεράνει κανείς ότι μια κοινωνία, που αποδέχεται και χρησιμοποιεί ανάλογο κώδικα επικοινωνίας και έκφρασης, είναι κοινωνία ευαίσθητη, πνευματικά ανώτερη και αισθητικά καλλιεργημένη.

Αναφορά στο σήμερα (εγχρονισμός)

Ωστόσο η εικόνα που προδιαγράψαμε ούτε συχνή είναι ούτε πολύ περισσότερο επίκαιρη. Αυτό οφείλεται και στη δυσκολία και απαιτητικότητα των προϋποθέσεων και στις ειδικότερες συνθήκες της εποχής μας, η οποία διακρίνεται από:

- πνεύμα απαισιοδοξίας και δυσσιώνων προοπτικών
- ρηχές, επίπεδες, ανταγωνιστικές και εμπαθείς ανθρώπινες σχέσεις

- πνευματική στειρότητα και τάση για ευκολία και απλούστευση
- χυδαιότητα, ασχήμια και φτήνια και
- στομωμένα έως ανύπαρκτη ευαισθησία

Επίλογος

Με δεδομένη την αναγκαιότητα και τη λυτρωτική επίδραση του γέλιου στη ζωή μας, δεν θα ήταν άσκοπο να αναληφθεί μια προσπάθεια αγωγής γέλιου. Προσπάθεια ιδιαίτερα δύσκολη και απαιτητική, αν λάβουμε υπόψη μας ότι είναι αδύνατο να καρποφορήσει χωρίς να συσχετισθεί με μια συνολική ποιοτική αναβάθμιση της ζωής μας.

Παρατηρήσεις

1. Η συνήθης πρακτική με βάση την οποία μετά τον πρόλογο σχολιάζεται το δεδομένο είναι δεκτή.
2. Η διάκριση τομέων σε ό,τι αφορά την αναγκαιότητα του γέλιου (εργασία, σχολείο, πολιτική, τέχνη, κοινωνία...) είναι κατ' αρχήν δεκτή.

Θέμα: Ο λογοτέχνης Ασημάκης Πανσέληνος, αναπολώντας τα εφηβικά χρόνια, γράφει: «Τι όμορφο πράγμα θα ήταν η ομαδικότητα στη ζωή των ανθρώπων να εκφραζόταν με μικρούς κύκλους μονάχα, συγκροτημένους αυτόματα με την ελεύθερη προσέγγιση των μελών τους, χωρίς καμία εξωτερική πειθαρχία ή καθοδήγηση. Η παρέα! Αυτή είναι η μόνη ελεύθερη ομάδα, ως τα σήμερα, στη ζωή των ανθρώπων».

- α.** Πώς κρίνετε τη θέση του συγγραφέα ότι η παρέα είναι η μόνη ελεύθερη ομάδα, ως τα σήμερα, στη ζωή των ανθρώπων;
- β.** Ποιες επιπτώσεις έχει η βαθμιαία αποδυνάμωση της ομαδικότητας στην προσωπικότητα κάθε ατόμου και στη συνοχή της κοινωνίας;

Διαγραμματική παρουσίαση-ανάπτυξη του θέματος

Προλογική τοποθέτηση

Αναφορά στην κοινωνική φύση του ατόμου και στη σταδιακή ένταξή τους σε κοινωνικές ομάδες.

Εννοιολογικός προσδιορισμός της λέξης «παρέα»: Ομάδα αποτελούμενη από λίγα άτομα και συγκροτημένη από μόνη της με βάση την προσωπική και ελεύθερη προσέγγιση των μελών της. Οι φιλικές και συντροφικές σχέσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της είναι αληθινές, πηγαίες, ανιδιοτελείς. Η συνύπαρξη των μελών της, πρόσκαιρη ή μόνιμη, διευκολύνεται με την αποδοχή ενός κοινού κώδικα επικοινωνίας και ενός συστήματος αξιών και κανόνων στο οποίο υπακούουν αυτόβουλα. Μέσα στην παρέα οι ανθρώπινες ανάγκες βρίσκουν διέξοδο έκφρασης και ικανοποίησης. Το άτομο εκφράζει ελεύθερα τη δημιουργικότητά του, διατηρεί την αυθεντικότητά του και βιώνει το αίσθημα της ασφάλειας και ελευθερίας.

Κύρια ανάπτυξη

Μεταβατική παράγραφος

Επισημάνση ότι τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά της ομάδας τα συναντά ο άνθρωπος γνήσια στην πιο ιδεώδη μορφή εκείνης της πα-

ρέας, που συγκροτείται κυρίως κατά τη διάρκεια της εφηβικής ηλικίας. Την παρέα αυτή νοσταλγεί ο συγγραφέας στο απόσπασμα αναπολώντας τα εφηβικά του χρόνια.

Α' Ερώτημα: Πώς κρίνετε τη θέση του συγγραφέα ότι η παρέα είναι η μόνη ελεύθερη ομάδα, ως τα σήμερα, στη ζωή των ανθρώπων;

Απάντηση: αποδεκτή η θέση του συγγραφέα (κάτω από προϋποθέσεις).

Τεκμηρίωση

- Έμφυτη παρόρμηση για συμμετοχή σ' ένα στενό κύκλο ανθρώπων – ενστικτώδης προσέγγιση των ατόμων μεταξύ τους – εσωτερική ανάγκη επικοινωνίας.
- Αυτόβουλη και ελεύθερη επιλογή των φίλων και συντρόφων με βάση τα ενδιαφέροντα, το χαρακτήρα, τις συνήθειες, τις ιδέες και τις αντιλήψεις του κάθε ατόμου.
- Υιοθέτηση των άγραφων νόμων και κανόνων λειτουργίας της ομάδας και συμπεριφοράς των μελών της χωρίς καταναγκασμούς και πιέσεις – εσωτερίκευση συνειδητή ή μη συνειδητή – αυτοπειθαρχία.
- Δυνατότητα αυτοέκφρασης και λόγου – άμεσος και ουσιαστικός διάλογος – ακώλυτη εκδήλωση συναισθημάτων – αυθορμητισμός.
- Εύκαμπτη και ευέλικτη οργάνωση της παρέας – αυτοπροαίρετη είσοδος σε αυτήν και δυνατότητα οικειοθελούς αποχώρησης.
- Η επικοινωνία υλοποιείται κυρίως σαν πνευματική και ψυχολογική σύνδεση μέσα από την οποία το άτομο αποκτά αυτογνωσία, αυτοπραγμάτωση και ολοκληρώνεται ως οντότητα κοινωνική.
- Η κατανομή, ανάθεση και ανάληψη των ρόλων γίνεται χωρίς εξωτερική καθοδήγηση αλλά με βάση την αξία του καθενός ενώ η ανάδειξη κάποιου ως «ηγέτη» της παρέας είναι αποτέλεσμα της χαρισματικότητάς του και της αναμφισβήτητης αποδοχής του απ' όλα τα μέλη της.
- Αναγνώριση των δικαιωμάτων όλων των μελών – ετεροσεβασμός της προσωπικότητας τους – συνειδητοποίηση και εφαρμογή της αρχής. «Η ελευθερία του ενός σταματάει εκεί που αρχίζει η ελευθερία του άλλου» – Διασφάλιση της ελευθερίας κάθε μέλους.
- Πραγμάτωση της ελευθερίας του ατόμου μέσα στο κλίμα οικειότητας που δημιουργεί η παρέα χωρίς τυπικές δεσμεύσεις, κοινωνικούς περιορισμούς και αναπόφευκτους συμβιβασμούς – κατάκτηση εσωτερικής ελευθερίας.
- Συγχώνευση της ατομικότητας στη συλλογική ζωή χωρίς ισοπέδωση της προσωπικότητας και αφομοίωση της διαφορετικότητας του – αυτοπροαίρετη υποταγή του «εγώ» στο «εμείς» και παράλληλα διατήρηση της αυτονομίας, της αυτοδυναμίας και της μοναδικότητάς του.
- Ύπαρξη ισοτιμίας, ισότητας, αμοιβαιότητας, αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης των μελών – Διαλεκτική η σχέση μεταξύ τους – Δημοκρατική η λειτουργία της ομάδας.
- Λύτρωση του ατόμου από το φόβο και την αγωνία για τον κίνδυνο απόρριψης, ελέγχου και εκμετάλλευσης – Κατανόηση και επιείκεια στην περίπτωση παράβασης των κανόνων λειτουργίας της παρέας ή λαθών και αδυναμιών των μελών της – Ανεκτικότητα μεταξύ τους.

Προϋποθέσεις:

- Λειτουργία ομάδας – παρέας σύμφωνα με κανόνες ηθικής δεοντολογίας
- Λειτουργία ομάδας ως αυτοπροσδιοριζόμενου κοινωνικού σχηματισμού
- Ποιοτική σύσταση της παρέας

Μεταβατική παράγραφος

Διάκριση και αντιδιαστολή της παρέας σε σχέση με άλλες ομάδες κοινωνικές (οικογένεια, επαγγελματική ομάδα, σχολική, αθλητική ή πολιτική ομάδα...) – Διεύρυνση της έννοιας της ομαδικότητας στα πλαίσια της κοινωνίας – Η ομαδικότητα από κοινωνιολογική σκοπιά.

Β' ερώτημα: Ποιες επιπτώσεις έχει η βαθμιαία αποδυνάμωση της ομαδικότητας στην προσωπικότητα κάθε ατόμου και στη συνοχή της κοινωνίας;

Απάντηση → Περιγραφή επιπτώσεων και αιτιολόγηση.

Η βαθμιαία αποδυνάμωση της ομαδικότητας εντοπίζεται σήμερα σε διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο ατομικισμός, η κρίση των συλλογικών θεσμών και η φθορά των ηθικών αξιών αποδεικνύει ότι το πνεύμα της ομαδικότητας συνεχώς πλήττεται και οι επιπτώσεις είναι εμφανείς, τόσο στην προσωπικότητα του κάθε ατόμου όσο και στη συνοχή της κοινωνίας.

α. Επιπτώσεις στην προσωπικότητα

Η βαθμιαία αποδυνάμωση της ομαδικότητας:

- Δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για ανάπτυξη του εγωκεντρισμού και της αλαζονικής συμπεριφοράς.
- Οδηγεί το άτομο στην αποξένωση και στην αλλοτρίωση της κοινωνικής του φύσης. Νιώθει μοναξιά, ψυχικό κενό, άγχος. Υφίσταται συναισθηματική αποξήρανση και εσωτερική ερήμωση. Γίνεται ανάληγτο και κυνικό. Καταλήγει σε κλονισμό της ψυχικής υγείας του – νευρώσεις.
- Το κατευθύνει στη σύναψη απρόσωπων, τυπικών, επιδερμικών σχέσεων χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο – αναπτύσσει ασταθή ψυχολογία, ευπρόσβλητη από αμφιβόλου ποιότητας επιρροές λόγω της εσωτερικής του ανάγκης να ανήκει κάπου.
- Το αφήνει συναισθηματικά ακάλυπτο και αναζητά ανορθόδοξους δρόμους ψυχικής διεξόδου και νόθες μορφές ψυχαγωγίας – γίνεται ευάλωτο σε κάθε είδους κοινωνικό κίνδυνο.
- Οδηγεί το άτομο πολλές φορές στην απομόνωση και στην περιθωριοποίηση ή αντίθετα στην επιθετικότητα.
- Μειώνει την επαφή και την επικοινωνία με άλλα άτομα ή ομάδες με αποτέλεσμα το άτομο να μην δέχεται μηνύματα και ερεθίσματα για να προβληματιστεί και να συμμετάσχει στα κοινά – Μένει αδιάφορο και απαθές.
- Καταδικάζει τον άνθρωπο στη μονόπλευρη θεώρηση της πραγματικότητας και στις απόλυτες προσωπικές θέσεις, δεν του επιτρέπει τον εντοπισμό των λαθών και των αδυναμιών του για να αυτοβελτιωθεί και να ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα.

β. Συνέπειες στη συνοχή της κοινωνίας

- Διάσπαση της κοινωνικής συνοχής και της ψυχικής ενότητας – άμβλυνση της κοινωνικής συνείδησης και του αισθήματος της συλλογικότητας.

- Ρήξη του κοινωνικού ιστού και χαλάρωση των δεσμών συνεργασίας – μειωμένη δυναμική και προοπτική της κοινωνίας για εξέλιξη και πρόοδο.
- Απορρύθμιση του συστήματος των αξιών και των κανόνων που ισχύουν στην κοινωνία με άμεσο κίνδυνο την εκδήλωση φαινομένων ανομίας και αναρχίας.
- Κρίση κοινωνικών αξιών (αλληλεγγύης, συμπαράστασης...)
- Εξομοίωση της συμπεριφοράς των ατόμων σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα ηθικής – έξαρση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας και αύξηση εγκληματικότητας.
- Ανάπτυξη ανταγωνισμού, μίσους, χρησιμοθηρικού πνεύματος – επιδίωξη ατομικού συμφέροντος σε βάρος του κοινωνικού – Δυσχέρεια επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων.
- Αποδυνάμωση μηχανισμών άμυνας και αντίστασης απέναντι στους εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς που απειλούν την κοινωνία και τη δημοκρατία.

Επίλογος

Η σημερινή σκληρή πραγματικότητα προδιαγράφει μια τροχιά καθοδικής πορείας για το μέλλον της κοινωνίας μας, αν δεν αναστραφεί το απαισιόδοξο κλίμα που επικρατεί. Ας ελπίσουμε ότι ο άνθρωπος, ως έλλογο ον, θα συνειδητοποιήσει την κρισιμότητα της κατάστασης και θα προτάξει το κοινωνικό συμφέρον έναντι του ατομικού, ενεργοποιώντας όλες του τις δυνάμεις για την επίτευξη κοινών στόχων και δικαιώνοντας έτσι το χαρακτηρισμό του ως κοινωνικού όντος.

Παρατήρηση

Η παρέα δεν είναι η μόνη ελεύθερη ομάδα

Ομάδες ελεύθερες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν και

α) οι καλλιτεχνικές ομάδες

β) οι φιланθρωπικοί ή ανθρωπιστικοί σύλλογοι.

1999

ΔΕΣΜΗ ΠΡΩΤΗ (1^η), ΔΕΥΤΕΡΗ (2^η) και ΤΡΙΤΗ (3^η)

Θέμα: «Οι πολιτιστικές αξίες τότε και μόνον αποκτούν διάρκεια, εφόσον είναι πανταχού παρούσες. Αλλιώς αφήνουν εντυπώσεις, αλλά όχι ήθος. Η αρχιτεκτονική των κτηρίων, η αισθητική μιας διαφημίσεως ή μια εκπομπή από ραδιόφωνο είναι, με το δικό τους μέτρο, επίσης πολιτιστικές εκφράσεις. Στο σύνολό τους, εξίσου σημαντικές με την ύπαρξη μιας συμφωνικής ορχήστρας ή ενός ωραίου μνημείου. Ο πολιτισμός της καθημερινότητας είναι μια πρόταση προς το μέλλον, που αγκαλιάζει ωστόσο το παρόν. Ότι ο πολιτισμός αυτός της καθημερινότητας ασφυκτιά στη σημερινή Ελλάδα, δίκαια προκαλεί την αγωνία σε όσους έχουν ακόμα τα μάτια και την ψυχή ανοικτή»

(Γ. Γραμματικάκης, *Κοσμογραφήματα*).

- α.** Πώς κρίνετε την άποψη του συγγραφέα ότι οι διάφορες όψεις της καθημερινής ζωής αποτελούν σημαντικές εκφράσεις πολιτισμού;
- β.** Ποιες εκδηλώσεις και συμπεριφορές συντελούν, κατά την γνώμη σας, στην υποβάθμιση του «πολιτισμού της καθημερινότητας» στη χώρα μας;
- γ.** Πώς νομίζετε ότι μπορούμε να βελτιώσουμε το πολιτιστικό επίπεδο της ζωής μας;

Προλογική τοποθέτηση

Αντικειμενικός στόχος στη ζωή του ανθρώπου είναι η προσέγγιση της ευτυχίας και η ολοκλήρωσή του ως οντότητα τόσο σε επίπεδο ατομικό όσο και σε κοινωνικό. Η επιδίωξη αυτή υλοποιείται μέσα από την ανάπτυξη του πολιτισμού. Εκτός όμως από τις υψηλές εκφράσεις του πνευματικού πολιτισμού, όπως αυτές εκδηλώνονται μέσα από τα δημιουργήματα της τέχνης (μουσική, θέατρο, αρχιτεκτονική κ.λπ.) υπάρχει και ο πολιτισμός της καθημερινής ζωής, δηλ. το σύνολο των πράξεων των ανθρώπων κατά τις οποίες μαθαίνουν να συνυπάρχουν με τους άλλους, προσπαθούν να δώσουν ποιότητα στη ζωή τους, γίνονται περισσότερο άνθρωποι, αντιμετωπίζουν τη ζωή ως αξία, της δίνουν νόημα και νιώθουν πραγματικά άνθρωποι.

Κύρια ανάπτυξη

Α' Ερώτημα: αποδεκτή η άποψη του συγγραφέα

Θεμελίωση

- Οι διάφορες όψεις της καθημερινής ζωής (συμπεριφορές, εκφράσεις, σκέψεις, αξίες...) αποδεικνύουν τη νοοτροπία μας, την κουλτούρα μας.
- Συγκεκριμένα οι πολιτιστικές αξίες (σεβασμός της προσωπικότητας του άλλου, το πνεύμα συνεργασίας και κατανόησης, η ανιδιοτέλεια, το πνεύμα δικαιοσύνης και εντιμότητας, η ομόνοια και η αγάπη, η ελεύθερη σκέψη και η οξυμένη κρίση, η ικανότητα διαλόγου...) μόνο τότε παραμένουν άφθαρτες και αναλλοίωτες, όταν γίνονται βίωμα μέσα από την πολιτιστική αγωγή, όταν μετατρέπονται σε ήθος, όταν διαπερνούν τις καθημερινές μας συνήθειες και οδηγούν στην ανύψωση της ποιότητας της ζωής.
- Επίσης ο τρόπος ένδυσης, ψυχαγωγίας, έκφρασης αντικατροπτίζουν την εσωτερική καλλιέργεια του ατόμου, την αντίληψη του ωραίου, την υιοθέτηση του μέτρου στη ζωή του αλλά και τη γενικότερη αισθητική αντίληψη ενός λαού.
- Εξάλλου η αρχιτεκτονική των κτηρίων, η αισθητική μιας διαφημίσεως ή μια εκπομπή από το ραδιόφωνο αντανακλούν τους κανόνες της συμμετρίας, της ισορροπίας, της αρμονίας, της «χρυσής τομής» σύμφωνα με τους οποίους είναι οργανωμένη μια κοινωνία, ένας λαός.

Μεταβατική παράγραφος

Η έλλειψη αισθητικών, πνευματικών και ηθικών αξιών οδηγεί στην υποβάθμιση του πολιτισμού της καθημερινότητας και σε εκδηλώσεις και συμπεριφορές που υποβιβάζουν τον άνθρωπο και τον πολιτισμό του. Ιδιαίτερα στη χώρα μας ο τρόπος ζωής μας, οι συνήθειές μας, η συμπεριφορά μας απέναντι στον συνάνθρωπο και στο περιβάλλον (φυσικό, πολιτιστικό) δε διαιπνέεται από ήθος και αξίες.

Β' Ερώτημα: Εκδηλώσεις και συμπεριφορές υποβάθμισης του πολιτιστικού μας επιπέδου

- Η έλλειψη σεβασμού στον διπλανό μας, η καχυποψία, η έλλειψη ευγένειας, υποδηλώνουν τη φτώχεια της καθημερινής μας ζωής, τον ψυχοκοινωνικό και πολιτιστικό εξανδραποδισμό μας.

- Η απάνθρωπη ανταγωνιστικότητα, η καταναλωτική αποκτήνωση, το κυνήγι του εύκολου κέρδους πιστοποιούν την εξάρτησή μας από το πρόσκαιρο, το εφήμερο, το φθαρτό και μας υποβιβάζουν στο επίπεδο του ζώου.
- Η στάση μας απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, η καταστροφή του, η ρύπανση του επιβεβαιώνουν την απληστία, την πλεονεξία του σύγχρονου Νεοέλληνα.
- Η ρύπανση των μνημείων του πολιτισμού μας, η γλωσσική αλλοτρίωση, η γελοιοποίηση της παράδοσής μας υποβαθμίζουν τον πολιτισμό μας.
- Η έλλειψη διαλόγου, η απουσία σεβασμού της γνώμης του άλλου πλήττουν το δημοκρατικό ήθος που πρέπει να χαρακτηρίζει μια σύγχρονη κοινωνία.
- Η ακαισθησία των κτισμάτων, η χονδροκοπιά, η κακογουστιά αντανakλούν την έλλειψη εσωτερικών αξιών στη ζωή μας
- Οι διαφημίσεις προϊόντων και οι πολιτικές διαφημίσεις εκχυδαίζουν τις αληθινές αξίες της ζωής και εξευτελίζουν τον άνθρωπο.
- Οι εκπομπές της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου δε σέβονται τον ακροατή-θεατή και υποβιβάζουν τη νοημοσύνη του κοινού.
- Οι θόρυβοι των μεγαλουπόλεων, το κυκλοφοριακό χάος, η έλλειψη ανάσας λόγω του ασφυκτικού περιβάλλοντος πνίγουν τους κατοίκους των μεγαλουπόλεων και κάνουν αβίωτη τη ζωή τους, οδηγώντας τους σε λανθασμένες εκτονώσεις αντικοινωνικού χαρακτήρα.
- Η διοργάνωση πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων από διάφορους φορείς γίνεται πρόχειρα, βιαστικά και ανοργάνωτα. Έτσι εκδηλώνονται πολλές μορφές βιαιοτήτων.
- Η ξеноμανία στον τρόπο διασκέδασης, ένδυσης, τρόπου συμπεριφοράς γενικότερα μας οδηγεί στην αλλοτρίωση της πολιτιστικής μας ταυτότητας.

Γ' Ερώτημα: Τρόποι βελτίωσης της πολιτιστικής μας συμπεριφοράς

- Παιδεία μέσα από το Σχολείο: Ανθρωπιστική και πολιτιστική διαμόρφωση της σκέψης των μαθητών. Ο δάσκαλος δέκτης και πομπός αισθητικών αξιών, για να ξυπνήσει στην ίδια ψυχή των παιδιών την ευαισθησία, την ανθρωπιά.
- Υγιής προσανατολισμός των νέων μέσα από την οικογένεια: Απομάκρυνση από την τυφλή προσήλωση στην ύλη. Σημασία της προσοχής των γονέων στην ποιότητα των αγαθών του πολιτισμού και όχι στην ποσότητα.
- Επαναπροσδιορισμός του ρόλου των Μ.Μ.Ε.: συμβολή στην ανύψωση της πνευματικής στάθμης των πολιτών, αναβάθμιση των ενδιαφερόντων του κοινού, προώθηση του βιβλίου.
- Αυτομόρφωση: επαφή με την τέχνη, το διάβασμα, το θέατρο.
- Συνειδητοποίηση ότι ως λαός είμαστε απειλούμενοι. Οι Νεοέλληνες να λαμβάνουν ενεργό ρόλο μέσα στο «κοινωνικό γίγνεσθαι», να συμμετέχουν σε τοπικές πολιτιστικές δραστηριότητες, όχι μόνο με την ιδιότητα του δέκτη αλλά και του δημιουργού.
- Η πνευματική ηγεσία να είναι παρούσα, να δημιουργεί πρότυπα-αξίες που εξευγενίζουν τον άνθρωπο και αφυπνίζουν την κοιμισμένη ανθρωπιά του.

- Η οργανωμένη πολιτεία να συμβάλει στην πολιτιστική αποκέντρωση, να δώσει έμφαση σε έργα πολιτιστικής υποδομής.

Επίλογος:

Με βάση τα προτεινόμενα μέτρα πράγματι ο πολιτισμός της καθημερινότητας είναι μια πρόταση προς το μέλλον. Μια πρόταση που έχει τα στοιχεία της διάρκειας, της συνέχειας, της ποιότητας, της υπέρβασης του εφήμερου. Μια τέτοια πρόταση μπορεί να εκπορεύεται από το παρόν ή το παρελθόν, χωρίς όμως να κτίζεται στα ερείπια του παρελθόντος αλλά στις ζωντανές, θεμελιακές αξίες του διαχρονικού μας πολιτισμού.

Θέμα: 1. «Οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στο παρελθόν τους, ακριβώς όπως έχουν δικαίωμα και να το απαρνούνται. Η ιστορία είναι ένας από τους πολλούς τρόπους για την ανάκληση αυτού του παρελθόντος και τη δημιουργία μιας πολιτισμικής ταυτότητας. Είναι επίσης ο δρόμος που οδηγεί στις εμπειρίες και τον πλούτο του παρελθόντος άλλων πολιτισμών. Η ιστορία είναι η επιστήμη που ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη μιας κριτικής προσέγγισης στην πληροφόρηση και την ελεγχόμενη φαντασία.

2. Η ιστορία διαδραματίζει επίσης κεντρικό πολιτικό ρόλο στη σημερινή Ευρώπη. Μπορεί να συμβάλλει στη μεγαλύτερη κατανόηση, ανοχή και εμπιστοσύνη μεταξύ των λαών της Ευρώπης, μπορεί όμως και να γίνει αιτία διαιρέσεων, βίας και μισαλλοδοξίας» (Συμβούλιο της Ευρώπης, Τακτική συνεδριακή περίοδος 1996, Οδηγία 1283).

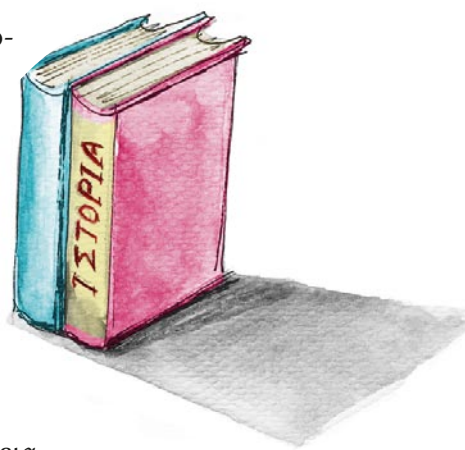
- α.** Να αναλύσετε την πολλαπλή χρησιμότητα της ιστορικής γνώσης στη σύγχρονη κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, με βάση το κείμενο της οδηγίας.
- β.** Κάτω από ποιες συνθήκες η ιστορία «μπορεί να γίνει αιτία διαιρέσεων, βίας και μισαλλοδοξίας»;
- γ.** Πώς νομίζετε ότι εσείς, η νέα γενιά πολιτών, μπορείτε να αξιοποιήσετε τις ιστορικές σας γνώσεις;

Διαγραμματική παρουσίαση του θέματος

Προλογική τοποθέτηση

Ο πολιτισμός του ανθρώπου ακολουθεί μια εξελικτική πορεία ατομικής, κοινωνικής και παγκόσμιας δημιουργίας. Για την κατανόηση της ανθρώπινης δράσης, σ' όλες της τις διαστάσεις, απαιτείται η αναδρομή στο παρελθόν, η ανάκληση της μνήμης.

Η ιστορία είναι η επιστήμη εκείνη που φωτίζει, μελετά και ερμηνεύει τα γεγονότα του παρελθόντος τα οποία αναφέρονται σε πρόσωπα, έθνη, χώρες ή σε ορισμένες περιόδους της ζωής και της δράσης των λαών. Η ιστορική γνώση, ως εκ τούτου, αποτελεί παράγοντα που συμβάλλει καθοριστικά στην προσωπική, εθνική και οικουμενική πρόοδο και γι' αυτό κάθε χώρα ενδιαφέρεται πρωτίστως για την καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης των πολιτών της.

Κύρια ανάπτυξη

A. Χρησιμότητα της ιστορικής γνώσης στη σύγχρονη κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα με βάση το κείμενο.

- Σφυρηλατεί την εθνική ταυτότητα, εδραιώνει την κοινωνική συνοχή, συντελεί στην εθνική ομοψυχία μέσα από τη γνωστοποίηση των κοινών αγώνων και θυσιών, των κοινωνικών επιδιώξεων και οραμάτων του λαού μας.

- Οδηγεί στην εθνική αυτογνωσία και εξασφαλίζει την πολιτιστική συνέχεια. Γνωρίζουμε την παράδοση μας, τις αξίες μας, επισημάνουμε τα προτερήματά μας αλλά και τα ελαττώματά μας ως έθνος, αποφεύγουμε τα λάθη μας, αξιοποιούμε τις ευκαιρίες του παρόντος και αντιμετωπίζουμε με επιτυχία τα σύγχρονα εθνικά και πολιτικά προβλήματα.
- Παρέχει υποδείγματα εκλεκτών ηρώων, πρότυπα για θαυμασμό και μίμηση και ενισχύει χαρακτηριστικά που στην εποχή μας φθίνουν, όπως η αγωνιστικότητα, η συλλογικότητα, η κραταίωση της πίστης σε ανώτερα ιδανικά (ελευθερία, δημοκρατία, αγάπη προς την πατρίδα...)
- Συμβάλλει στη διασφάλιση του γεωγραφικού χώρου της κοινωνίας μας καλλιεργώντας το ηθικό χρέος υπεράσπισης της πατρίδας και παρέχοντας αντεπιχειρήματα απέναντι σε εδαφικές διεκδικήσεις και επίβουλές βλέψεις άλλων χωρών.
- Αποφεύγεται η πολιτισμική ισοπέδωση, η αλλοτρίωση, ο εθνικός εκφυλισμός μέσα στο παγκόσμιο σκηνικό που διαμορφώνει η οικουμενικότητα του πολιτισμού.
- Με τη μελέτη της ιστορίας άλλων εθνών γίνονται γνωστές οι ιδιομορφίες τους, οι παραδόσεις τους, τα έργα τους, τα ήθη τους, η ταυτότητά τους, οι αγώνες τους για την επιβίωσή τους και την απόκτηση της ελευθερίας τους. Συγκρίνουμε την ιστορία των λαών, τους πολιτισμούς τους και βρίσκουμε ομοιότητες και διαφορές. Υιοθετούμε θετικά στοιχεία του πολιτισμού τους.
- Αναπτύσσεται η κριτική μας ικανότητα, διευρύνεται το πνεύμα μας, προσεγγίζουμε κάθε προβαλλόμενη ιστορική, πολιτική ή άλλη πληροφόρηση από αντικειμενική οπτική γωνία, αντιλαμβανόμαστε πιθανές υποκειμενικές ερμηνείες. Έτσι είμαστε σε θέση να συνειδητοποιήσουμε την ελεγχόμενη, δηλ. την ετεροκατευθυνόμενη φαντασία στην οποία μας περιορίζει ένας μονομερής ιδεολογικός – πολιτικός προσανατολισμός που διαστρεβλώνει την αλήθεια.
- Η μελέτη της Ευρωπαϊκής Ιστορίας συντελεί στην επίγνωση του γεγονότος ότι όλα τα έθνη έχουν συμβάλει με τον δικό τους τρόπο στην ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού και κάθε λαός δικαιούται σήμερα να παρέμβει δημιουργικά στο μέτρο των δυνατοτήτων του, μέσα στο «Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι» και να συνεργαστεί ισότιμα με τους υπόλοιπους εταίρους σεβόμενος τις ιδιαιτερότητες, τα ιστορικά βιώματα ή τις ευαισθησίες των άλλων.
- Μέσω των πολλαπλών ιστορικών ερμηνειών διαμορφώνεται μια διαλεκτική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής πραγματικότητας, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην αλληλοκατανόηση, στη διαλλακτικότητα, στην αμοιβαία ανοχή και εμπιστοσύνη μεταξύ των ατόμων, αλλά και των λαών της σημερινής ενοποιημένης Ευρώπης.

B. Μεταβατική παράγραφος:

Όμως η ιστοριογνωσία μπορεί κάτω από ορισμένες συνθήκες να τροφοδοτήσει εθνικιστικές εξάρσεις και να γίνει αιτία για εκδήλωση διενέξεων, διαιρέσεων μεταξύ των λαών, για βίαιες και επιθετικές συμπεριφορές και ανάπτυξη πνεύματος μισαλλοδοξίας ιδιαίτερα σε περιοχές, όπως της γηραιάς Ευρώπης, που οι λαοί έχουν μακρά ιστορία αλλά και πολλά πάθη.

Συνθήκες – παράγοντες αρνητικής πρόσληψης της Ιστορίας:

- Το χαμηλό βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο, η αμάθεια ή ημιμάθεια, η ανεπαρκής ιστορι-

κή παιδεία παρέχουν πρόσφορο έδαφος για ιστορικές στρεβλώσεις, δογματισμό και φανατισμό.

- Η διαμόρφωση εθνικιστικού–σωβινιστικού κλίματος οδηγεί στην ψευδαίσθηση υπεροχής ενός λαού, υποβαθμίζει τα στοιχεία της ιστορικότητας των άλλων, καλλιεργεί ρατσιστικές απόψεις και προκαλεί πνεύμα αντιπαράθεσης, επεκτατισμού και πολέμου.
- Η έλλειψη δημοκρατίας, η ανυπαρξία δημοκρατικών θεσμών οδηγεί σε αποχαλίνωση την πολιτική εξουσία, η οποία μπορεί να μεθοδεύσει τη συστηματική διαστροφή της ιστορικής πραγματικότητας για να εξυπηρετήσει ποικίλες σκοπιμότητες. Η εκμετάλλευση του ιστορικού παρελθόντος ευνοεί πάντα τους εθνοκάπηλους.
- Η προπαγάνδα, η «πλύση εγκεφάλου» σε ολοκληρωτικά κυρίως καθεστώτα που γίνονται με όλους τους φορείς τους (Μ.Μ.Ε., εκπαίδευση, θρησκεία...) υποδαυλίζει τα πάθη, συντηρεί τις προκαταλήψεις του παρελθόντος αποπροσανατολίζει τους λαούς από τα σύγχρονα προβλήματα, εξάπτει τη μαζική επιθετικότητα και υπονομεύει την ειρηνική συνύπαρξη.
- Η χάραξη των συνόρων, έτσι όπως είναι διαμορφωμένη στην Ευρώπη με βάση ορισμένες διεθνείς συμβάσεις, αποτέλεσε και αποτελεί σημείο τριβής μεταξύ κάποιων λαών, οι οποίοι αντιλαμβάνονται διαφορετικά τα ιστορικά γεγονότα και δραστηριοποιούνται προς την κατεύθυνση αλλαγής του γεωγραφικού Ευρωπαϊκού χάρτη.
- Η απομάκρυνση του σύγχρονου ανθρώπου από τη γνώση της Ιστορίας του αφαιρεί τη δυνατότητα να έλθει σε επαφή με την πολύτιμη πείρα του παρελθόντος, να παραμερίσει καταδικαστέα πάθη και αναχρονιστικές αντιλήψεις, να αναπτύξει σφαιρικά την πολιτική του σκέψη και να κάνει τις πλέον συμφέρουσες κοινωνικές και πολιτικές επιλογές για τη χώρα του και για το μέλλον της Ευρώπης.

Γ. Θετική αξιοποίηση της ιστορίας από τους νέους

- Οι νέοι με την ιστορική γνώση ωριμάζουν γρηγορότερα και συνειδητοποιούν ότι η ιστορία επαναλαμβάνεται κάτω από διαφορετικές συνθήκες και με διαφορετικούς πρωταγωνιστές στην πατρίδα τους. Αντιλαμβάνονται ότι η πορεία του έθνους μας έχει συνέχεια και ακολουθώντας τα βήματα του παρελθόντος θα μπορούν να ερμηνεύσουν σωστά το παρόν και να οικοδομούν σε βάσεις γερές το μέλλον.
- Αντιλαμβάνονται τις αιτιώδεις σχέσεις που οδηγούν έναν λαό σε μια συγκεκριμένη ιστορική κατάσταση και κατανοούν τη διαχρονικότητα των διδαγμάτων ανεξάρτητα από το χρώμα τη φυλή ή το έθνος, στο οποίο ανήκουν οι άνθρωποι. Αποκτούν, έτσι, ευρεία αντίληψη της ιστορικής νομοτέλειας, που είναι απαραίτητη για μελλοντικές μας σχέσεις με άλλα κράτη.
- Αποβάλλουν τη νοοτροπία εκείνη που υποτιμά την ιστορία ως βασικό μάθημα στην εκπαίδευση. Δε σταματούν στην απομνημόνευση ή έστω στην εμπέδωση των ιστορικών στοιχείων μόνο μέσα από τα σχολικά βιβλία αλλά ωθούνται στην ενίσχυση της ιστορικής τους παιδείας μέσα από επισκέψεις σε μουσεία, σε ιστορικούς χώρους, σε βιβλιοθήκες με αντίστοιχα έργα ή σε διαλέξεις, που γίνονται πάνω σε συγκεκριμένα ιστορικά θέματα.
- Κατανοώντας ότι υπάρχει ένα κοινό πολιτισμικό υπόβαθρο μεταξύ των λαών της Ευρώπης (π.χ. ορθολογισμός, ανθρωπισμός...) υπάρχει έδαφος να καλλιεργήσουν τις κοι-

νές Ευρωπαϊκές αξίες που τους ενώνουν. Έτσι θα αναπτύξουν ένα κλίμα συνεργασίας σε επίπεδο οικονομικό, πολιτικό, πολιτιστικό, όταν θα αναλάβουν τα ηνία του κράτους στο μέλλον.

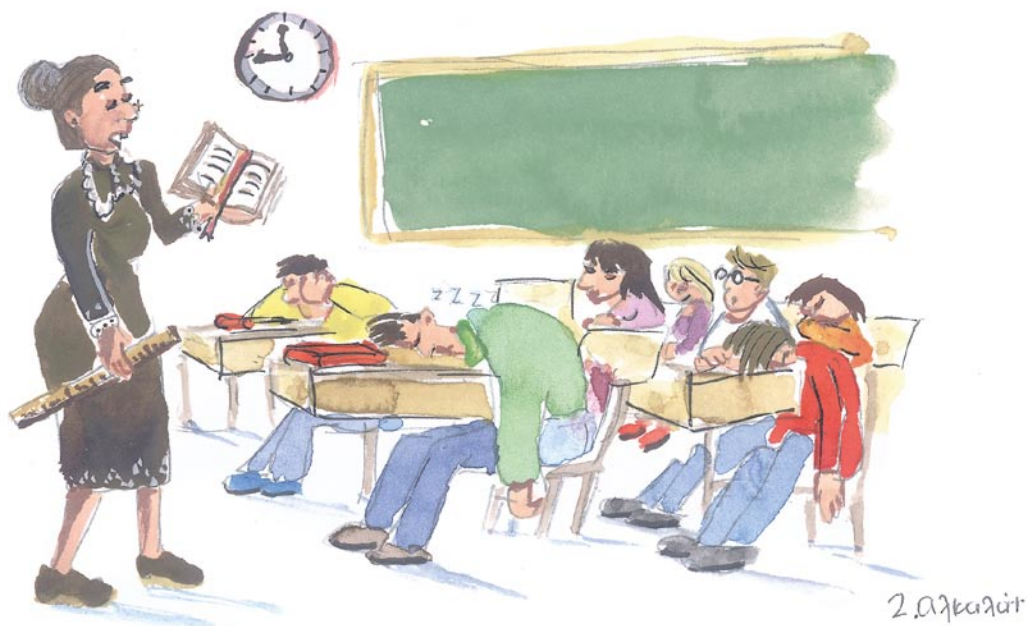
- Με την ανταλλαγή μαθητών και φοιτητών στα πλαίσια Ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων (π.χ. Erasmus, Socrates...) παρέχεται η δυνατότητα ανάπτυξης επαφών, διακρατικών σχέσεων και εθνικών συμπλησιασμών. Κατά συνέπεια, αποβάλλονται οι παραστάσεις εκείνες που δηλητηριάζουν την αρμονική συνύπαρξη, όπως για παράδειγμα εκείνες του Β' παγκοσμίου πολέμου.
- Απομονώνουν τις ακραίες, ψευδοπατριωτικές και πολεμοκάπηλες φωνές που επιδιώκουν να συντηρήσουν ατμόσφαιρα έντασης, διαμάχης και αντιπαλότητας με τους γείτονές μας.
- Διαμορφώνοντας περισσότερο πολιτικοποιημένες, αυτόνομες και ελεύθερες προσωπικότητες, θα γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως πολίτες, θα εκθέτουν την άποψη τους υπεύθυνα για θέματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της χώρας μας και θα συμμετέχουν ενεργά στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα της εποχής μας.
- Στα πλαίσια των συνασπισμών που συνάπτει η πολιτεία για οικονομική και πολιτική συνεργασία, θωρακίζοντας τις αξίες εκείνες που συνέβαλαν στην επιβίωση του έθνους μας διαχρονικά, θα αποτρέψουν στο μέλλον τον κίνδυνο αλλοίωσης της πολιτισμικής μας φυσιογνωμίας από τους οικονομικά ισχυρότερους.
- Βέβαια βασική προϋπόθεση για αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προαναφέρθηκαν είναι η βαθιά, ολόπλευρη και αντικειμενική θεώρηση της ιστορικής αλήθειας, που διασφαλίζεται με τη συνδρομή όλων των φορέων αγωγής (πολιτείας, πολιτικών, εκπαιδευτικών, Μ.Μ.Ε. ...), για να αποφευχθεί έτσι η προσπάθεια παραχάραξης της ιστορίας από ορισμένους επιτήδειους.

Επίλογος

Εμείς οι Έλληνες, λοιπόν, αν θέλουμε να επιζήσουμε ως έθνος και να προστατευτούμε από τους κινδύνους που μας απειλούν οφείλουμε να γνωρίζουμε καλά την Ιστορία μας, γιατί «λαοί που ξεχνούν ή αγνοούν την ιστορία τους χάνονται». Παράλληλα όμως, για να αποφύγουμε τον κίνδυνο του εθνικού απομονωτισμού αλλά και της πολιτιστικής εξάρτησης, είναι αναγκαίο –στις μέρες μας– να αποδεχτούμε την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά με τον εξής βασικό όρο: **«να ζήσουμε την Ευρώπη ως Έλληνες και όχι την Ελλάδα σαν Ευρωπαίοι».**

2000

Θέμα: «Τώρα που έφτασε η στιγμή της αποφοίτησής σας από το Λύκειο, αξιοποιώντας τις εμπειρίες της σχολικής σας ζωής, να γράψετε μια επιστολή προς τον Υπουργό Παιδείας, στην οποία να διατυπώνετε τεκμηριωμένα τις απόψεις σας για τις αλλαγές που θα θέλατε να γίνουν στο σχολείο, προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας».

Εκτενής επιστολή

Αξιότιμε κ. Υπουργέ

Με αφορμή τα τρωτά του Ελληνικού σχολείου, παίρνω το θάρρος με την παρούσα επιστολή μου να σας εκφράσω τις απόψεις μου για τις αλλαγές που είναι απαραίτητες να γίνουν, προκειμένου το σχολείο να είναι πιο συμβατό με τη σύγχρονη κοινωνία και πιο αποτελεσματικό στις απαιτήσεις της.

Βέβαια η κατάκτηση της γνώσης από τον μαθητή είναι μια διαρκής και επίπονη διαδικασία. Απαιτεί προσωπικό αγώνα, ισχυρή θέληση και επιμονή. Παράλληλα, όμως, χρειάζεται και τη βοήθεια όλων των φορέων αγωγής από τη νηπιακή ηλικία μέχρι την αποφοίτησή του από τα σχολικά θρανία, έτσι ώστε αυτός να συγκροτήσει μια υγιή προσωπικότητα για να ενταχθεί αύριο, ως ενεργός πολίτης, στην κοινωνία.

Επειδή κ. Υπουργέ η εποχή μας μεταβάλλεται με πολύ γοργούς ρυθμούς και οι απαιτήσεις της σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής πραγματικότητας είναι πολλές, είναι αναγκαίο ο θεσμοθετημένος φορέας μάθησης, δηλ. η Ελληνική Εκπ/ση, να προβεί σε διαρθρωτικές αλλαγές. Επομένως, εσείς από τη θέση που κατέχετε, μπορείτε να ανταποκριθείτε στο αίτημά μας για ένα καλύτερο σχολείο στη χώρα μας.

Αρχικά ο παλιός δασκαλοκεντρικός τρόπος διδασκαλίας πρέπει να δώσει τη θέση του στη μαθητοκεντρική διδασκαλία. Να αντικατασταθεί δηλαδή ο μονόλογος και η διάλεξη του δασκά-

λου από το διάλογο μεταξύ των μαθητών και του δασκάλου. Με αυτή τη μέθοδο δεν θα αναπαράγεται η στείρα απομνημόνευση αλλά θα προωθείται η αυτενέργεια, η ανάληψη της πρωτοβουλίας του μαθητή και η καλλιέργεια της υπευθυνότητάς του. Θα αισθάνεται, κατά συνέπεια, «πρωταγωνιστής» στην αίθουσα διδασκαλίας και όχι «κομπάρσος» στη διεξαγωγή του μαθήματος. Παράλληλα να εκπονηθούν εκπαιδευτικά προγράμματα ώστε να οξύνεται η κριτική του ικανότητα, να διευρύνονται οι πνευματικοί του ορίζοντες, να προκύπτουν ουσιαστικοί προβληματισμοί και οι καθηγητές με κατάλληλες ερωτήσεις και ασκήσεις να τον βοηθούν στην ανακάλυψη της γνώσης και στην προώθηση της σκέψης του. Έτσι το σχολικό μάθημα θα γίνεται πιο ελκυστικό, η μετάδοση της γνώσης πιο ενδιαφέρουσα και η πρόσληψή της πιο εύκολη.

Για την επίτευξη των διδακτικών στόχων της εκπαίδευσης αναγκαία είναι η συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων με πλούσια εικονογράφηση και εύληπτη γνωστική ύλη, η αναζήτηση της γνώσης και πέρα από τα σχολικά βιβλία σε μια σύγχρονη σχολική βιβλιοθήκη, η εισαγωγή νέων μαθημάτων στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου, η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή σε όλα τα μαθήματα παράλληλα με τον ανθρώπινο παράγοντα στη διδασκαλία, δηλ. τον δάσκαλο και γενικότερα η αναμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων, σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα. Εξάλλου για την επιτυχία μας στις Πανελλαδικές εξετάσεις επιβάλλεται η μείωση των εξεταζόμενων μαθημάτων, ο περιορισμός της διδακτέας ύλης, η αποφόρτιση από τον ασφυκτικό τρόπο εξέτασης και η θεσμοθέτηση ενός αντικειμενικού τρόπου αξιολόγησης, όπου δεν θα κρίνεται μόνο μέσα σε ένα τρίωρο η είσοδός μας σε μία Πανεπιστημιακή σχολή. Το αποτέλεσμα θα είναι ο μαθητής να διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον για το σχολείο, να απαλλαχθεί από το άγχος των εξετάσεων και να αγαπήσει τη μάθηση.

Επιπλέον πρέπει να προβλεφθεί ώστε η μαθησιακή διαδικασία να συντελείται μέσα στην αίθουσα και οι σχολικές εργασίες να μην εκλαμβάνονται «ως αγγαρείες», δηλ. να διεκπεραιώνονται εντός του σχολείου. Έτσι θα έχουμε –ως παιδιά και έφηβοι– ελεύθερο χρόνο να εκτονωθούμε, να ξεκουραστούμε και να ασχοληθούμε με εξωσχολικά ενδιαφέροντα. Να μην καταφεύγουμε στην παραπαιδεία για την εμπέδωση της διδακτέας ύλης, πράγμα χρονοβόρο, ψυχοφθόρο και παράγοντας οικονομικής «αιμορραγίας» των οικογενειών μας. Τέλος η διδασκαλία των ξένων γλωσσών να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της αυριανής κοινωνίας και της επαγγελματικής μας αποκατάστασης, για να μην αναγκαζόμαστε να τρέχουμε σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών για την εκμάθησή τους.

Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας για τον εκσυγχρονισμό του σχολείου και την αναβάθμισή του είναι η συνεχής επιμόρφωση του εκπαιδευτικού και η εξοικείωσή του με τις νέες τεχνολογίες. Εκτός από τη συνεχή επιστημονική κατάρτιση, οι καθηγητές είναι απαραίτητο να ενημερώνονται πάνω στη χρήση των σύγχρονων οπτικοακουστικών μεθόδων διδασκαλίας, στις εξελίξεις της παιδαγωγικής επιστήμης και στην ψυχολογική προσέγγιση των εφήβων.

Μια πρωτοποριακή αλλαγή θα ήταν, κ. Υπουργέ, η επάνδρωση των σχολικών μονάδων με παιδοψυχολόγους, η διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων πάνω σε ιατρικά, σεξουαλικά θέματα, προγράμματα υγιεινής διατροφής, αποφυγής του καπνίσματος ή πρόληψης των νarkωτικών από ειδικούς επιστήμονες θα προάσπιζε τη σωματική, ψυχική και πνευματική υγεία μας και θα μας θωράκιζε απέναντι σε κάθε απειλή από σύγχρονα παθογενή προβλήματα.

Προς τη δημιουργική κατεύθυνση των μαθητών στο χώρο του σχολείου και το «άνοιγμά» τους στην κοινωνία είναι αναγκαίο να θεσπίσετε, κ. Υπουργέ, υλικά και ηθικά κίνητρα. Μαθητές και εκπαιδευτικοί θα ενθαρρύνονται μ' αυτόν τον τρόπο στην ανάληψη δραστηριοτήτων,

όπως να διοργανώνουν εκπαιδευτικές εκδρομές σε αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους, σε λαογραφικά μουσεία και σε μουσεία φυσικής ιστορίας, να «ανεβάζουν» θεατρικά έργα, να διεξάγουν αθλητικούς αγώνες, να παρουσιάζουν μουσικές συναυλίες, να κάνουν εκθέσεις των εικαστικών έργων τους, να εκδίδουν μαθητικές εφημερίδες και περιοδικά. Έτσι οι εκπαιδευτικοί θα επιτελούν ολοκληρωμένα το ρόλο τους, το σχολείο θα ανακτήσει την αξία που έχει χάσει και τα παιδιά θα «μαθητεύουν» σε ένα αναβαθμισμένο πολιτιστικά σχολείο.

Ακόμη, μέσα στα πλαίσια του σχολείου, ο έγκυρος και έγκαιρος σχολικός προσανατολισμός των μαθητών θα τους βοηθά να επιλέγουν τον τύπο Λυκείου που θα ταιριάζει περισσότερο στις κλίσεις τους, την κατεύθυνση σπουδών που θα επιλέγουν στη Β' τάξη του Λυκείου και θα τους προστατεύει από τις λάθος προτιμήσεις στις σχολές που δηλώνουν, μετά την αποφοίτησή τους από το Λύκειο. Με αυτό τον τρόπο θα αποφεύγουν επαγγέλματα που έχουν κορεστεί και υπάρχει υψηλό ποσοστό ανεργίας, θα κάνουν συνειδητή επιλογή σπουδών και θα επιτύχουν πιο εύκολα την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Όμως οι σύγχρονοι καιροί απαιτούν και σύγχρονα σχολικά κτίρια. Είναι αναγκαία η χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων για τη διαμόρφωση του προαύλιου χώρου, για τη δημιουργία χώρων άθλησης, για την κατασκευή σύγχρονων αιθουσών διδασκαλίας με θέρμανση και φωτισμό, αιθουσών πολιτιστικών εκδηλώσεων με σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή, πειραματικών εργαστηρίων για τη διδασκαλία των αντίστοιχων μαθημάτων. Απαιτούνται ακόμη κονδύλια για τον εμπλουτισμό της σχολικής βιβλιοθήκης με σύγχρονα βιβλία, για τον εξοπλισμό των σχολείων με πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό, με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και σύνδεση με το διαδίκτυο. Με αυτές τις αλλαγές και το σχολικό περιβάλλον θα βελτιωθεί αισθητικά και λειτουργικά, και οι μαθητές θα νιώθουν όμορφα, άνετα και δημιουργικά.

Πάνω απ' όλα βέβαια, μεγάλο, ενδιαφέρον πρέπει να δοθεί στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των μαθητών και στη σωστή κοινωνικοποίησή τους. Η καλλιέργεια διαχρονικών αξιών και αρχών, μέσα από τη συμμετοχή τους στα μαθητικά δρώμενα, αποτελεί βασική αξίωση των μαθητών, των οικογενειών τους και της κοινωνίας. Γι' αυτό έχουν ανάγκη το θετικό πρότυπο του δασκάλου, εκείνου που θα ενδιαφέρεται όχι απλά για τη μετάδοση της χρησιμοθηρικής γνώσης αλλά εκείνου που μέσα από το παράδειγμά του, τον τρόπο ζωής του θα τους πείθει για την αξιοπιστία του. Εκείνου που θα ενδιαφέρεται περισσότερο για τη διάπλαση του εσωτερικού τους κόσμου, για τη μεταλαμπάδευση ηθικών αξιών και ανθρωπιστικών ιδανικών και για την ευαισθητοποίησή τους σε θέματα κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Πρέπει, λοιπόν, ο εκπαιδευτικός να αμειφθεί ικανοποιητικά, αλλά και να διασφαλισθεί η αντικειμενική αξιολόγησή του για την αποτελεσματικότητά του έργου του.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες υπάρχει ελπίδα να αποκτήσουν οι μαθητές ατομικές και κοινωνικές αρετές, να αγαπήσουν τους ανθρώπους, να σεβαστούν την αξία της ζωής και της φύσης και να ευημερήσουν ως άτομα και ως σύνολο.

Κλείνοντας την επιστολή μου, επικαλούμαι προσωπικά την ευαισθησία σας, κ. Υπουργέ, σε θέματα παιδείας και αισιοδοξούμε, εγώ και οι συμμαθητές μου, ότι οι επόμενες γενιές θα φοιτήσουν σε ένα πιο αναβαθμισμένο σχολείο, θα βιώσουν ποιοτικές αλλαγές στο σχολικό χώρο και θα αποφοιτήσουν περισσότερο έτοιμοι από εμάς για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής πραγματικότητας.

Με σεβασμό
Ένας τελειόφοιτος μαθητής Λυκείου

2001

Θέμα: «Σας δίνεται η ευκαιρία, με αφορμή μια πολιτιστική εκδήλωση του σχολείου σας, να συναντήσετε έναν διανοούμενο. Ποιες σκέψεις σας θα του εκθέτατε σχετικά με το πώς πρέπει να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που απασχολούν σήμερα τη νεολαία; (Να καταγράψετε τις σκέψεις σας αυτές σ' ένα δοκίμιο πειθούς 500-600 λέξεων, το οποίο θα του επιδώσετε κατά τη συνάντησή σας)».

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Δοκίμιο πειθούς
- β.** Δεδομένο: Διοργάνωση πολιτιστικής εκδήλωσης και συνάντηση υποψηφίου με έναν διανοούμενο.
- γ.** Επισήμανση ζητούμενων:
  - Ποια προβλήματα απασχολούν τους σύγχρονους νέους;
  - Πώς πρέπει οι διανοούμενοι να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων;

Διάγραμμα δοκιμίου

Προλογική τοποθέτηση

- Η συνάντηση με έναν διανοούμενο ως αφορμή για την έκθεση των προβλημάτων της νεολαίας, τα οποία συνεχώς διογκώνονται λόγω της ρευστότητας των αξιών, των «θολών» προτύπων της κοινωνίας και των πολυσύνθετων και πολυποίκιλων προβλημάτων της σύγχρονης εποχής.

- Αναγκαιότητα ανάληψης πρωτοβουλιών εκ μέρους των πνευματικών ανθρώπων για την αντιμετώπισή τους.

Κύρια ανάπτυξη

1. Προβλήματα των νέων

- Το πρόβλημα του επαγγελματικού προσανατολισμού, η επαγγελματική αποκατάσταση και ο φόβος της ανεργίας.
- Οι δυσκολίες πραγμάτωσης των προσδοκιών για την εξέλιξη των νέων και η αδυναμία προσαρμογής τους στις κοινωνικές επιταγές.
- Το πρόβλημα των προσωπικών σχέσεων, το επικοινωνιακό χάσμα και η αίσθηση της μοναξιάς.
- Ο υπερκαταναλωτισμός, η διάδοση των ναρκωτικών, η έξαρση της βίας και της νεανικής παραβατικότητας.
- Η «νόθα» ψυχαγωγία και η δυσκολία επιλογής δραστηριοτήτων για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
- Η απάθεια, η αδιαφορία και η αποστασιοποίηση από τα συλλογικά δρώμενα (απολιτικοποίηση των νέων).
- Το πρόβλημα του προσδιορισμού της ιδεολογικής ταυτότητας των νέων και η δυσκολία ολοκλήρωσης της προσωπικότητάς τους.
- Η «στατικότητα» της παιδείας και η αδυναμία της να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις της κοινωνίας.
- Η αναζήτηση σταθερών προτύπων και αξιών για τον ηθικό προσανατολισμό των νέων.

Μεταβατική παράγραφος

Σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης και διαμόρφωσης αβέβαιου «κλίματος» για την κοινωνία μας, οι νέοι έχουν ανάγκη από σωστούς καθοδηγητές και αρωγούς στις επιλογές τους για την επιτυχία τους στη ζωή. Δεν δικαιούνται οι πνευματικοί άνθρωποι της κοινωνίας μας να είναι αμέτοχοι στα προβλήματα των νέων, δεν επιτρέπεται η «ελιτίστικη» συμπεριφορά, αλλά επιβάλλεται η ενεργός συμπαράστασή τους για να διανοιχθούν δρόμοι ανάδειξης και επίλυσης των προβλημάτων της νεολαίας.

2. Συμβολή των διανοούμενων στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της νεολαίας.

- Να καταγγέλλουν με τόλμη και παρρησία τα «κακώς κείμενα» της κοινωνίας μας.
- Να διακηρύσσουν σταθερή πίστη σε ανθρώπινες αξίες και ιδανικά και με τη στάση ζωής τους να αποδεικνύονται συνεπείς στις διακηρύξεις τους.
- Να μετέχουν σε κοινωνικούς αγώνες, να ενεργοποιούν με το παράδειγμά τους τη νεολαία και να αναδεικνύονται πραγματικοί πνευματικοί ηγέτες.
- Να αφυπνίζουν και να ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη για την έλλειψη αξιοκρατίας και την αναγκαιότητα περιφρούρησης των δικαιωμάτων των νέων.
- Να ανταποκρίνονται στις προσκλήσεις των μαθητών – φοιτητών και να είναι παρόντες στις εκπαιδευτικές δραστηριότητές τους.

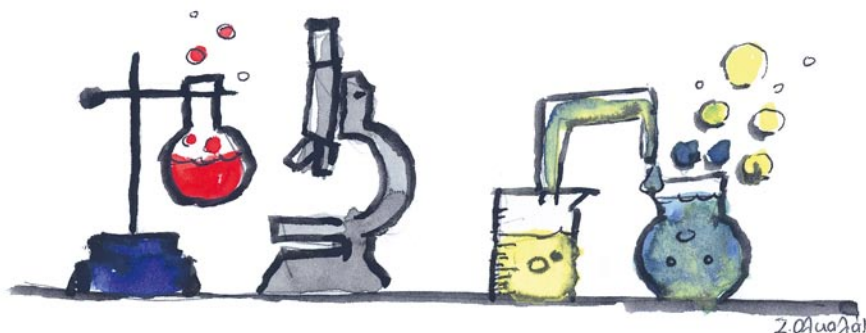
- Να προσεγγίζουν τους νέους, να αφουγκράζονται τα προβλήματά τους και να αναπτύσσουν ζωντανό διάλογο μαζί τους.
- Να εκλαϊκεύουν τις επιστημονικές τους γνώσεις και να τις κοινοποιούν μέσω των ΜΜΕ για την αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου της νεολαίας.
- Να συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της παιδείας με δημιουργικές προτάσεις και ανοικτούς πνευματικούς ορίζοντες.
- Να ασκούν πιέσεις στους υπεύθυνους και στην πολιτεία για την ανάγκη εκπόνησης προγραμμάτων επαγγελματικής αποκατάστασης των νέων.

Επίλογος

Οι διανοούμενοι σε κάθε εποχή έχουν χρέος και ευθύνη απέναντι στην κοινωνία. Οφείλουν να είναι συνοδοιπόροι στους αγώνες της νεολαίας και να διατηρούν άγρυπνη τη συνείδησή τους για την επίλυση των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι νέοι, οι οποίοι αποτελούν την ελπίδα της χώρας μας.

2002

Θέμα: «Πληροφορηθήκατε από τον ημερήσιο τύπο ότι σε ερευνητικό κέντρο πρόκειται να γίνουν πρωτοποριακά πειράματα Γενετικής και προβληματιστήκατε για τη χρήση των αποτελεσμάτων τους. Να γράψετε ένα άρθρο για το περιοδικό του σχολείου σας, στο οποίο να εκφράσετε τις ανησυχίες σας για ενδεχόμενη κακή εφαρμογή της γνώσης και να τονίσετε με επιχειρήματα ότι είναι αναγκαίο η επιστήμη να βρίσκεται διαρκώς στην υπηρεσία του ανθρώπου». (500-600 λέξεις).

Διαγραμματική παρουσίαση του θέματος

Τίτλος άρθρου:

Πρόλογος

Αφόρμηση για τη σύνταξη αυτού του άρθρου αποτέλεσε η είδηση ότι –σε ένα ερευνητικό κέντρο της Αμερικής– διεξάγονται πρωτοποριακά πειράματα Γενετικής. Αναμφισβήτητα η πρόοδος στη Βιοϊατρική, η ανακάλυψη της δομής του D.N.A., η εφαρμογή της γνώσης στον τομέα της Γενετικής έφεραν σημαντικές αλλαγές στην τεχνητή αναπαραγωγή. Πέραν όμως από την ελπίδα και την αισιοδοξία για την αντιμετώπιση της στειρότητας και τη θεραπεία πολλών ασθενειών ή την προσφορά όλων των επιστημών στην πρόοδο του ανθρώπου και στην εξέλιξη της κοινωνίας γενικότερα, εγκυμονούνται σοβαροί κίνδυνοι αλλοτρίωσης του ανθρώπινου είδους και εμφανίζονται πολλά προβλήματα από την κακή εφαρμογή της γνώσης σ' όλον τον κόσμο.

Κύριο Θέμα

A. Ανησυχίες για ενδεχόμενη κακή εφαρμογή της γνώσης

- Αμφισβητείται η θετική απήχηση των επικείμενων επιστημονικών εφαρμογών στον χώρο της Γενετικής. Προκύπτουν ηθικά διλήμματα.
- Αγωνία επικρατεί για τη δημιουργία πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση, για διατάραξη της θεμελιώδους βιολογικής ισορροπίας της ανθρώπινης ζωής, για την κατάργηση της βιοποικιλότητας και της οικολογικής αλυσίδας.
- Φόβος κυριαρχεί για πυρηνικά ατυχήματα (π.χ. περίπτωση του Τσερνόμπιλ, όπου έγινε διαρροή ραδιενέργειας από έκρηξη πυρηνικού αντιδραστήρα).

- Προκαλείται άγχος από τον κίνδυνο έκρηξης ενός νέου παγκόσμιου πολέμου λόγω των συνεχιζόμενων εξοπλισμών. Η χρήση ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι αποτελούν πειστικά επιχειρήματα δυσοίωνης προοπτικής για την πορεία της επιστημονικής γνώσης.
- Αιωρείται η απειλή ολοσχερούς καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος από την κακή εφαρμογή των επιστημονικών γνώσεων στη βιομηχανία, στην παραγωγή φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων στη γεωργία, στην παραγωγή ενέργειας κ.ά.
- Ανησυχεί ο σύγχρονος άνθρωπος, όντας ανυποψίαστος, ανενημέρωτος, παγιδευμένος στην άγνοιά του, σχετικά με τις επιστημονικές εξελίξεις λόγω ανεπαρκούς παιδείας και ελλιπούς ορθολογισμού στη ζωή του.
- Εγκυμονείται ο κίνδυνος καταστροφολογίας και η εναντίωση του ανθρώπου σε κάθε επιστημονικό επίτευγμα. – Αποδυναμώνεται η κριτική ικανότητά του – Γίνεται καχύποπτος σε κάθε νέα εξέλιξη.
- Γεννιέται η αμφιβολία για τα κίνητρα των επιστημόνων: Η χρηματοδότηση των ερευνών από τις εταιρείες και ο ωφελιμισμός της εποχής μας είναι ενδεχόμενο να υποτάξουν τις καλές προθέσεις των επιστημόνων σε οικονομικά συμφέροντα, που ελέγχουν την παραγωγή, την εφαρμογή της επιστημονικής γνώσης και την πληροφόρηση.
- Υπάρχει κίνδυνος υποδούλωσης του επιστήμονα σε πολιτικά συμφέροντα: Οι κρατικές επιχορηγήσεις των επιστημόνων ελλοχεύουν τον κίνδυνο υποτέλειας σε πολιτικούς παράγοντες, που επιδιώκουν να έχουν στη σφαίρα επιρροής τους όλες τις κατακτήσεις του ανθρώπινου πνεύματος.
- Διευρύνεται η απόσταση, που υφίσταται ήδη, μεταξύ του ανθρωπισμού από τη μια πλευρά και των προτεραιοτήτων του σύγχρονου ανθρώπου και του προσανατολισμού της κοινωνίας μας από την άλλη πλευρά.

Μεταβατική παράγραφος:

Μέσα σ' ένα τέτοιο κλίμα ανησυχίας, ο φόβος να μετατραπεί η επιστημονική γνώση σε δύναμη κακού είναι δικαιολογημένος. Ως εκ τούτου, η πιθανή κακή εφαρμογή της επιστημονικής γνώσης και η υποταγή της τεχνογνωσίας στην υπηρεσία της ιδεολογικής προπαγάνδας μάς οδηγούν στην ανάγκη δεοντολογικής εφαρμογής της επιστημονικής γνώσης.

Β. Αναγκαιότητα για την επιστήμη να βρίσκεται διαρκώς στην υπηρεσία του ανθρώπου

- Είναι αναγκαίο οι επιστήμονες να θέτουν τις ανακαλύψεις ή εφευρέσεις τους στην υπηρεσία του ανθρώπου για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής του (διατροφή, στέγη, συγκοινωνία, επικοινωνία, ψυχαγωγία κ.ά.)
- Η επιστημονική κοινότητα πρέπει να εγγυηθεί ότι τα πορίσματα των ερευνών θα τα διαθέτει στην αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας και την καταπολέμηση ασθενειών, στην αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων και γενικότερα στην ευημερία του ανθρώπου.
- Επιβάλλεται να τονισθεί ότι ο βασικότερος σκοπός της επιστήμης και ο ρόλος του επιστήμονα είναι η μετάδοση της γνώσης και η διαφώτιση της κοινής γνώμης για τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου από την καλή εφαρμογή της.

- Οι επιστήμονες οφείλουν να βοηθήσουν στην εξάλειψη της ανησυχίας, του τρόμου και του πανικού, που γεννά στους ανίδεους κάθε νέα επιστημονική έρευνα. Να προσπαθήσουν να μετατρέψουν τα πιθανόν αρνητικά συναισθήματα των ανθρώπων σε πηγή δύναμης και αισιοδοξίας για τον άνθρωπο, την κοινωνία και την ανθρωπότητα.
- Αποτελεί αναγκαιότητα να επισημάνουν οι επιστήμονες τις δυνατότητες που προσφέρει η γνώση για την απελευθέρωση από τα δεσμά της άγνοιας, για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκαταλήψεων και γενικότερα για την αποφυγή του πνευματικού σκοταδισμού.
- Καθήκον των επιστημόνων είναι η προσπάθεια αναβάθμισης του πνευματικού επιπέδου και διεύρυνσης της παιδείας σ' όλα τα κοινωνικά στρώματα, προκειμένου να αποφευχθεί ο ιδεολογικός εξανδραποδισμός του ανθρώπου και να διασφαλιστεί το μέλλον της Δημοκρατίας.
- Αποτελεσματική πρέπει να είναι η συμβολή των σύγχρονων επιστημόνων για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών (εξάλειψη πείνας, υδροδότηση, παροχή πρώτων βοηθειών κ.ά.) των Χωρών του Τρίτου Κόσμου για την άμβλυνση των μεγάλων ανισοτήτων της παγκόσμιας κοινότητας.
- Έχουν υποχρέωση να δείξουν οι επιστήμονες ειλικρινές ενδιαφέρον για το παρόν και το μέλλον του πλανήτη και την αποκατάσταση της διαταραγμένης οικολογικής ισορροπίας.
- Απαραίτητη είναι η απαλλαγή τους από την αυστηρή προσήλωση στο προσωπικό συμφέρον, την ιδιοτέλεια, τον χρηματισμό και την κερδοσκοπία.
- Έχουν χρέος να οπλιστούν με ηθικά εφόδια και ανθρωπιστικές αξίες (όπως υπευθυνότητα, διάθεση κοινωνικής προσφοράς, δικαιοσύνη και άλλες αρετές), πέραν της απαραίτητης επιστημονικής κατάρτισης και συνεχούς ενημέρωσης για την επιστημονική επάρκειά τους.

Επίλογος

Στους επιστήμονες, λοιπόν, η ανθρωπότητα έχει επενδύσει τις ελπίδες της. Για να εγγυηθούν τη σωτηρία της απαιτείται να διαθέτουν ανθρωπιστικά κίνητρα. Επιβάλλεται να αποτελούν πρότυπα ηθικής, έντιμης, υπεύθυνης κοινωνικής και πολιτικής συμπεριφοράς. Τότε μόνο θα βρίσκονται διαρκώς στην υπηρεσία του ανθρώπου και τότε μόνο **«η επιστήμη δεν θα γίνει πανουργία αλλά σοφία»**, σύμφωνα με την παραφρασμένη ρήση του μεγάλου φιλοσόφου Πλάτωνα.

2003

Θέμα: «Ως μέλος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του Λυκείου σου εκπροσωπείς τους συμμαθητές σου σε μια εκδήλωση της περιοχής σου που έχει ως θέμα το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής. Να διαμορφώσεις μια εισήγηση με την οποία θα παρουσιάσεις τις επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον προτείνοντας και τρόπους αντιμετώπισής τους». (500-600 λέξεις).

Παραγωγή κειμένου:

Άξονες ανάπτυξης:

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Εισήγηση του εκπροσώπου του 15μελούς του Λυκείου.
- β.** Δεδομένο: Εκδήλωση με θέμα: «Φυσικό περιβάλλον και ποιότητα ζωής»
- γ.** Επισήμανση ζητουμένων:
  - Επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης (αρνητικές συνέπειες) στον άνθρωπο και στο φυσικό περιβάλλον
  - Τρόποι αντιμετώπισης των επιπτώσεων

Διάγραμμα εισήγησης

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- α. Σημασία του φυσικού περιβάλλοντος – επισήμανση ρύπανσης-καταστροφής του – ανάγκη προστασίας του.
- β. Επιδίωξη ποιότητας ζωής του ατόμου – αποφυγή πνεύματος υπερκαταναλωτισμού.

Κύρια ανάπτυξη

1. Αρνητικές συνέπειες από την υπερκατανάλωση

α) στον άνθρωπο

- Δημιουργούνται πλασματικές ανάγκες και επιθυμία για απόκτηση πολλών υλικών αγαθών – επικρατεί το ατομικό συμφέρον και η ιδιοτέλεια.
- Καλλιεργείται πνεύμα ευδαιμονισμού, επίδειξης, απληστίας, αισχροκέρδειας, εκμετάλλευσης και αδικίας.
- Προκαλείται αγωνία, άγχος και εμφανίζονται ποικίλες ασθένειες για την κάλυψη των πλασματικών αναγκών.
- Αλλοτριώνεται ο άνθρωπος: απογυμνώνεται από υψηλά ιδανικά, παρατηρείται έλλειψη οικολογικής συνείδησης και απομακρύνεται από το βαθύτερο νόημα της ζωής.
- Εμφανίζονται ο ανταγωνισμός, η αντιζηλία και γενικότερα αρνητικά συναισθήματα.
- Εκμηδενίζονται τα θετικά συναισθήματα του ανθρώπου π.χ. η αγάπη, η χαρά, η ικανοποίηση.
- Παρατηρείται πνευματική τελμάτωση του ανθρώπου, έλλειψη κριτικής ικανότητας και παραπλάνηση από την αθέμιτη διαφήμιση λόγω του πνεύματος υλοφροσύνης.
- Εκδηλώνονται φαινόμενα ανηθικότητας, βίαιης και εγκληματικής συμπεριφοράς στο άτομο.
- Επικρατεί αδιαφορία για τα κοινωνικά, πολιτικά και διεθνή προβλήματα.

β) στο φυσικό περιβάλλον

- Ρυπαίνεται το φυσικό περιβάλλον (από το μονοξείδιο του άνθρακα, το διοξείδιο του θείου και τη δημιουργία σκουπιδότοπων και χωματερών).
- Μολύνεται το νερό, το έδαφος, ο αέρας από τα βιομηχανικά απόβλητα, τα χημικά λιπάσματα και τα εντομοκτόνα.
- Καταστρέφεται το όζον – δημιουργείται το φαινόμενο του «θερμοκηπίου»
- Αλλάζουν οι κλιματικές συνθήκες και εκδηλώνονται ακραία καιρικά φαινόμενα.
- Εμφανίζονται τερατογενέσεις από την εκπομπή ραδιενέργειας.
- Υποθηκεύεται η ζωή των επερχόμενων γενεών – εξαντλούνται οι φυσικοί πόροι.
- Επιβαρύνεται η υγεία των ανθρώπων με την εμφάνιση επικίνδυνων ασθενειών (καρκίνου, λευχαιμίας, καρδιοπαθειών κ.ά.).

Επιφώνηση (προαιρετικά)

Μεταβατική παράγραφος: Αναγκαιότητα εξεύρεσης τρόπων αντιμετώπισης των επιπτώσεων.

2. Τρόποι αντιμετώπισης των επιπτώσεων της υπερκατανάλωσης

α) από τον άνθρωπο

- Ιεράρχηση στόχων με σκοπό την εξυπηρέτηση των πραγματικών αναγκών του ανθρώπου.
- Παροχή ανθρωπιστικής παιδείας για επίτευξη του βασικού στόχου της εκπαίδευσης: διαπαιδαγώγηση του ανθρώπου και ολοκλήρωσή του ως βιολογικής, ψυχικής και πνευματικής οντότητας.
- Ατομική προσπάθεια για μείωση των υπερκαταναλωτικών συνηθειών του ανθρώπου και εφαρμογή του «μέτρου» στις ανάγκες του.
- Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου (ποιοτική ψυχαγωγία ανάπτυξη υγιών κοινωνικών σχέσεων, μελέτη βιβλίων και διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων του για πνευματική και ηθική εξύψωση του, συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες).
- Συνειδητοποίηση του ατόμου ότι η ποιότητα της ζωής του δεν συμβαδίζει μόνο με την απόκτηση υλικών αγαθών.
- Δημιουργία ενδιαφέροντος του ανθρώπου για κοινωνικά και πολιτικά θέματα

β) από τους φορείς και την πολιτεία

- Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης από την οικογένεια, σχολείο, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από άλλους φορείς.
- Προγραμματισμός και πολιτική βούληση για αντιμετώπιση της μόλυνσης και καταστροφής του περιβάλλοντος (αντιρρυπαντική τεχνολογία – ανακύκλωση σκουπιδιών, χαρτιού, αλουμινίου).
- Θέσπιση μέτρων και θεσμών για την αποφυγή της ηχορύπανσης, για την προστασία της θάλασσας, του αέρα και του εδάφους, για την πρόληψη και καταστολή των πυρκαγιών.
- Υποταγή του ατομικού συμφέροντος στο κοινωνικό συμφέρον για την αποφυγή της κερδοσκοπίας και εμπορευματοποίησης των πάντων και την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας του πλανήτη μας.
- Διεθνής συνεργασία για αποφυγή κινδύνων από την αποθήκευση πυρηνικών αποβλήτων και για την αντιμετώπιση κάθε είδους ατυχημάτων.
- Επιβολή ποινών σε διεθνές επίπεδο σε περίπτωση παραβίασης των αντίστοιχων μέτρων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Επίλογος

Για την πραγματοποίηση των επιθυμητών στόχων βασικές προϋποθέσεις συμπερασματικά είναι: η ατομική προσπάθεια, η πολιτική βούληση, η διακρατική συνεργασία και η πανανθρώπινη εκστρατεία ή β) κλείσιμο της εισήγησης με προτρεπτικό ύφος.

Αποφώνηση

2004

Θέμα: «Ως τελειόφοιτος να γράψεις ένα άρθρο 400-500 λέξεων για την τοπική εφημερίδα. Στο άρθρο αυτό, με βάση τη σχολική σου εμπειρία, να αναφέρεις τι προσφέρει το σχολείο για την αντιμετώπιση του καθημερινού καταιγισμού των πληροφοριών και την ένταξη των τελειοφοίτων στην κοινωνία. Ποιες αλλαγές θα πρότεινες για τη βελτίωση αυτών των προσφορών του σχολείου;»

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο σε τοπική εφημερίδα
- β.** Δεδομένο: Σχολική εμπειρία ως τελειόφοιτος Λυκείου
- γ.** Επισήμανση ζητούμενων:
  - Προσφορά του σχολείου για τη διαχείριση των πληροφοριών και την κοινωνικοποίηση τους.
  - Προτεινόμενες αλλαγές για τη βελτίωση της προσφοράς του.

Διάγραμμα άρθρου

Τίτλος άρθρου

Προλογική τοποθέτηση

- Ταχύτατη η εξέλιξη των συνθηκών στη ζωή μας – σημαντικός ο ρόλος της πληροφόρησης για την παρακολούθηση των εξελίξεων.
- Η νεολαία αντιμέτωπη με την αξιολόγηση των μηνυμάτων της πληροφόρησης και με τη δυσκολία προσαρμογής της στην εξελισσόμενη κοινωνία – αναγκαιότητα συμβολής του σχολείου στη διαχείριση των συγκεκριμένων προβλημάτων.

Κύρια ανάπτυξη

1α. Προσφορά του σχολείου για τη διαχείριση των πληροφοριών.

Πολυδιάστατος ο ρόλος του σχολείου για την ομαλή ένταξη των μαθητών στην κοινωνία, για την πολιτικοποίησή τους και την κατάρτισή τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη σύγχρονη πραγματικότητα.

- Εφοδιασμός των νέων με τις κατάλληλες γνώσεις για την επεξεργασία των πληροφοριών: αυξημένη αντίληψη, κριτική ικανότητα, δημιουργική σκέψη, αυτοκριτική κ.ά.
- Δημιουργία προβληματισμού, αμφιβολίας, γόνιμης αμφισβήτησης – απαλλαγή από προλήψεις, άγνοια και φανατισμό.
- Πίστη σε διαχρονικές αρχές, αξίες και ιδανικά για την αμυντική θωράκιση των νέων απέναντι στον καθημερινό καταιγισμό των πληροφοριών και την προσπάθεια αποπροσανατολισμού που προωθείται από τους επιτήδειους.
- Διήθηση (φιλτράρισμα) των πληροφοριών, αναζήτηση της αλήθειας – θάρρος και τόλμη για την απόρριψη της παραπληροφόρησης.
- Εξοπλισμός των μαθητών με τους κατάλληλους μηχανισμούς αποκωδικοποίησης, οργάνωσης και ερμηνείας των πληροφοριών (γνώση της μητρικής μας γλώσσας – γνώση και χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή).

1β. Προσφορά του σχολείου για την κοινωνικοποίηση των νέων.

- Παροχή γνώσεων για την οικοδόμηση επιστημονικής βάσης, απαραίτητης για τη συνέχιση των σπουδών τους.
- Επαγγελματικός προσανατολισμός για ενημέρωση σχετικά με την προσφορά και τη ζήτηση επαγγελμάτων στον χώρο της αγοράς.
- Ηθική συγκρότηση των μαθητών με τη διδασκαλία των μαθημάτων (ιστορίας, λογοτεχνίας, θρησκευτικών κ.ά.) αλλά και με τη συμμετοχή τους σε σχολικές δράσεις – κοινωνική ευαισθητοποίησή τους μέσω υγιών προτύπων.
- Διαμόρφωση συλλογικής συνείδησης, καλλιέργεια δημοκρατικού ήθους και ανεκτικότητας μέσα από τη σχολική καθημερινή πρακτική (σχέσεις μαθητών και καθηγητών, αποδοχή του «διαφορετικού» κ.ά.).
- Ισχυροποίηση εθνικής αυτογνωσίας, διατήρηση πολιτιστικής ταυτότητας, διαμόρφωση Ευρωπαϊκής σκέψης – γνώση του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Μεταβατική παράγραφος

- Ανταποκρίνεται επαρκώς το σημερινό σχολείο στις παραπάνω προσφορές;

- Μήπως η Παιδεία είναι «το μεγάλο μας πρόβλημα» ακόμη και σήμερα;
- Μήπως υπάρχει ανάγκη επανακαθορισμού του ρόλου του σχολείου για τη βελτίωση της προσφοράς του;

2. Προτεινόμενες αλλαγές

Οι αλλαγές αφορούν τόσο τους μαθητές όσο και τους δασκάλους – σχολείο.

- Εισαγωγή σύγχρονων μαθημάτων στα σχολεία – αξιοποίηση των μαθημάτων που ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της σημερινής κοινωνίας (πληροφορική, ξένες γλώσσες κ.ά.).
- Προώθηση προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού – διδασκαλία ΣΕΠ από ειδικευμένους για τη σωστή επιλογή του επαγγέλματος και την αποφυγή της ανεργίας.
- Ενίσχυση της κριτικής και αφαιρετικής ικανότητας των μαθητών – άσκηση στον διάλογο – σεβασμός στην ελευθερία του άλλου και σε κάθε ανθρώπινο δικαίωμα.
- Εκσυγχρονισμός των αντιλήψεων του δασκάλου και παραμερισμός της αυθεντίας του – αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας και παιδαγωγικής συμπεριφοράς του.
- Ο δάσκαλος ως παράγοντας «ρυθμιστικός» και «εμπνευστικός» στην τάξη: συμπαραστάτης και κοινωνός στα προβλήματα των μαθητών.
- Αλλαγή της αδιάφορης στάσης των μαθητών για θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος – εξοικείωση με την αρχή της «διά βίου μάθησης».
- Ειλικρινής σεβασμός στους γραπτούς και άγραφους κανόνες της σχολικής ζωής από μαθητές και δασκάλους – ηθικοποίηση μέσα από την υιοθέτηση ανθρωπιστικών ιδεωδών.
- Ενημέρωση για σύγχρονα προβλήματα (διάδοση ναρκωτικών, αύξηση της εγκληματικότητας, κοινωνικός ρατσισμός, οικολογική καταστροφή κ.ά.)
- Ουσιαστική λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων μέσα από τις εκλογικές διαδικασίες και τη διεκδίκηση των δίκαιων αιτημάτων τους για σωστή πολιτικοποίηση.
- «Άνοιγμα» του σχολείου στην κοινωνία: Διοργάνωση αθλητικών, φιλανθρωπικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων (αγώνων, εράνων, θεατρικών παραστάσεων, μουσικών εκδηλώσεων, εκθέσεων ζωγραφικής και φωτογραφίας κ.ά.) με τη συνεργασία άλλων φορέων.
- Ανάπτυξη Ευρωπαϊκής συνείδησης μέσα από την επαφή με άλλους λαούς (προγράμματα ανταλλαγής μαθητών).
- Αξιοπρεπής ένταξη στην πολυπολιτισμική κοινωνία και ταυτόχρονη καλλιέργεια του εθνικού πολιτισμού για την αποφυγή του κινδύνου αλλοτρίωσης της πολιτιστικής μας ταυτότητας (διατήρηση των υγιών στοιχείων της παράδοσης, γνώση της ιστορίας μας, σωστή χρήση της γλώσσας).

Επίλογος

Επομένως η σύγχρονη εκπαίδευση –με τις παραπάνω προϋποθέσεις– μπορεί:

- να βοηθήσει τους μαθητές να διακρίνουν το αληθινό από το ψεύτικο, την αξία από την απαξία και να αποφύγουν την πολιτιστική ισοπέδωση.
- να συμβάλει στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων ώστε να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες της εποχής μας.
- να κοινωνικοποιήσει αποτελεσματικά τους μαθητές προκειμένου να επιτύχουν τόσο στην προσωπική τους ζωή όσο και στο να αποβούν χρήσιμοι πολίτες για το κοινωνικό σύνολο.

Θέμα: «Στα πυκνοκατοικημένα αστικά κέντρα μειώνονται σταδιακά οι χώροι ομαδικής ψυχαγωγίας και άθλησης. Στο πολιτιστικό κέντρο του δήμου σας καλείστε, ως εκπρόσωπος των μαθητών και χρήστης αυτών των χώρων, να επισημάνετε σε μια ομιλία σας 500-600 λέξεων τη σημασία του ομαδικού παιχνιδιού στην ψυχική και σωματική διαμόρφωση και στη μελλοντική κοινωνικοποίηση των εφήβων».

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Ομιλία εκπροσώπου των μαθητών σε πολιτιστικό κέντρο του Δήμου
- β.** Δεδομένο: Μείωση – έλλειψη χώρων ομαδικής ψυχαγωγίας και άθλησης στις μεγάλες πόλεις.
- γ.** Επισημάνση ζητούμενων: Σημασία του ομαδικού παιχνιδιού
  - στην ψυχική διαμόρφωση
  - στη σωματική διαμόρφωση και
  - στη μελλοντική κοινωνικοποίηση των εφήβων

Διάγραμμα ομιλίας

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Αφορμή για την ομιλία η διοργάνωση –από το Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου μας– μιας ημερίδας σχετικής με τη μείωση ανοιχτών χώρων άθλησης και ψυχαγωγίας.
- Η αστικοποίηση, η συσσώρευση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα, οι αυξημένες στεγαστικές ανάγκες: βασικοί λόγοι ίδρυσης πολυκατοικιών και κατ' ανάγκη περιορισμού της δυνατότητας για εκτόνωση της ενεργητικότητας παιδιών και εφήβων.
- Αναγκαία η συμβολή του ομαδικού παιχνιδιού για τη σωστή διάπλαση του σώματος, τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του εφήβου και την επιτυχή κοινωνικοποίησή του.

Κύρια ανάπτυξη

Η σημασία του παιχνιδιού:

1. Στην ψυχική διαμόρφωση του εφήβου

- Αποτελεί απαραίτητη διέξοδο λόγω της πίεσης από τη σχολική καθημερινότητα: εκτόνωση της ψυχικής έντασης από τον φόρτο των μαθημάτων, πνευματική ξεκούραση, αναζωογόνηση, χαλάρωση, διασκέδαση κ.ά.
- Αναπτύσσει την κριτική ικανότητα, τη φαντασία, την επινοητικότητα: μαθαίνει στον έφηβο να αξιοποιεί την κατάλληλη ευκαιρία, να βρίσκεται σε ετοιμότητα, να γίνεται αποφασιστικός και τολμηρός για να πετύχει αργότερα στη ζωή.

- Διαπλάθει χαρακτήρα προετοιμασμένο να πειθαρχεί και να σέβεται τους κανόνες του παιχνιδιού: αποκτά υπομονή, επιμονή, ψυχικό σθένος και θέληση για τη μελλοντική επίτευξη των στόχων του.
- Ο έφηβος βιώνει πολλά συναισθήματα: από τη μια μεριά ελπίδα, αισιοδοξία, χαρά, ικανοποίηση, δικαίωση και από την άλλη πλευρά αγωνία, απογοήτευση, διάψευση, λύπη, αποτυχία, που όλα μαζί τον ωριμάζουν συναισθηματικά.
- Μέσα από την ομαδική άθληση προβάλλεται η αξία του εφήβου στην ομάδα, νοιώθει υπεροχή και αίσθημα διάκρισης: καλλιεργείται η αυτοπεποίθησή του, η οποία κατά την εφηβεία είναι απαραίτητη για την ισχυροποίηση της ασταθούς ψυχολογίας του.
- Το ομαδικό παιχνίδι βοηθά τον έφηβο στην απόκτηση της αυτογνωσίας, στην επισήμανση των αδυναμιών του και στη βελτίωσή του μέσα από επανειλημμένες προσπάθειες.
- Ο έφηβος αποκτά αγωνιστική διάθεση: υποβάλλεται σε δοκιμασίες, σε αυτοέλεγχο και αυτοθυσία και ασκείται στη διεκδίκηση κοινών στόχων.

2. Στη σωματική διαμόρφωση

- Ενδυναμώνει το μυϊκό σύστημα του σώματος του εφήβου και διατηρεί καλή τη φυσική του κατάσταση.
- Συμβάλλει στη διαμόρφωση σωστών αναλογιών μεταξύ των μερών του σώματος και δημιουργεί καλαίσθητα και ευκίνητα άτομα.
- Απομακρύνει τον έφηβο από επιβλαβείς για τη σωματική του υγεία συνήθειες (π.χ. εθισμός στην οθόνη της τηλεόρασης ή του διαδικτύου, στα ναρκωτικά, στο αλκοόλ).
- Χαρίζει υγεία, καλή κυκλοφορία του αίματος, αποφυγή παχυσαρκίας παιδιών και εφήβων, σωματική ευεξία, ρώμη και αντοχή.

Επιφώνηση (προαιρετική)

3. Στη μελλοντική κοινωνικοποίηση

- Καλλιεργεί την ομαδικότητα, τη συνεργασία, την ευγενή άμιλλα: απαραίτητες κοινωνικές αξίες για τη διαμόρφωση συλλογικής συνείδησης.
- Βοηθά τον έφηβο στην αντιμετώπιση της νίκης και της ήττας με πνεύμα μετριοπάθειας, με αναγνώριση της αξίας των «αντιπάλων» και με σεβασμό στο αποτέλεσμα του παιχνιδιού: αναγκαία εφόδια για τη σωστή διαχείριση τόσο των επιτυχιών όσο και των αποτυχιών στο μέλλον.
- Μαθαίνει στον έφηβο τη συνέπεια, την εντιμότητα, τη δικαιοσύνη, την ευαισθησία και την αλληλοβοήθεια: χρήσιμες αρετές για την συνύπαρξη με τους άλλους και την ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων στη ζωή.
- Περιστελλεί τον υπέρμετρο εγωισμό και τον ατομικισμό μέσα από την αποδοχή της προσφοράς των άλλων στη νίκη της ομάδας και τη συνειδητοποίηση της θετικής έκβασης του αγώνα λόγω της συλλογικής δράσης: ασκείται στον κοινωνικό κανόνα της υποταγής του ατομικού συμφέροντος στο συλλογικό για την ευημερία του συνόλου.
- Διδάσκει την αποφυγή της σύγκρουσης και της βίας ως μέσων επίλυσης των διαφορών, άρα και των κοινωνικών αντιθέσεων και των πολιτικών – ιδεολογικών διαφορών.

- Σφυρηλατεί το πνεύμα συναδέλφωσης, αρμονικής συνύπαρξης και ειρήνης παρά τις όποιες διαφορές υπάρχουν σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επίλογος

- Πολλές και πολύ σημαντικές οι ωφέλειες από τα ομαδικά παιχνίδια και αθλήματα.
- Αναγκαία η αναβάθμιση των αθλητικών εγκαταστάσεων στο σχολείο, η δημιουργία νέων αθλητικών χώρων στην περιοχή και η στήριξη των αθλητικών σχολείων στη χώρα.

Αποφώνηση

Υποσημείωση

Το θέμα του αθλητισμού σχετικά με τα οφέλη από τα ατομικά και ομαδικά αθλήματα αναπτύσσεται στη 12^η ομιλία του βιβλίου «Νεοελληνικός Λόγος» (σελ. 213), εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσ/νίκη, 2017.

Θέμα: «Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας πραγματοποιείται εκδήλωση για παιδιά που προέρχονται από περιοχή της χώρας η οποία έχει πρόσφατα πληγεί από φυσική καταστροφή. Εκεί έχετε κληθεί ως εκπρόσωπος του σχολείου σας να απευθύνετε σύντομη ομιλία. α) Τι θα αναφέρατε σχετικά με την ψυχική δύναμη που απαιτείται για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά αυτά με αισιοδοξία το μέλλον τους; β) Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σας, Θα μπορούσε η Πολιτεία να συμβάλει στην ανακούφισή τους; Η ομιλία σας δεν πρέπει να ξεπερνά τα 10' (500 έως 1000 λέξεις)».

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Ομιλία εκπροσώπου του σχολείου στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου.
- β.** Δεδομένο: Πραγματοποίηση εκδήλωσης για παιδιά προερχόμενα από περιοχή της χώρας που έχει πληγεί πρόσφατα από φυσική καταστροφή.
- γ.** Επισήμανση ζητουμένων:
  - Η σημασία της ψυχικής δύναμης για την αντιμετώπιση των δυσκολιών και τη διαμόρφωση αισιόδοξης στάσης απέναντι στη ζωή.
  - Τρόποι συμβολής της πολιτείας για την ανακούφιση των πληγέντων.

Διάγραμμα ομιλίας

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Αναφορά στην ευαισθησία των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης απέναντι στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά λόγω της επελθούσας φυσικής καταστροφής (π.χ. σεισμού, εκτεταμένης πυρκαγιάς, πλημμύρας).
- Ανάγκη ηθικής και υλικής συμπαράστασης για την υπέρβαση των προβλημάτων.

Κύρια ανάπτυξη

1. Η σημασία της ψυχικής δύναμης

Η ψυχική δύναμη αποτελεί εκείνη τη «συνισταμένη» προς την οποία συγκλίνουν οι ψυχικές και ηθικές αρετές του ανθρώπου, που αποτελούν τις «συνιστώσες» με τις οποίες οπλίζεται για να αντιμετωπίσει κάθε είδους δυσκολία στη ζωή του.

Συγκεκριμένα τα παιδιά –πολλά από τα οποία βρίσκονται ανάμεσά μας– οφείλουν:

- Να διατηρήσουν την ψυχραιμία και την αυτοκυριαρχία τους και να διαχειριστούν τα προβλήματα με λογική, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι άνθρωποι αδυνατούν να αποτρέψουν τις φυσικές καταστροφές και να προβλέψουν όλα τα φυσικά φαινόμενα.
- Να επιδείξουν κουράγιο, ψυχικό σθένος και αντοχή, καθότι διαθέτουν ακμαίες σωματικές δυνάμεις, έχουν το μέλλον μπροστά τους και μπορούν να ελπίζουν σε ένα καλύτερο αύριο.
- Να οπλιστούν με υπομονή, επιμονή και ισχυρή θέληση, εκτιμώντας ότι πολλές φορές ανατρέπονται οι συνθήκες και οι όροι διαβίωσης των ανθρώπων από τυχαία συμβάντα. Σύντομα όμως η ζωή βρίσκει τον κανονικό της ρυθμό, οι άνθρωποι αποκαθιστούν τις υλικές ζημιές εφόσον έχουν επιζήσει και έχουν συνειδητοποιήσει ότι η ζωή είναι το πολυτιμότερο αγαθό.
- Να ατενίζουν το μέλλον με αισιοδοξία, ελπίδα και αγωνιστικότητα όπως ταιριάζει στη φύση των παιδιών και των εφήβων.
- Να αντλούν θάρρος, τόλμη και αποφασιστικότητα από τα όνειρα και τα σχέδια που κάνουν, προκειμένου αυτά να υλοποιηθούν στο μέλλον.
- Να αποφύγουν τη μεμψιμοιρία, τη μοιρολατρία, το αίσθημα της απογοήτευσης και της ατυχίας, έχοντας κατά νου ότι μετά την «καταιγίδα» εμφανίζεται το «ουράνιο τόξο» και βγαίνει ο «ήλιος».
- Να ενεργοποιήσουν τις δυνάμεις τους και να αυτοοργανωθούν ώστε να προσφέρουν βοήθεια στα συνεργεία αποκατάστασης των ζημιών.
- Να γίνουν παραδείγματα «μίμησης» για τους υπόλοιπους, δείχνοντας ευαισθησία και ενδιαφέρον προς τους ηλικιωμένους, τους τραυματίες και τους αδύναμους.
- Να διοχετεύσουν τη δυναμικότητά τους στη συνέχιση των προσπαθειών τους για την υλοποίηση των προσωπικών τους στόχων, πιστεύοντας ότι η «ζωή συνεχίζεται», παρά τις δραματικές στιγμές που έζησαν ή την οικογενειακή καταστροφή που υπέστησαν.

Επιφώνηση (προαιρετική)

Μεταβατική παράγραφος

Έχουμε χρέος να συμπαρασταθούμε όλοι στους πληγέντες, ιδιαίτερα όμως στα παιδιά και τους εφήβους, των οποίων ο εσωτερικός κόσμος είναι ακόμη αδιαμόρφωτος και ασταθής. Εκτός από την ηθική υποστήριξη και την καθοδήγηση των δασκάλων, των καθηγητών, των εκπαιδευτικών των κοινωνικών φορέων, η Πολιτεία οφείλει να προσφέρει άμεση οικονομική και υλική βοήθεια για την ανακούφισή τους και να προγραμματίσει μακροπρόθεσμα μέτρα για πλήρη αποκατάσταση.

2. Τρόποι συμβολής της Πολιτείας

- Κατασκευή «λυόμενων» σπιτιών για τους άστεγους και οργάνωση συσσιτίων για τη διατροφή τους.
- Παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στους τραυματίες και τους ασθενείς.
- Άμεση οικονομική παροχή στους πληγέντες για την αντιμετώπιση των πρώτων αναγκών.
- Επαναλειτουργία σχολείων σε άλλα δημόσια κτίρια ή διατηρητέους χώρους μέχρι την αποκατάσταση των φθορών τους.
- Αποστολή παιδοψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών για τη συναισθηματική στήριξη των παιδιών που έχασαν αγαπημένα πρόσωπα.
- Ενισχυτική βοήθεια για την κάλυψη κενών στα μαθήματα που χάθηκαν.
- Στήριξη της πολιτείας προς τις εθελοντικές οργανώσεις για την αντιμετώπιση πρακτικών ζητημάτων.
- Διοργάνωση ανθρωπιστικών και φιλανθρωπικών εκδηλώσεων (τηλεμαραθωνίων, συναυλιών, αθλητικών αγώνων κ.ά.).
- Έκκληση της Πολιτείας προς τους διεθνείς οργανισμούς για παροχή βοήθειας στους πληγέντες.
- Χορήγηση άτοκων δανείων για ανέγερση κατοικιών ή λειτουργία επιχειρήσεων – οικονομική επιδότηση για την αποζημίωση της καταστροφής στην παραγωγή των γεωργικών προϊόντων και τις ζημιές στον κτηνοτροφικό τομέα.
- Επανακατασκευή των κατεστραμμένων υλικοτεχνικών υποδομών της περιοχής (δρόμοι, έργα ύδρευσης και άρδευσης, τηλεπικοινωνίες κ.ά.).
- Προβολή και αξιοποίηση του ιστορικού–αρχαιολογικού χώρου και μουσείου, μετά την αποκατάσταση των φθορών, για την ενίσχυση του εσωτερικού και εξωτερικού τουριστικού ρεύματος στην περιοχή, προκειμένου να βελτιωθεί η τοπική οικονομία.

Επίλογος

Συνειδητοποίηση από μέρους των παιδιών και των εφήβων μιας πραγματικότητας: Η ζωή είναι ευμετάβλητη. Μια καταστροφή «ξυπνάει» απότομα τον άνθρωπο από τη συνηθισμένη καθημερινότητα, ανατρέπει τα όνειρά του και τον αναγκάζει να αγωνιστεί για να σταθεί στα «πόδια» του. Στο τέλος όμως βγαίνει νικητής. Αυτή η αλήθεια ισχύει περισσότερο για τους νέους γιατί έχουν ως σύμμαχό τους τη νιότη, την ίδια τη ζωή και το ελπιδοφόρο μέλλον.

Αποφώνηση

2007

Θέμα: «Σε μια εποχή με μεγάλο έλλειμμα ανθρωπιάς έχει σημασία να οργανώνονται εκδηλώσεις που βοηθούν όσους συνανθρώπους μας το έχουν ανάγκη. Να γράψετε ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σας, όπου θα εξηγείτε γιατί πρέπει να στηρίζονται τέτοιες προσπάθειες. Παράλληλα, να αναφερθείτε στη συμβολή της παιδείας στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής συνείδησης, ιδιαίτερα των νέων (500-600 λέξεις)».

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Σύνταξη άρθρου και δημοσίευση στην εφημερίδα του σχολείου.
- β.** Δεδομένο: Το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας και η σημασία της διοργάνωσης των φιλανθρωπικών εκδηλώσεων για τους «πάσχοντες» συνανθρώπους μας.
- γ.** Επισήμανση ζητουμένων
  - Γιατί πρέπει να στηρίζονται εκδηλώσεις φιλανθρωπικού και ανθρωπιστικού περιεχομένου.
  - Συμβολή της παιδείας στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής συνείδησης, ιδιαίτερα των νέων.

Διάγραμμα άρθρου

Τίτλος άρθρου

Προλογική τοποθέτηση

- Το έλλειμμα ανθρωπιάς επιβεβαιώνεται καθημερινά (κοινωνική αναληγσία, άκρατος ατομι-

- κισμός, εκμετάλλευση ανθρώπων, αδιαφορία για τους πάσχοντες κ.ά.).
- Κρίνεται απαραίτητη η διοργάνωση εκδηλώσεων και δράσεων που βοηθούν αναξιοπαθούντες ανθρώπους της κοινωνίας μας.

Κύρια ανάπτυξη

1. Γιατί πρέπει να στηρίζονται εκδηλώσεις φιλανθρωπικού και ανθρωπιστικού περιεχομένου.

Την απάντηση στο «γιατί» θα την αναζητήσουμε:

- α. στους λόγους που επιβάλλουν τη στήριξη και τη διοργάνωση των εκδηλώσεων και
- β. στην επισήμανση της σημασίας της στήριξης αυτών των εκδηλώσεων για τους ανθρώπους και την κοινωνία.

α. Αναζήτηση λόγων στήριξης των εκδηλώσεων

- Η ελλιπής κοινωνική πρόνοια του κράτους για τις οικονομικά ευπαθείς ομάδες.
- Η κοινωνική ανισότητα των πολιτών για την ισότιμη πρόσβαση στα αγαθά της παιδείας και της υγείας.
- Παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα στην κοινωνία (περιθωριοποίηση ατόμων με σωματικές και πνευματικές αναπηρίες, η εκμετάλλευση κάθε μορφής, η αναξιοκρατία κ.ά.).
- Η αποξένωση και η ιδιότητα του σύγχρονου ανθρώπου – η έλλειψη ανθρωπιστικών αξιών (αγάπη, σεβασμός, αλληλεγγύη κ.ά.).
- Η αμέλεια και η αδιαφορία των πολιτών για τα κοινά προβλήματα – η κρίση του πνεύματος συλλογικότητας.

β. Η επισήμανση της σημασίας των εκδηλώσεων

- Ανακούφιση των ανθρώπων από τις αντίξοες συνθήκες που βιώνουν.
- Ανάπτυξη συλλογικής συνείδησης, η οποία είναι απαραίτητη για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.
- Συμβολή των πολιτών στην προσπάθεια του κράτους για την προστασία των πασχόντων συνανθρώπων και την παροχή πρόνοιας στους οικονομικά αδύναμους.
- Σύσφιξη των ανθρωπίνων σχέσεων – καλλιέργεια πνεύματος κοινωνικής αλληλεγγύης και ανθρωπισμού.
- Ενεργοποίηση των πολιτών και συμμετοχή σε συλλογικά δρώμενα – προώθηση της δημοκρατικής συνείδησης.
- Διαμόρφωση κοινωνίας με οικουμενικό ήθος, διεθνές πνεύμα συναδέλφωσης και παγκόσμιας συνύπαρξης.

2. Συμβολή της παιδείας στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής συνείδησης, ιδιαίτερα των νέων.

Τη συμβολή της παιδείας θα την αναζητήσουμε:

- α. στον ρόλο της Εκπαίδευσης και
- β. στον ρόλο των άλλων φορέων παιδείας, όπως είναι η οικογένεια, τα ΜΜΕ, οι πολιτιστικοί και κοινωνικοί φορείς, η Εκκλησία κ.ά.

α. Συμβολή της Εκπαίδευσης

- Η παροχή ανθρωπιστικής παιδείας στα σχολεία και η διαμόρφωση ηθικών προτύπων ζωής, όχι μόνο μέσω της διδασκαλίας αλλά και μέσω της πράξης δηλαδή του παραδείγματος των εκπαιδευτικών φορέων προς την κατεύθυνση αυτή.
- Η συμμετοχή των 15μελών μαθητικών συμβουλίων σε εθελοντικές δράσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την εκδήλωση ουσιαστικού ενδιαφέροντος και αγάπης προς τον συνάνθρωπο και σεβασμού προς το φυσικό περιβάλλον.
- Η σωστή λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων για την καλλιέργεια του δημοκρατικού ήθους των μαθητών και την ανάληψη πρωτοβουλιών προς επίλυση κοινών προβλημάτων του σχολείου.
- Η διοργάνωση αθλητικών αγώνων, καλλιτεχνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων για ηθική και οικονομική ενίσχυση κάποιου φιλανθρωπικού ιδρύματος (ορφανοτροφείο, γηροκομείο κ.ά.) ή παιδιών που πάσχουν από ανίατες ασθένειες.
- Η πολιτεία –μέσω του ΥΠΕΠΘ, κύριου φορέα της Παιδείας– μέσα από προγράμματα ανταλλαγών μαθητών διαφορετικών χωρών μπορεί να προωθήσει την ανοχή του διαφορετικού, την άρση των στερεοτύπων και την ιδέα της διαπολιτισμικότητας.

β. Η συμβολή των άλλων φορέων παιδείας

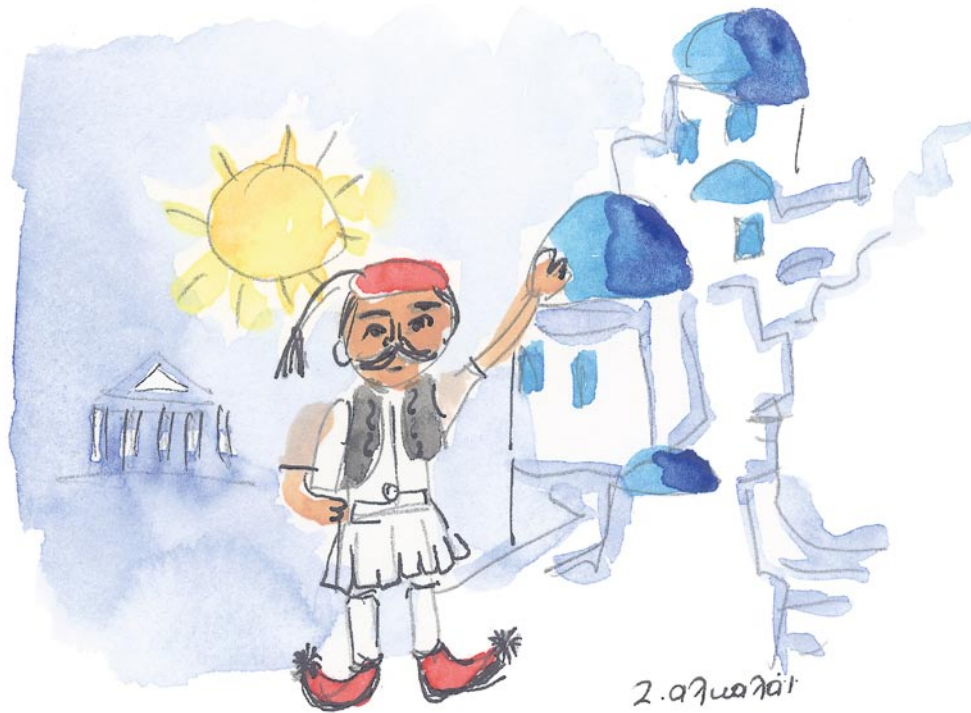
- Η οικογένεια, ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, πρέπει να διαπαιδαγωγεί τα νέα μέλη της με τον λόγο και την πράξη πάνω σε αξίες ανθρωπιάς (π.χ. συνεργασία, δικαιοσύνη, ανεκτικότητα).
- Τα ΜΜΕ έχουν τη δυνατότητα να προωθούν εκδηλώσεις ανθρωπιστικού περιεχομένου (αιμοδοσίας, αντικαρκινικού εράνου κ.ά.) για ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη συμμετοχή του σε αυτές και να προβάλλουν τις απόψεις και τις δράσεις των πνευματικών ανθρώπων ως προτύπων για τη διαμόρφωση ανθρωπιστικής συνείδησης.
- ΟΙ πολιτιστικοί και κοινωνικοί φορείς (σύλλογοι, πνευματικά κέντρα, επαγγελματικά σωματεία κ.ά.) έχουν απήχηση στους ανθρώπους και ιδιαίτερα στους νέους ώστε μπορούν να συμβάλουν στην εξοικείωσή τους με το πνεύμα της συμμετοχής στα κοινά και να ξεπεράσουν την ατομοκεντρική και υλοκρατική νοοτροπία της σύγχρονης εποχής.
- Η Εκκλησία έχει τη δύναμη να καλλιεργήσει ανθρωπιστικές ιδέες και αξίες (εξευγενισμός της ψυχής, πίστη στην αξία του ανθρώπου, αλτρουϊσμός, ισότητα κ.ά.) με την ενεργό δράση των φορέων της για την επίλυση ατομικών, οικογενειακών και κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων.
- Η Πολιτεία, μέσα από τις διεθνείς συνεργασίες σε όλα τα επίπεδα, μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της ιδέας της οικουμενικότητας, του ανθρωπισμού και του πολιτισμού (αντιμετώπιση του ρατσισμού, επίλυση παθογενών παγκόσμιων προβλημάτων, άμβλυνση κοινωνικών ανισοτήτων, αναζήτηση διεξόδου στο οικολογικό αδιέξοδο, κατάσβεση των πολεμικών εστιών κ.ά.) για το καλό της ανθρωπότητας.

Επίλογος

Η επαφή με τις αξίες του ανθρωπισμού ευαισθητοποιεί τα άτομα και την κοινωνία, διαμορφώνει τη συλλογική συνείδηση και έμπρακτα αποδεικνύει ότι ο πολιτισμός του ανθρώπου είναι πραγματικά ανθρωπίνος. Ευχή όλων να αυξηθούν οι εκδηλώσεις που βοηθούν συνανθρώπους μας, οι οποίοι έχουν ανάγκη ή γενικότερα ανθρώπους που υποφέρουν.

2008

Θέμα: «Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σε αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν. (500-600 λέξεις)»

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Ομιλία εκπροσώπου της μαθητικής κοινότητας σε εκδήλωση του Δήμου.
- β.** Δεδομένο: Θέμα εκδήλωσης σχετικά με την παράδοση.
- γ.** Επισήμανση ζητούμενων
  - Αιτίες της απομάκρυνσης των νέων από την παράδοση
  - Τρόποι επανασύνδεσής τους με αυτήν

Διάγραμμα εισήγησης

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Σχολιασμός δεδομένου

ή

- **Εννοιολογικός προσδιορισμός του όρου «παράδοση»:**

Είναι ένα σύνολο πολιτιστικών στοιχείων και αξιών του παρελθόντος, που αποτελούν την κληρονομιά ενός λαού, μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά και επιβιώνουν μέσα στον χρόνο. Η παράδοση αφορά όλους τους τομείς της ζωής ενός λαού, της οποίας οι κυριότερες μορφές είναι: η ιστορική–εθνική, η λαϊκή, η καλλιτεχνική, η επιστημονική, η θρησκευτική, η γλωσσική και η οικογενειακή.

- **Αξία της παράδοσης:** Είναι φορέας υψηλών ιδανικών και αξιών, διαμορφώνει την ιδιαιτερότητα κάθε λαού, ενισχύει το αίσθημα της συλλογικής συνείδησης, συμβάλλει στην εθνική αυτογνωσία, προσφέρει την πείρα των απερχόμενων γενεών στις επερχόμενες γενιές και γίνεται πηγή έμπνευσης για νέες δημιουργίες. Όμως, μέσα στο γενικότερο κλίμα των ραγδαίων πολιτισμικών εξελίξεων και της αμφισβήτησης των πάντων, αμφισβητείται και η παράδοση, ιδιαίτερα από τους νέους.

Κύρια ανάπτυξη

1. Αιτίες της απομάκρυνσης των νέων από την παράδοση

- **Η φύση των νέων:** Οι νέοι είναι αμφισβητίες, επαναστατικοί, καινοτόμοι και συγκρούονται με ό,τι θεωρούν κατεστημένο, άρα και με την παράδοση.
- **Η κρίση του θεσμού της οικογένειας και η ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού συστήματος:** Γονείς και εκπαιδευτικοί αδυνατούν να φέρουν τους νέους σε επαφή με αξίες της παράδοσης, λόγω της αλλαγής του περιεχομένου του ρόλου τους στην κοινωνία.
- **Ο μιμητισμός:** Η αθρόα εισροή ξένων προτύπων ζωής –μέσω των ΜΜΕ, του τουρισμού και της επίδρασης της παγκοσμιοποίησης– οδήγησε στην τυφλή μίμηση των ξενόφερτων πολιτιστικών στοιχείων και στην απομάκρυνση των νέων από την κουλτούρα μας.
- **Η αστικοποίηση:** Η ύπαιθρος είναι ο κατ' εξοχήν χώρος διατήρησης των παραδοσιακών στοιχείων (ηθών, εθίμων, τραγουδιών κ.ά.) και η εγκατάλειψή της οδήγησε στον μαρasmus τους ή στη λήθη, ιδιαίτερα εξαιτίας του σύγχρονου τρόπου ζωής των νέων στις μεγαλουπόλεις, οι οποίοι έπαψαν να έχουν σχετικά βιώματα και εμπειρίες.
- **Ο τεχνοκρατικός πολιτισμός:** Η επικράτηση του υλοκρατικού και καταναλωτικού μοντέλου ζωής συνέβαλε στην αναθεώρηση των βασικών προτεραιοτήτων της ζωής των σημερινών ανθρώπων, στην παραμέληση της ηθικοπνευματικής εξέλιξής τους και τελικά στην απόρριψη των παραδοσιακών αρχών και αξιών.
- **Ατομικισμός:** Το πνεύμα του ατομικισμού αποτελεί τροχοπέδη στη διαμόρφωση της συλλογικής συνείδησης και ανασταλτικό παράγοντα στη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας και της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του λαού μας, η οποία εκφράζεται μέσω της παράδοσης.
- **Η εξέλιξη της ζωής:** Οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής, οι σπουδές των νέων, οι καινούριες απαιτήσεις για επαγγελματική αποκατάσταση, η εξειδίκευση στον χώρο εργασίας, η μαζική ψυχαγωγία απορροφούν το ενδιαφέρον της σύγχρονης νεολαίας και δεν ευνοούν τη συνέχιση των παραδοσιακών συνηθειών του παρελθόντος.

Επιφώνηση (προαιρετική)

Μεταβατική παράγραφος

Η παράδοση όμως είναι η «κιβωτός» που περιλαμβάνει τη συσσωρευμένη πείρα του παρελθόντος, είναι η «πρώτη ύλη» με την οποία πρέπει οι νεότεροι να διαμορφώσουν το δικό τους πολιτιστικό «παρών» στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού και Παγκόσμιου «γίγνεσθαι». Γι' αυτό είναι ανάγκη να επανασυνδεθούν μαζί της.

2. Τρόποι επανασύνδεσης των νέων με την παράδοση

- Μέριμνα της οικογένειας: Η οικογένεια, ως κύριος φορέας αγωγής, να εμφυσήσει στα παιδιά τον σεβασμό στις παραδοσιακές αξίες και να τα ωθήσει μέσα από το παράδειγμα σε επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά μας.
- Συμβολή του σχολείου: Να καλλιεργεί την ιστορική συνείδηση, να εντάσσει στο πρόγραμμά του και πολιτιστικές δράσεις (θεατρικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις, παραδοσιακούς χορούς κ.ά.), να πραγματοποιεί επιμορφωτικές σχολικές εκδρομές, να «υιοθετεί» μνημεία και να φροντίζει για την προστασία και προβολή τους.
- Υπεύθυνη στάση των ΜΜΕ, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των φορέων της Πολιτείας: Να προστατεύουν τους παραδοσιακούς χώρους από την εμπορευματοποίηση, να αναβαθμίζουν τη μνημειακή και μουσειακή κληρονομιά, να αξιοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία για την αποτελεσματική απήχηση της παράδοσης στη νεολαία.
- Πολιτιστικοί σύλλογοι – πνευματικοί άνθρωποι: Να διοργανώνουν καλλιτεχνικές, πολιτιστικές, παραδοσιακές εκδηλώσεις και να προβάλλουν την τέχνη, τη μουσική, τον χορό, τα ήθη και τα έθιμα κάθε τόπου, ώστε οι νέοι να συμμετέχουν και να βιώνουν ζωντανά και παραστατικά ό,τι τους ενώνει με το παρελθόν.
- Επαναπροσδιορισμός των αξιών της ζωής: Οι νέοι να αντισταθούν στον νοσηρό μιμητισμό, να αμυνθούν απέναντι στη μαζοποίηση, να ιεραρχήσουν τις προτεραιότητες στη ζωή τους με βάση τις διαχρονικές αξίες της κουλτούρας μας και να υιοθετήσουν τον «χρυσό» κανόνα της παράδοσης, δηλαδή την εφαρμογή του «μέτρου» σε όλες τις δραστηριότητές τους.
- Ατομική προσπάθεια: Κάθε νέος φέρει προσωπική ευθύνη απέναντι στα στοιχεία της παράδοσης, που του κληροδότησαν οι προηγούμενοι. Οφείλει να τα ενσωματώσει στη ζωή του και να βιώσει μέσα από την οικογενειακή παράδοση –και όχι μόνο– αδιαμφισβήτητες αρχές και ηθικές αξίες.
- Στάση των μεγαλύτερων:
  - α. Πρέπει να απομακρυνθούν από τη στεία προσκόλληση και τη δογματική προσήλωση σε αναχρονιστικά πρότυπα ζωής. Σύμφωνα με τον Γ. Σεφέρη, **«ένα μέρος του παρελθόντος πεθαίνει κάθε στιγμή και η θνησιμότητά του μας μολύνει, αν προσκολληθούμε σ' αυτό με υπερβολική αγάπη»**.
  - β. Να συνειδητοποιήσουν ότι η αξία της παράδοσης βρίσκεται στη διατήρηση των ζωντανών και γόνιμων στοιχείων της στη ζωή τους που, επίσης κατά τον ίδιο ποιητή, **«ένα μέρος του παρελθόντος μένει πάντα ζωντανό και κινδυνεύουμε καταφρονώντας τη ζωντανιά του»**. Έτσι θα τους μιμηθούν οι νεότεροι, θα σέβονται το παρελθόν τους και δεν θα περιφρονούν την παράδοση.

Επίλογος

Είναι απαραίτητη η επανεξέταση της στάσης των νέων και η επανασύνδεσή τους –περισσότερο από ποτέ– με την παράδοση. Η δογματική απόρριψή της τους αφήνει ανερμάτιστους, μετέωρους και τους οδηγεί στο κενό. Η αντικειμενική όμως προσέγγιση της παράδοσης και η αξιοποίηση των υγιών στοιχείων της αποτελούν την ασφαλέστερη εγγύηση για την πρόοδό τους. Ακολουθώντας, λοιπόν, τη φυσιολογική εξέλιξη της ζωής, παράλληλα ας ανατρέχουν στις ρίζες του παρελθόντος για να αντιμετωπίζουν ευκολότερα τις δυσκολίες του παρόντος και να οικοδομούν σε γερά θεμέλια το μέλλον.

Αποφώνηση

2009

Θέμα: «Συχνά παρατηρείται πολλοί μαθητές να καταστρέφουν τα σχολικά τους βιβλία στα προαύλια των σχολείων κατά το τέλος του σχολικού έτους. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική σας εφημερίδα να αιτιολογήσετε το παραπάνω φαινόμενο και να αναφερθείτε στους τρόπους που θα συμβάλλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης (500-600 λέξεις)».

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Δημοσίευση άρθρου σε σχολική εφημερίδα.
- β.** Δεδομένο: Καταστροφή των σχολικών βιβλίων κατά το τέλος του σχολικού έτους.
- γ.** Επισήμανση ζητούμενων
  - Αιτιολόγηση του φαινομένου
  - Τρόποι που συμβάλλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης.

Διάγραμμα άρθρου

Τίτλος άρθρου

Προλογική τοποθέτηση

- Ενώ το βιβλίο είναι ένα «παράθυρο ανοιχτό» προς τον κόσμο της γνώσης και της πνευματικής καλλιέργειας, πολλοί μαθητές στο τέλος της σχολικής χρονιάς σχίζουν, καίνε και καταστρέφουν ποικιλοτρόπως τα σχολικά τους βιβλία.
- Η καταστροφή των βιβλίων είναι μία απαράδεκτη αντίδραση των μαθητών. Το φαινόμενο πρέπει να μας προβληματίσει σχετικά με τους λόγους στους οποίους οφείλεται και να αναζητήσουμε τρόπους που θα βοηθήσουν να επιτευχθεί η αρμονική σύζευξη ανάμεσα στα βιβλία και στα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα μετάδοσης της γνώσης.

Κύρια ανάπτυξη

1. Αιτιολόγηση του φαινομένου

- Η καταπίεση των μαθητών από τους φορείς της εκπαίδευσης: Γονείς, καθηγητές, εξεταστικό σύστημα δημιουργούν αρνητικά συναισθήματα (άγχος, αγωνία κ.ά.) στους μαθητές, οι οποίοι αναπτύσσουν καταναγκαστική σχέση με το βιβλίο. Μετά το πέρας της σχολικής χρονιάς εκτονώνουν την ψυχοφθόρα έντασή τους με τάσεις εκδικητικότητας προς τα βιβλία.
- Η αμφισβήτηση του εκπαιδευτικού συστήματος: Οι μαθητές θεωρούν τη γνώση που τους παρέχεται ανεπαρκή, το σχολείο αγγαρεία, αμφισβητούν την αποτελεσματικότητά του και αντιδρούν με αρνητισμό απέναντι στα βιβλία,
- Η μόδα – συρμός: Ακολουθούν τη μάζα, παρασύρονται από την πλειονότητα των συμμαθητών τους και προβαίνουν σε ενέργειες που πολλές φορές δεν τους εκφράζουν, αλλά τις ακολουθούν γιατί φοβούνται μήπως αποκλειστούν από την ομάδα των συνομηλίκων τους.
- Η επαναστατική φύση των εφήβων: Ανάμεσα στα μέσα με τα οποία εκφράζουν την επαναστατικότητά τους, απέναντι σε ό,τι θεωρούν κατεστημένο, είναι και η καταστροφική τους τάση εναντίον των παραδοσιακών βιβλίων, που τους προσφέρονται δωρεάν από την πολιτεία.
- Η αντιπνευματική εποχή μας: Οικογένεια και σχολείο ολιγωρούν για την ηθικοπνευματική ανάπτυξη των παιδιών και ενδιαφέρονται πρωτίστως για τη χρησιμοθηρική γνώση. Έτσι οι νέοι ασεβούν σε βάρος των σχολικών βιβλίων.
- Η έλλειψη ποιότητας και καλαισθησίας των σχολικών βιβλίων: Τα περισσότερα βιβλία είναι κακογραμμένα, δυσνόητα, επιστημονικώς ξεπερασμένα, ελλιπή σε εικονογράφηση. Δεν προσελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών, γίνονται αποκρουστικά και απαξιώνονται από αυτούς.
- Ο τεχνοκρατικός προσανατολισμός της γνώσης: Η κοινωνία της πληροφορίας και η δύναμη της εικόνας έχουν παραγκωνίσει τα συμβατικά μέσα μετάδοσης της γνώσης. Η εύκολη και ευχάριστη πρόσβαση των μαθητών στα ηλεκτρονικά μέσα και ιδιαίτερα στο διαδίκτυο έχει διαρρήξει τη σχέση των νέων με τα βιβλία.

Μεταβατική παράγραφος

Η μελέτη των βιβλίων όμως δίνει άλλη αίσθηση επαφής στην άντληση της γνώσης. Παρέχει ακόμη σιγουριά και βεβαιότητα όσον αφορά την αφομοίωση και τη διάρκεια της γνώσης και

την ουσιαστική καλλιέργεια της σκέψης. Γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η αρμονική συνύπαρξη των παραδοσιακών μέσων παροχής της γνώσης με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης.

2. Τρόποι που συμβάλλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης.

- Εκδήλωση μεγαλύτερου ενδιαφέροντος από τους φορείς αγωγής: Η οικογένεια, το σχολείο, οι πνευματικοί άνθρωποι οφείλουν να καλλιεργήσουν τον σεβασμό των μαθητών προς το βιβλίο, ένα πνευματικό αγαθό που προάγει τη γνώση, διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες και οξύνει την κριτική ικανότητά τους. Παράλληλα να αποτιμήσουν την προσφορά του βιβλίου διαχρονικά και να το τοποθετήσουν στην ίδια αξιολογική θέση με τα σύγχρονα μέσα.
- Αναδιαμόρφωση των σχολικών βιβλίων: Να εκδοθούν καινούρια βιβλία με καλή ποιότητα χαρτιού, προσεγμένα ως προς την εικαστική τους πλευρά (σκιτσογράφηση, πίνακες κ.ά.), εκσυγχρονισμένα ως προς τις επιστημονικές γνώσεις και εύληπτα ως προς το περιεχόμενό τους.
- Αναβάθμιση του βιβλίου: Να ενταχθούν τα βιβλία σε καινούρια εκπαιδευτικά προγράμματα, που να υποστηρίζονται από τα σύγχρονα μέσα διδασκαλίας (ηλεκτρονικός υπολογιστής, πολυμέσα κ.ά.).
- Δημιουργία ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών: Πρόσβαση όλων των σχολείων στις νέες τεχνολογίες και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού για τη χρήση τους και για τη δυνατότητα αναζήτησης της γνώσης σε μια ηλεκτρονική βιβλιοθήκη.
- Ο ρόλος των ΜΜΕ και του διαδικτύου στην προβολή του βιβλίου: Τα μέσα αυτά με τη δύναμη που διαθέτουν είναι σε θέση να προβάλλουν τις εκδόσεις νέων βιβλίων και να βοηθήσουν στην ανάδειξή τους. Έτσι θα αλληλοϋποστηρίζονται και από κοινού θα προάγουν τη γνώση και θα καλλιεργούν τη φαντασία και τη σκέψη των νέων.
- Συνειδητοποίηση της αξίας τόσο των συμβατικών όσο και των σύγχρονων μέσων γνώσης: Οι μαθητές να αντιληφθούν έγκαιρα ότι και τα δύο μέσα συνεισφέρουν στην πνευματική τους καλλιέργεια. Αλληλοσυμπληρώνονται γιατί από τη μια πλευρά το βιβλίο δημιουργεί την απαραίτητη ψυχική επαφή με τη γνώση και συμβάλλει στη γλωσσική καλλιέργεια των μαθητών και από την άλλη πλευρά τα σύγχρονα μέσα διευκολύνουν τη διαδραστική επικοινωνία και τη διασταύρωση της γνώσης.

Επίλογος

Η καταστροφή των βιβλίων εκφράζει την τάση μηδενισμού της προσφοράς του σχολείου, αποτελεί απαξίωση της δημόσιας παιδείας και είναι δείγμα αντιδημοκρατικού ήθους. Η απόρριψη του σχολικού βιβλίου είναι επικίνδυνη γιατί συνάδει με πρακτικές αυταρχικότητας. Η δημοκρατία όμως λειτουργεί με τον πλουραλισμό, την πολυφωνία, την ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση. Άρα κάθε πηγή γνώσης πρέπει να είναι σεβαστή.

2010

Θέμα: «Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στη σημασία της αυτομόρφωσης και να προτείνεται τρόπους πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου». (500-600 λέξεις)

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Δημοσίευση άρθρου σε σχολική εφημερίδα.
- β.** Δεδομένο: Αυτομόρφωση
- γ.** Επισήμανση ζητουμένων
  - Η σημασία της αυτομόρφωσης
  - Τρόποι πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια ζωής του ανθρώπου

Διάγραμμα άρθρου

Τίτλος άρθρου

Προλογική τοποθέτηση

- Ραγδαίες οι εξελίξεις της σύγχρονης τεχνολογίας, ριζικές οι αλλαγές της ζωής σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.
- Βίωση αδιεξόδου σε όλα τα επίπεδα – οικονομική κρίση – μείζον το πρόβλημα της επαγγελματικής αποκατάστασης.
- Η αυτομόρφωση αποτελεί αναγκαιότητα της εποχής και «μονόδρομο» για την ασφαλή πορεία του ανθρώπου στη ζωή.

Κύρια ανάπτυξη

1. Η σημασία της αυτομόρφωσης

α. Σε ατομικό επίπεδο

- Ικανοποίηση της έμφυτης τάσης του ατόμου για γνώση: «Ο άνθρωπος φύσει ορέγεται του ειδέναι», δηλαδή το ενδιαφέρον του ανθρώπου για μάθηση, η καλώς εννοούμενη περιέργεια τον ωθεί στην αναζήτηση της γνώσης και δίνει ουσιαστικό νόημα στη ζωή του.
- Διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας: Το άτομο βελτιώνει το μορφωτικό του επίπεδο, βρίσκεται σε πνευματική εγρήγορση, οξύνει την κριτική του σκέψη, ασκεί γόνιμη αμφισβήτηση και γίνεται συγκροτημένη προσωπικότητα.
- Εκσυγχρονισμός της ζωής του ανθρώπου: Το άτομο ακολουθεί τις εξελίξεις της κοινωνίας, συγχρονίζεται με τους ρυθμούς που επιτάσσει η σύγχρονη τεχνολογία, «εγγραμματίζεται» ψηφιακά, αναζητά την πληροφόρηση, εξυπηρετείται για τη διεκπεραίωση των υποχρεώσεών του ως ενεργός πολίτης και έχει ελευθερία επιλογών σε προσωπικό επίπεδο.
- Δυνατότητα παρακολούθησης των επαγγελματικών και τεχνολογικών εξελίξεων: Το άτομο ενημερώνεται συνεχώς όσον αφορά την επαγγελματική του κατάρτιση για την απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων του και την επιτυχία του στον εργασιακό χώρο.
- Εξειδίκευση των επιστημόνων: Οι υπηρετούντες την επιστήμη εξειδικεύονται και αποκτούν επιπρόσθετα γνωστικά εφόδια για την επιβίωσή τους στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον και την πρόοδό τους στο επιστημονικό τους πεδίο.
- Δυνατότητα αυτενέργειας: Σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης και αύξησης της ανεργίας, οι νέοι ενδέχεται να μην ακολουθήσουν το επάγγελμα που αρχικά επέλεξαν ή να αναγκασθούν να αλλάξουν εργασία. Η αυτομόρφωση θα τους βοηθήσει να μην περιθωριοποιηθούν, να αγωνισθούν σε ένα άλλο πεδίο, να αυτενεργήσουν και να επιβιώσουν.

β. Σε κοινωνικό επίπεδο

- Βελτίωση των ανθρώπινων σχέσεων: Τα μέλη της κοινωνίας που αυτομορφώνονται έχουν καλύτερη επικοινωνία μεταξύ τους. Διαλέγονται, συνεργάζονται και επιλύουν

αποτελεσματικότερα τα προβλήματα που ανακύπτουν στις μεταξύ τους σχέσεις (οικογενειακές, εργασιακές, διαπροσωπικές, κοινωνικές, πολιτικές κ.ά.).

- Αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων: Άτομα καλλιεργημένα πνευματικά και μάλιστα με προσωπική τους βούληση μπορούν να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο της μαζοποίησης και της πολιτικής χειραγώγησης, να διαχειριστούν ρατσιστικές συμπεριφορές και φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας.
- Αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας: Οι φορείς της εκπαίδευσης, δίνοντας παραδείγματα αυτοβελτίωσης στο διδακτικό τους έργο, γίνονται πρότυπα μίμησης στα νέα παιδιά γιατί μεταγγίζουν έμπρακτα στη σκέψη τους την αρχαιοελληνική ρήση «γυράσκω αεί διδασκόμενος» και τους μεταλαμπαδεύουν την αξία της αυτομόρφωσης.
- Ανάπτυξη πολιτισμού: Η αυτοεκπαίδευση και η δημιουργική αξιοποίηση των σύγχρονων πολιτών οδηγεί σε δραστηριότητες που προάγουν το πολιτιστικό επίπεδο της κοινωνίας μέσα από τις εικαστικές τέχνες, την ενασχόληση με την λογοτεχνία, τη συγγραφή επιστημονικών βιβλίων κ.ά.
- Εξανθρωπισμός της ζωής: Η αυτομόρφωση συμβάλλει στη γαλούχηση του ανθρώπου με την ιδέα της ηθικοπνευματικής εξέλιξής του, που αποτελεί τον ανώτατο –από τη φύση– προορισμό του ανθρώπου ως λογικού όντος, ικανού να συνδιαμορφώνει με τους υπόλοιπους την ανθρωπιστική διάσταση της ζωής.
- Συμβολή στην προώθηση των διακρατικών επαφών και διαπολιτισμικών σχέσεων: Αυτομορφωμένα άτομα που κατέχουν θέσεις εξουσίας ανοίγουν πιο εύκολα «διαύλους» επικοινωνίας με διαφορετικούς ανθρώπους και διευκολύνουν τον διάλογο και τη συνεργασία με άλλα κράτη σε όλους τους τομείς.

2. Τρόποι πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια ζωής του ανθρώπου

- Μελέτη βιβλίων: Αναζήτηση της γνώσης πέραν της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα σχολεία και στα άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, διάβασμα λογοτεχνικών έργων, εφημερίδων, περιοδικών κ.ά.
- Παρακολούθηση ποιοτικών ραδιοφωνικών εκπομπών και τηλεοπτικών προγραμμάτων: Τηλεπαιχνιδιών που προάγουν τη γνώση, ενημερωτικών ντοκιμαντέρ, συζητήσεων με κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό και πολιτικό ενδιαφέρον.
- Αξιοποίηση των σύγχρονων πηγών γνώσης: Ένταξη της τεχνολογίας της πληροφόρησης στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου, συνεχής αναβάθμιση των πολυμέσων επικοινωνίας, ψηφιακός εγγραμματισμός όλων των εργαζομένων, ορθολογική χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και του διαδικτύου σε ζητήματα δεοντολογίας και ασφάλειας.
- Θεσμοθέτηση της «δια βίου Εκπαίδευσης» από την Πολιτεία: Λειτουργία κέντρων εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας και ξένων γλωσσών, στήριξη των εσπερινών, διαπολιτισμικών και σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, απρόσκοπτη πρόσβαση στις σχολές του Ανοιχτού Πανεπιστημίου κ.ά.
- Ατομική δραστηριοποίηση:
  - α. Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου για την ανάπτυξη των έμφυτων τάσεων και την απόκτηση δεξιοτήτων.

- β. Πραγματοποίηση επισκέψεων σε αρχαιολογικούς χώρους, σε μουσεία, σε θέατρα, εκθέσεις ζωγραφικής κ.ά.
- γ. Γνωριμία με άλλους ανθρώπους και άλλους πολιτισμούς μέσα από εκδρομές και ταξίδια.
- δ. Συμμετοχή σε συλλόγους, σε συνέδρια, σε σεμινάρια για ενημέρωση και δράση.
- ε. Ενεργός συμμετοχή σε εκλογικές διαδικασίες για απόκτηση εμπειριών (υποψηφιότητα σε επαγγελματικό σωματείο, σε επιστημονικό σύνδεσμο, σε πολιτιστικό σύλλογο, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση κ.ά.).

Επίλογος

Ο άνθρωπος, με βάση την ετυμολογική προέλευση της λέξης «άνω θρώσκει», κοιτάζει προς τα «πάνω». Άρα έχει «εν δυνάμει» την τάση εξελιξιμότητας από τη φύση του. Αν όμως έρπεται, αν σύρεται και ετεροκατευθύνεται τότε αδικεί τον εαυτό του, αυτοτιμωρείται και αυτοακυρώνεται. Ας μετατρέψουμε λοιπόν –ως άνθρωποι– τις δυνατότητες μας σε ικανότητες, μέσα από την αυτομόρφωση για τη βελτίωσή μας και κατ' επέκταση τη βελτίωση της κοινωνίας μας!

2011

Θέμα: Ως ομιλητής σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο σου με θέμα τη χρήση του διαδικτύου, να αναπτύξεις τις απόψεις σου σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη διάδοση της γνώσης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτό να αξιοποιηθεί δημιουργικά στο πλαίσιο του σχολείου. (500-600 λέξεις)

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία σε ημερίδα του σχολείου
- β.** Δεδομένο: η χρήση του διαδικτύου.
- γ.** Επισήμανση ζητούμενων:
  - Υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη διάδοση της γνώσης.
  - Τρόποι δημιουργικής αξιοποίησής του στο πλαίσιο του σχολείου

Διάγραμμα ομιλίας

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Το διαδίκτυο πολύτιμο εργαλείο ανταλλαγής απόψεων, άμεσης επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ των χρηστών.
- Δημοκρατικοποίηση και διεθνοποίηση της γνώσης – δυνατότητα υπέρβασης του χώρου και του χρόνου
- Προσπάθεια του Υπουργείου Παιδείας να εντάξει την ψηφιακή τεχνολογία στο σχολείο.

Κύρια ανάπτυξη

1. Υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη διάδοση της γνώσης

- Αμφίδρομη επικοινωνία μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail): Ο χρήστης μπορεί να στέλνει και να δέχεται μηνύματα, να επισυνάπτει αρχεία με γνωστικά αντικείμενα άμεσα, εύκολα, ταχύτατα.
- Ελεύθερη συνομιλία – τηλεδιασκέψεις: Εφικτή η συγκρότηση ομάδων συζήτησης π.χ. για την τέχνη, την πολιτική – άσκηση στον διάλογο – ανταλλαγή απόψεων και ιδεών – πλουραλιστική ενημέρωση.
- Δημιουργία ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών και βάσεων δεδομένων: Συγκέντρωση, καταγραφή, επεξεργασία και οργάνωση πληροφοριών εύκολα προσβάσιμων σε κάθε ενδιαφερόμενο.
- Δυνατότητα άντλησης επιστημονικών και άλλων πληροφοριών: Ενημέρωση και αυτομόρφωση από τις ιστοσελίδες για τα επιστημονικά επιτεύγματα, για τα προγράμματα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, για τη διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων ή ενημερωτικών σεμιναρίων, κ.ά. – Πρόσβαση σε εγκυκλοπαίδειες και αρχεία εφημερίδων
- Διά βίου εκπαίδευση: Παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης και εξειδίκευσης καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, εκμάθηση ξένων γλωσσών, μεταπτυχιακές σπουδές εξ αποστάσεως σε ανοικτά Πανεπιστήμια.
- Εκδημοκρατισμός της γνώσης: Απόκτηση γνώσης χωρίς κόστος – Ισότιμη πρόσβαση στη γνώση χωρίς περιορισμούς και αποκλεισμούς – Διάδοση της επιστημονικής γνώσης σε κάθε ενδιαφερόμενο ακόμη και σε άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Ψυχαγωγία και πληροφόρηση σχετικά με πολιτιστικές εκδηλώσεις: Ευκαιρίες συμμετοχής σε δρώμενα (αθλητισμός, μουσική, θεατρικές παραστάσεις, παιχνίδια γνώσεων κ.ά.).
- Πολιτιστικές ανταλλαγές και αλληλεπιδράσεις: Το διαδίκτυο διαπολιτισμικό μέσο εξοικείωσης με την κουλτούρα και τις ιδιαιτερότητες άλλων λαών και άμβλυνσης των προκαταλήψεων μεταξύ τους, μέσα από την πλοήγηση στον παγκόσμιο ιστό.
- Εικονική περιήγηση: Επίσκεψη σε τουριστικά αξιοθέατα, μουσεία, πινακοθήκες, θέατρα, βιβλιοθήκες – άντληση υλικού για τον φυσικό πλούτο, τη μουσική, τη λογοτεχνία, την τέχνη, την επιστήμη.
- Στην εκπαίδευση: Σε σχολικό επίπεδο μπορεί να υποστηριχθεί η πολλαπλότητα των πηγών μάθησης και να προωθηθούν ενεργητικές και διερευνητικές μορφές γνώσης μέσω του διαδικτύου.

Επιφώνηση και μεταβατική παράγραφος (προαιρετικές)

2. Τρόποι δημιουργικής αξιοποίησής του στο πλαίσιο του σχολείου

- Μύηση στη χρήση του υπολογιστή από μικρή ηλικία: Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να σχεδιάζουν δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται στην αντιληπτική ικανότητα των μαθητών για τη σωστή χρήση της πληροφορίας. Να εξασκούν τους μαθητές μέσα από το παιχνίδι στην ανάλυση και στη σύνθεση των απλών πληροφοριών.

- Το διαδίκτυο ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας: Η διδασκαλία γίνεται πιο ελκυστική και ενδιαφέρουσα. Συνδυάζει εικόνα, ήχο και γραπτό λόγο και ωθεί τους μαθητές σε συμμετοχή (π.χ. διαδραστικοί πίνακες).
- Συνεργασία μαθητή – καθηγητή: Παρακολουθώντας βιντεομαθήματα μέσω CD, ο Υ/Η δεν πρέπει να υποκαθιστά τον ρόλο του καθηγητή, αλλά να είναι ένα εργαλείο που εκσυγχρονίζει και αναβαθμίζει την εκπαιδευτική διαδικασία.
- Διαθεματική προσέγγιση σε πολλά μαθήματα: Αντιμετωπίζεται η αποστήθιση, η μηχανιστική μάθηση και αναπτύσσεται η κριτική σκέψη των μαθητών με τη διαθεματική προσέγγιση των διδακτικών αντικειμένων.
- Μετατροπή της ανακάλυψης της γνώσης σε ευχάριστο παιχνίδι: Δυνατότητα αυτενέργειας, καλλιέργεια της φαντασίας, ανάληψη πρωτοβουλιών, ευχάριστη πορεία προς τη μάθηση.
- Ομαδο-συνεργατική διδασκαλία: Οι μαθητές να έρχονται σε επαφή και αλληλεπίδραση με μαθητές άλλων σχολείων σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο και να ανακαλύπτουν ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με τα αναλυτικά σχολικά προγράμματα.
- Δημιουργία ιστοσελίδων από μαθητές, εκπαιδευτικούς και σχολεία: Ανάρτηση απόψεων για ενημέρωση και κριτική σε εκπαιδευτικά θέματα.
- Πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, σε αρχεία και σε ερευνητικά κέντρα με τη βοήθεια των καθηγητών: Σωστή αξιοποίηση των αντλούμενων πληροφοριών. Όχι απλή αναπαραγωγή απόψεων, ιδεών και πληροφοριών αλλά επεξεργασία της πληροφορίας και δημιουργική σκέψη.
- Προσεκτική πλοήγηση στο διαδίκτυο: Εξάσκηση των μαθητών στη σύνθεση των πληροφοριών με τη βοήθεια του καθηγητή της πληροφορικής – Προβληματισμός, αξιολόγηση και συσχέτιση των πληροφοριών με πληροφορίες από άλλες πηγές.
- Εκσυγχρονισμός του σχολείου: Κάθε σχολείο σε κάθε γωνιά της Ελλάδας πρέπει να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της νέας εποχής και με τη βοήθεια του Υπουργείου να γεφυρωθεί το ψηφιακό χάσμα μεταξύ των προνομιούχων και μη σχολείων.

Επίλογος

Το διαδίκτυο αποτελεί σημαντικό επίτευγμα της σύγχρονης τεχνολογίας. Βοηθά στον εμπλουτισμό και την ανανέωση των γνώσεων μας. Η σωστή αξιοποίησή του και η ορθολογική χρήση του θα παίξει αποφασιστικό ρόλο σε μαθησιακό και σχολικό επίπεδο και θα χαράζει καθοριστικά την πορεία του πολιτισμού μας σε όλους τους τομείς της ζωής.

Αποφώνηση

Υποσημείωση

Το θέμα για το διαδίκτυο αναπτύσσεται: Στην «Επιτομή» Λεξικού εννοιών (Β' κατηγορία): «Ηλεκτρονική τεχνολογία και Παιδεία» (σελ. 316) «Νεοελληνικός Λόγος», εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσ/νίκη, 2017.

Θέμα: Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500-600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα, καθώς και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Εισήγηση εκπροσώπου του σχολείου σε ημερίδα του Δήμου.
- β.** Δεδομένο: Θέμα «Τέχνη και Ζωή».
- γ.** Επισήμανση ζητουμένων
  - Προσφορά της τέχνης στη σύγχρονη νεολαία.
  - Συμβολή του σχολείου στην ουσιαστική επαφή των νέων με την Τέχνη.

Διάγραμμα εισήγησης

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Η τέχνη ασκεί ενοποιητικό ρόλο στην κοινωνία και φέρνει πιο κοντά τους ανθρώπους. Μέσω αυτής μοιράζονται τη χαρά, τη συγκίνηση, την ομορφιά. Απελευθερώνονται από την ανία της καθημερινότητας, τη μοναξιά και την πεζότητα της σύγχρονης ζωής.
- Είναι μια παγκόσμια γλώσσα που ενώνει όλους τους ανθρώπους και δίνει ουσιαστικό νόημα στη ζωή τους. Σήμερα οι άνθρωποι και ιδιαίτερα οι νέοι έχουν μεγαλύτερη ανάγκη να επανασυνδεθούν μαζί της προκειμένου να αντιμετωπίσουν ευκολότερα τα προβλήματα που τους «πνίγουν».

Κύρια ανάπτυξη

1. Προσφορά της τέχνης στη σύγχρονη νεολαία

- Πνευματική καλλιέργεια εφήβων – νέων. Η επαφή τους με τα έργα τέχνης και η ενασχόλησή τους με μια μορφή τέχνης καλλιεργεί τον προβληματισμό, αναπτύσσει τη φαντασία, την επινοητικότητα, την ελευθερία, διευρύνει το πνεύμα τους, τις γνώσεις τους, ενεργοποιεί τη σκέψη τους και τους κρατά σε πνευματική εγρήγορση.
- Αισθητική καλλιέργεια: Βιώνουν την ομορφιά, τη συμμετρία, την αρμονία. Απομακρύνονται από την καθημερινότητα.

2. Αλβαζάτ

νονται από την ασχήμια της καθημερινότητας, την ανισορροπία της ζωής, την αθλιότητα της σύγχρονης πραγματικότητας. Η ζωή τους αποκτά «ποιότητα».

- **Ηθική καλλιέργεια:** Η τέχνη συμβάλλει στην ηθικοποίηση της νέας γενιάς. Αναδεικνύει θετικά πρότυπα και ηθικές αξίες, απαραίτητες για τη διάπλαση του χαρακτήρα τους σε μια εποχή αμοραλισμού, εγωκεντρισμού και ανθρωπιστικής κρίσης.
- **Ψυχική εκτόνωση:** Αποφορτίζει τους εφήβους από την πίεση των σχολικών μαθημάτων και το άγχος των εξετάσεων. Δίνει διέξοδο στις ανησυχίες των νέων, τους λυτρώνει από την απαισιοδοξία για το μέλλον και τους προφυλάσσει από πάθη και κακές συνήθειες. Εμπλουτίζει τον ψυχικό τους κόσμο με θετικά συναισθήματα, καθώς αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους με ουσιαστικά ενδιαφέροντα και ψυχαγωγούνται με γνήσιο τρόπο.
- **Κοινωνικοποίηση:** Συμμετέχοντας οι νέοι σε πολιτιστικές δράσεις και εκδηλώσεις προωθείται η ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων, απομακρύνεται ο κίνδυνος της περιθωριοποίησης, ενισχύεται η ιδέα της συνεργασίας και της ομαδικότητας, συσφίγγονται οι κοινωνικοί δεσμοί σε μια εποχή απομόνωσης και μοναξιάς.
- **Πολιτικοποίηση:** Η τέχνη, εκτός των άλλων εκπέμπει μηνύματα πολιτικού περιεχομένου, εφόσον οι καλλιτέχνες εκφράζονται μέσω του έργου τους. Αφυπνίζει, ως εκ τούτου, τους νέους από την πολιτική αδιαφορία και απάθεια, καλλιεργεί την πολιτική τους συνείδηση, εξυψώνει την αξία της πολιτικής ελευθερίας στα μάτια τους –μέσα από τα υψηλά και διαχρονικά δημιουργήματά της– σε δύσκολους καιρούς για τη δημοκρατία.
- **Πολιτιστική καλλιέργεια:** Τα έργα τέχνης αποτελούν στοιχεία της παράδοσης και του πολιτισμού. («**Η τέχνη είναι ο ασφαλέστερος και ο πιο σίγουρος εκπολιτιστής**»). Οι νέοι ερχόμενοι σε επαφή μαζί τους γνωρίζουν το παρελθόν, σέβονται την πολιτιστική κληρονομιά τους και ωθούνται σε νέες δημιουργίες, σε μια εποχή αμφισβήτησης πολλών παραδοσιακών αξιών και πολιτιστικής υποκουλτούρας.
- **Ανθρωπιστική καλλιέργεια:** Η τέχνη είναι ένας κοινός κώδικας επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη, την οικονομική κατάσταση, τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία ή την εθνικότητα. Συμβάλλει στη συναδέλφωση των ανθρώπων και των λαών, αναπτύσσει φιλειρηνικά συναισθήματα σε έναν κόσμο που πλήττεται από φαινόμενα τρομοκρατίας, ανασφάλειας και παγκόσμιας αστάθειας.

Επιφώνηση και μεταβατική παράγραφος (προαιρετικές)

2. Συμβολή του σχολείου στην ουσιαστική επαφή των νέων με την Τέχνη.

- **Αναπροσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων:** Καθιέρωση ειδικών μαθημάτων για την αναβάθμιση της τέχνης στα σχολεία (Θεατρική Παιδεία, Ιστορία Τέχνης κ.ά.) για όσους επιθυμούν να επιλέξουν στο μέλλον ανάλογες σπουδές (Θεατρολογία, Μουσικολογία, Καλές Τέχνες κ.ά.).
- **Οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων:** Αφιερώματα σε λογοτέχνες και μουσικούς, θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας κ.ά. –με τη συμμετοχή όλων των καθηγητών ανεξαρτήτου ειδικότητας– στα πλαίσια του σύγχρονου σχολείου, όπου η τεχνοκρατική αντίληψη της εκπαίδευσης έχει επισκιάσει την αισθητική καλλιέργεια των μαθητών.

- Καλλιτεχνική δημιουργία: Συγγραφή και παρουσίαση λογοτεχνικών έργων, διαγωνισμός εικαστικών έργων τέχνης –για ενίσχυση της ατομικής πρωτοβουλίας των μαθητών– με τη στήριξη φορέων όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι πολιτιστικοί σύλλογοι και τα πνευματικά κέντρα.
- Οικονομική ενίσχυση από την πολιτεία: Επιχορηγήσεις στα σχολεία, χορήγηση υποτροφιών σε μαθητές που διακρίνονται σε μια μορφή τέχνης, δωρεάν είσοδος ή μειωμένο εισιτήριο στους μαθητές για επισκέψεις σε πολιτιστικούς χώρους (π.χ. μουσεία, θέατρα).
- Βιωματική σχέση με την τέχνη: Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους αλλά και σε σύγχρονες εκθέσεις καλλιτεχνών, παρακολούθηση θεατρικών έργων, κινηματογραφικών προβολών και μουσικών συναυλιών.
- Διοργάνωση μαθημάτων τέχνης: Εκμάθηση μουσικών οργάνων, διδασκαλία χορού, εικαστική καλλιέργεια με την εθελοντική προσφορά ειδικών δασκάλων μέσα στα πλαίσια του σχολείου, σε μια εποχή οικονομικής κρίσης που η άμεση προτεραιότητα της μέσης Ελληνικής οικογένειας είναι η επιβίωση και οι δαπάνες για την Παιδεία συνεχώς περικόπτονται.
- Λειτουργία μουσικών και αθλητικών σχολείων: Υποστήριξη της πολιτείας για τη διατήρηση των καλλιτεχνικών σχολείων προκειμένου να φοιτούν οι μαθητές που έχουν φυσικά ταλέντα και καλλιτεχνικές κλίσεις, σε μια κοινωνία που κυριαρχεί η πεζότητα και ο ψυχρός υπολογισμός και σε ένα σχολείο στο οποίο υπολειτουργεί η ανθρωπιστική παιδεία.
- Γνωριμία των μαθητών με μαθητές από άλλες χώρες και διαφορετικά πολιτιστικά περιβάλλοντα: Ανταλλαγή μαθητών μεταξύ χωρών κυρίως της Ευρώπης, λειτουργία διαπολιτισμικών σχολείων, διαδικτυακές περιηγήσεις σε χώρους τέχνης και πραγματοποίηση περισσότερων πολιτιστικών εκδρομών στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας.

Επίλογος

Παράλληλα με τον λογικό εκσυγχρονισμό του σχολείου, προκειμένου να ανταποκριθούν οι μαθητές στις απαιτήσεις για την επιτυχία τους σε ένα επιστημονικό ή επαγγελματικό πεδίο, το σχολείο πρέπει να γίνει το πολιτιστικό κύτταρο της κοινωνίας που θα ευαισθητοποιεί, θα ηθικοποιεί, θα κοινωνικοποιεί, θα πολιτικοποιεί και **θα «ποιεί» Ανθρώπους.**

Αποφώνηση

Υποσημείωση:

- α. Η έννοια «τέχνη» αναπτύσσεται στην «Επιτομή» Λεξικού εννοιών, σελ. 290 (Α' κατηγορία εννοιών), «Νεοελληνικός Λόγος», εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσ/νικη, 2017.
- β. Θέμα σχετικό με τον ρόλο της Μουσικής αναπτύσσεται στην 13^η ομιλία σελ. 216 «Νεοελληνικός Λόγος», εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσ/νικη, 2017.

Θέμα: Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου σου να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- Α) τις επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον και
- Β) τους τρόπους με τους οποίους μπορεί ο άνθρωπος να αποκαταστήσει τη σχέση του με αυτό.

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α. Επικοινωνιακό πλαίσιο: Ανάρτηση άρθρου στην ιστοσελίδα του σχολείου.
- β. Δεδομένο: Φυσικό περιβάλλον.
- γ. Επισήμανση ζητουμένων
  - Επιπτώσεις από την έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον.
  - Τρόποι αποκατάστασης της σχέσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.

Διάγραμμα άρθρου

Τίτλος άρθρου

Προλογική τοποθέτηση

- Σύντομη αναφορά στην αξία της φύσης
- Έλλειψη σεβασμού και βάρβαρη συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντί της

Κύρια ανάπτυξη

1. Επιπτώσεις από την έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον:

α. στον άνθρωπο (με δεδομένο ότι ο άνθρωπος είναι μέρος της φύσης).

- Επιβάρυνση της σωματικής του υγείας (αναπνευστικά προβλήματα, καρδιολογικά νοσήματα κ.ά.).
- Εμφάνιση επικίνδυνων ασθενειών (π.χ. καρκίνοι).
- Κλονισμός του νευρικού συστήματος.
- Εμφάνιση ψυχολογικών προβλημάτων (άγχος, επιθετικότητα κ.ά.).
- Υποβάθμιση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου.

β. στο φυσικό περιβάλλον (σε ό,τι φυσικό στοιχείο περιβάλλει τον άνθρωπο).

- Ρύπανση του νερού των ποταμών, λιμνών και θαλασσών.
- Μόλυνση της ατμόσφαιρας (έκλυση επικίνδυνων αερίων και σωματιδίων, νέφος, καταστροφή του όζοντος, όξινη βροχή, φαινόμενο του θερμοκηπίου).
- Μόλυνση του εδάφους και του υδροφόρου ορίζοντα από γεωργικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα, από βιομηχανικά απόβλητα και από πυρηνικές δοκιμές ή ατυχήματα.
- Εξάντληση φυσικών πόρων και πρώτων υλών.
- Εξαφάνιση ειδών χλωρίδας και πανίδας.
- Αποψίλωση δασών – ερημοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους.
- Κλιματικές αλλαγές – ακραία καιρικά φαινόμενα (πλημμύρες, τυφώνες κ.ά.).

2. Τρόποι αποκατάστασης της σχέσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.

- Μέτρα από την πολιτεία:
  - α. Ενημέρωση από τους αρμόδιους φορείς – χρηματοδότηση έργων για την αειφόρο ανάπτυξη των φυσικών πόρων.
  - β. Προστασία ζώων υπό εξαφάνιση
  - γ. Επιβολή κυρώσεων και αυστηρών προστίμων σε περιπτώσεις παράβασης των περιβαλλοντικών όρων προστασίας της φύσης.
  - δ. Χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας
  - ε. Αναδασώσεις καμένων και αποδασωμένων εκτάσεων.
  - στ. Εκπόνηση προγραμμάτων ορθολογικής περιβαλλοντικής διαχείρισης (δασικού πλούτου, παράλιων ακτών, αστικών περιοχών κ.ά.).
- Περιβαλλοντική αγωγή από την οικογένεια, το σχολείο, τα ΜΜΕ και άλλους φορείς για την καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης.
- Ο ρόλος της επιστημονικής κοινότητας (ερευνητικά προγράμματα, περιβαλλοντικές μελέτες για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας).
- Ατομική ευθύνη (συμμετοχή σε εθελοντικές ομάδες προστασίας του περιβάλλοντος και σε οικολογικά κινήματα, σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον κ.ά.).
- Παγκόσμια συνεργασία (τήρηση των δικαιωμάτων τρίτης γενιάς – των θεσμοθετημένων από τον ΟΗΕ – σε ό,τι αφορά το φυσικό περιβάλλον και το δικαίωμα υγιούς ζωής των ανθρώπων και επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις καταστρατήγησής τους).

Επίλογος

Η στάση μας απέναντι στη φύση θα καθορίσει την πορεία του πολιτισμού μας. Ας αξιοποιήσουμε τον φυσικό μας πλούτο, ας περιορίσουμε την απληστία μας και ας χρησιμοποιήσουμε τα επιτεύγματα της τεχνολογίας και της επιστήμης για να διατηρήσουμε υγιή και ανθρώπινη τη ζωή μας πάνω στον πλανήτη γη.

Υποσημείωση

- α. Σχετικά με το φυσικό περιβάλλον τέθηκε θέμα παραγωγής λόγου στις Πανελλαδικές Εξετάσεις το 2003 και έγινε η αντίστοιχη ανάλυση.
- β. Τα θέματα: «Συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στη φύση» και «Δικαίωμα υγιούς ζωής σε αρμονία με τη φύση» αναπτύσσονται αντίστοιχα στις σελίδες 144 και 181 στο βιβλίο «Νεοελληνικός Λόγος», εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσ/νίκη, 2017.

2014

Θέμα: Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα, να αναφερθείτε σε φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας, αλλά και σε δραστηριότητες, ατομικές και συλλογικές, που αποσκοπούν στον περιορισμό αυτού του ελλείμματος. (500-600 λέξεις)

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Δημοσίευση άρθρου σε τοπική εφημερίδα.
- β.** Δεδομένο: Έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας.
- γ.** Επισήμανση ζητουμένων:
  - Φαινόμενα ελλείμματος ανθρωπιάς στην εποχή μας
  - Δραστηριότητες για τον περιορισμό αυτού του ελλείμματος: ατομικές και συλλογικές

Διάγραμμα άρθρου

Τίτλος άρθρου

Προλογική τοποθέτηση

- Αναφορά στη συμπεριφορά του σύγχρονου ανθρώπου απέναντι στον συνάνθρωπο και στην ανθρωπιστική κρίση της εποχής μας (απρόσωπες σχέσεις, απάνθρωποι όροι διαβίωσης πολλών ανθρώπων, βία και εκμετάλλευση, κοινωνική αναλγησία κ.ά.)
- Ανάγκη εξανθρωπισμού και ανάληψη δράσης τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Κύρια ανάπτυξη

1. Φαινόμενα ελλείμματος ανθρωπιάς στην εποχή μας.

- Κρίση των ανθρώπινων σχέσεων: Ψυχρές διαπροσωπικές σχέσεις, έλλειψη πραγματικής φιλίας, τυπικές κοινωνικές σχέσεις.
- Ατομικισμός: Υπέρμετρο ενδιαφέρον για τον εαυτό μας και αδιαφορία για τα προβλήματα των άλλων (οικονομική εξαθλίωση, αναπηρίες, καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.ά.)
- Ρατσιστική συμπεριφορά: Περιθωριοποίηση ατόμων με διαφορετικά χαρακτηριστικά (μειονοτήτων, μεταναστών, προσφύγων) και ξενοφοβία.
- Αύξηση εγκληματικότητας: Ληστείες, βία, δολοφονίες, τρομοκρατικές επιθέσεις.
- Ωφελιμισμός – ιδιοτέλεια: Απληστία των ανθρώπων και επιδίωξη του υλικού κέρδους με κάθε μέσο (εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, ληστρική «επίθεση» στο φυσικό περιβάλλον, τυχοδιωκτισμός κ.ά.)
- Καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: Πόλεμοι, παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού, εκμετάλλευση της γυναίκας και προσβολή της προσωπικότητάς της κ.ά.

Μεταβατική παράγραφος

- Αναγκαιότητα ευαισθητοποίησης και δραστηριοποίησης των πολιτών, των κοινωνικών φορέων και της πολιτείας.
- Ανάπτυξη του αισθήματος της «ενσυναίσθησης», δηλαδή της συνειδητοποίησης της δύσκολης θέσης που βιώνουν οι άλλοι και αναθεώρηση της στάσης και της συμπεριφοράς μας απέναντί τους.

2. Δραστηριότητες για τον περιορισμό αυτού του ελλείμματος:

α. Ατομικές

- Ηθική αφύπνιση του σύγχρονου ανθρώπου: Δημιουργία αληθινών ανθρώπινων σχέσεων και επαναπροσδιορισμός των αξιών στη ζωή μας.
- Εγκράτεια: Λιτότητα και εφαρμογή του «μέτρου» στις καταναλωτικές μας συνήθειες.
- Εθελοντισμός: Συμμετοχή σε εθελοντικά κινήματα για τη βοήθεια άστεγων, άπορων και άνεργων ατόμων, για τη στήριξη ηλικιωμένων και ανήμπορων ανθρώπων κ.ά.
- Ηθική και υλική στήριξη για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών: Ανθρωπιστική στάση απέναντι σε κατοίκους περιοχών που επλήγησαν από σεισμό, πλημμυρικά φαινόμενα, πυρκαγιές κ.ά.
- Οικονομική στήριξη σε παιδιά οικονομικά αδύναμων οικογενειών και παιδιών του τρίτου κόσμου: Υποτροφίες σε παιδιά που διακρίνονται, δωρεές σε ιδρύματα μέριμνας για το παιδί, «υιοθεσίες» παιδιών.
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα υγείας συνανθρώπων μας: Αιμοδοσία για την αντιμετώπιση των ασθενειών και των τροχαίων ατυχημάτων – δωρεά οργάνων για την ανάγκη μεταμοσχεύσεων.
- Συμμετοχή σε φιλανθρωπικούς και ανθρωπιστικούς συλλόγους, ως στελέχη των διοικητικών συμβουλίων ή ως απλά μέλη του συλλόγου: Προστασία των ορφανών παι-

διών και στήριξη των κοινωνικά ευπαθών συμπολιτών μας, των σωφρονιστικών ιδρυμάτων και των κέντρων απεξάρτησης από βλαβερές συνήθειες.

β. Συλλογικές

- Σχολείο: Ανάληψη πρωτοβουλιών για φιланθρωπικές δραστηριότητες, εράνους και εθελοντικές δράσεις.
- Τοπική Αυτοδιοίκηση: Ίδρυση κοινωνικών ιατρείων, παντοπωλείων, φροντιστηρίων – βελτίωση της ποιότητας ζωής στις μεγαλουπόλεις και αναβάθμιση των συνθηκών ζωής στην επαρχία.
- Πολιτεία: Παροχή κοινωνικής πρόνοιας, φροντίδα για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ειδική μέριμνα για τους πάσχοντες και για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Εκκλησία, ως κύριος φορέας ανθρωπιάς και αλληλεγγύης: Έμπρακτη και συνεχής στήριξη για τη φροντίδα εξαθλιωμένων οικονομικά και αναξιοπαθούντων ανθρώπων.
- ΜΜΕ: Διοργάνωση τηλεμαραθωνίων, συναυλιών και προβολή των δράσεων φορέων και οργανισμών για την ανακούφιση εύάλωτων ομάδων.
- Επιστημονικές ενώσεις και ιατρικοί σύλλογοι: Ανθρώπινη και επαγγελματική ευαισθησία, παροχή επιστημονικής βοήθειας και προσφορά υπηρεσιών για άμεσες εκπαιδευτικές, ιατρικές και κοινωνικές ανάγκες.
- Διεθνείς οργανισμοί και ΜΚΟ: Οικονομική βοήθεια σε φτωχές χώρες, πιέσεις για γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των αναπτυγμένων και υπανάπτυκτων χωρών, περιφρούρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνεργασία για τη θεμελίωση της ειρήνης, για την προστασία του περιβάλλοντος, της υγείας και της ανθρωπίνης ζωής.

Επίλογος

Στην εποχή μας, που το έλλειμμα ανθρωπισμού είναι περισσότερο έντονο, επιβάλλεται η αλλαγή προσανατολισμού και «πλεύσης» της πορείας μας στη ζωή. Έχοντας ως «πυξίδα» το ενδιαφέρον για τον άνθρωπο, ας στρέψουμε το «βλέμμα» μας στον συνάνθρωπο και ας τον προσεγγίσουμε. Ίσως τότε «συναντήσουμε» ουσιαστικά τον «άνθρωπο»!

Υποσημείωση

Σχετικό θέμα για παραγωγή λόγου όσον αφορά τις φιλανθρωπικές δραστηριότητες και την καλλιέργεια ανθρωπιστικής συνείδησης τέθηκε στις Πανελλαδικές Εξετάσεις του 2007 και αναπτύχθηκε αντίστοιχα.

Θέμα: Σε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε ημερίδα του Δήμου σας με θέμα «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς». Να εκθέσετε τις απόψεις σας (500-600 λέξεις) σχετικά με:

- A) τους λόγους για τους οποίους πρέπει το ευρύ κοινό να πλησιάσει και να γνωρίσει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και
- B) τις δραστηριότητες με τις οποίες οι πολίτες και ειδικότερα οι νέοι θα εξοικειωθούν με αυτά

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Εκφώνηση ομιλίας σε ημερίδα του Δήμου.
- β.** Δεδομένο: «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς».
- γ.** Επισήμανση δεδομένων:
  - Λόγοι που επιβάλλουν τη γνωριμία του κοινού με τους χώρους και τα μνημεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
  - Δραστηριότητες εξοικείωσης των πολιτών και ειδικότερα των νέων με τη μνημειακή μας κληρονομιά.

Διάγραμμα ομιλίας

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Αφορμή για τη διοργάνωση της ημερίδας: Η Διεθνής Ημέρα Μνημείων και Τοποθεσιών – συμμετοχή του σχολείου στην ημερίδα του Δήμου.
- Επισήμανση της μακραίωνης πολιτιστικής κληρονομιάς μας: Διάσπαρτη η Ελληνική γη από μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους (θέατρα, κάστρα, ναοί, αγάλματα, επιτύμβιες στήλες, αψίδες, τοιχογραφίες, νεοκλασικά κτίρια κ.ά.).
- Πολλοί λόγοι (πολιτισμικοί, ιστορικοί, εθνικοί, οικονομικοί) επιβάλλουν σήμερα την ανάδειξη και αξιοποίηση της μνημειακής-πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Κύρια ανάπτυξη

- 1.** Λόγοι που επιβάλλουν τη γνωριμία του κοινού με τους χώρους και τα μνημεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Τους λόγους θα τους αναζητήσουμε στην αξία της μνημειακής κληρονομιάς.

- **Ιστορική αυτογνωσία:** Τα μνημεία αποτελούν αδιάψευστη ιστορική μαρτυρία και αυθεντική πηγή γνώσης του τρόπου ζωής των Ελλήνων σε προγενέστερες εποχές και των αντιλήψεών τους (πολιτικών, θρησκευτικών, καλλιτεχνικών) για κάθε ιστορική περίοδο.
- **Εθνική συνοχή:** Πιστοποιούν την εθνική μας ταυτότητα, συμβάλλουν στην εθνική μας ενότητα και ομοψυχία, απαραίτητη για την ισχυροποίηση της πολιτισμικής μας παρουσίας στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία της εποχής μας.
- **Αισθητική καλλιέργεια:** Εξοικειώνουν το κοινό με την αίσθηση του ωραίου, της συμμετρίας και της αρμονίας σε μια εποχή εμπορευματοποίησης και εκχυδαϊσμού της τέχνης.
- **Ψυχική ισορροπία:** Προσφέρουν ψυχική ηρεμία και γαλήνη και προκαλούν το δέος και τη συγκίνηση, σε μια εποχή ψυχολογικής πίεσης και συναισθηματικής ένδειας.
- **Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος:** Τα μνημειακά δημιουργήματα –κτισμένα και τοποθετημένα σε φυσικούς χώρους– αναδεικνύουν τη μαγεία του φυσικού τοπίου και αντίστροφα προβάλλονται μέσω αυτού.
- **Πολιτιστική δημιουργία:** Γίνονται το ερέθισμα για την εκδήλωση καλλιτεχνικών ενδιαφερόντων και για την καλλιέργεια κάποιας έμφυτης καλλιτεχνικής τάσης ή πηγή έμπνευσης για νέες πολιτιστικές δημιουργίες.
- **Αξία της καλλιτεχνικής παράδοσης:** Συμβάλλουν στην άρση της αμφισβήτησης των μνημείων και των μουσείων, ως υπολειμμάτων του παρελθόντος και ισχυροποιούν τη διαχρονική αξία της καλλιτεχνικής έκφρασης του λαού μας.
- **Συνειδητοποίηση των πολιτιστικών αλληλεπιδράσεων:** Προσεγγίζοντας τα μνημεία της χώρας μας κατανοούμε την αμφίδρομη πολιτιστική σχέση του λαού μας με τους λαούς της Ευρώπης και της Ανατολής και συνειδητοποιούμε την οικουμενική διάσταση του Ελληνικού πολιτισμού.
- **Ενδυνάμωση της συλλογικής συνείδησης:** Η γνωριμία με τις αρχαιολογικές τοποθεσίες και τα μνημεία επιβεβαιώνουν με θαυμαστό τρόπο την αποτελεσματικότητα της κοινής δράσης των προπατόρων μας και έτσι λειτουργεί καταλυτικά στη διαμόρφωση της συλλογικής συνείδησης σε μια εποχή υπέρμετρου εγωισμού, εσωστρέφειας και αλαζονείας.
- **Οικονομική αξία:** Καθοριστική η συμβολή των αρχαιολογικών χώρων, των μνημείων αλλά και των μουσείων στην αύξηση του εσωτερικού και εξωτερικού τουρισμού για την ενίσχυση της τοπικής και εθνικής οικονομίας.

Επιφώνηση και μεταβατική παράγραφος (προαιρετικές)

2. Δραστηριότητες εξοικείωσης των πολιτών και ειδικότερα των νέων με τη μνημειακή μας κληρονομιά.

- **Οικογένεια:** Πραγματοποίηση εκδρομών και επισκέψεων σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία – μύηση των παιδιών σε καλλιτεχνικές δημιουργίες.
- **Εκπαίδευση:** Αναβάθμιση των σχολικών εκδρομών, ουσιαστική προσέγγιση έργων γλυπτικής και αρχιτεκτονικής τέχνης, ξενάγηση από ειδικούς επιστήμονες, εκπόνηση εργασιών και «υιοθέτηση» των μνημείων της περιοχής.
- **Τοπική Αυτοδιοίκηση:** Οργάνωση περιηγήσεων και ξεναγήσεων σε χώρους του Δήμου ή

της Περιφέρειας που παρουσιάζουν αρχαιολογικό ενδιαφέρον – διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων για την αναβάθμιση και την αξιοποίησή τους.

- Πολιτειακοί και πολιτικοί φορείς: Πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός για την υλοποίηση προγραμμάτων που αφορούν τη συντήρηση και την προστασία έργων της καλλιτεχνικής μας κληρονομιάς – ελεύθερη πρόσβαση σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους για τους μαθητές και τους φοιτητές.
- ΜΜΕ: Προβολή ανάλογων εκπομπών και διαφημιστική εκστρατεία για την ανάδειξη των αρχαιοτήτων και την ενημέρωση του κοινού σχετικά με πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται στους αντίστοιχους χώρους.
- Πολιτιστικοί φορείς – καλλιτεχνικοί σύλλογοι – πνευματικά ιδρύματα: Οργάνωση πολιτιστικών ημερίδων με την παρουσία αρχαιολόγων, ιστορικών, καλλιτεχνών – προώθηση της συμμετοχής του κοινού και ιδιαίτερα των νέων σε πολιτιστικές δράσεις.
- Ατομική δραστηριοποίηση: Καλλιέργεια προσωπικού ενδιαφέροντος για την ιστορία, την τέχνη, τον πολιτισμό – προθυμία για ερευνητικές εργασίες στο σχολείο – εικονική περιήγηση μέσω του διαδικτύου σε χώρους καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος – συμμετοχή των νέων σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού σε ανοικτούς αρχαιολογικούς χώρους.

Επίλογος

Τα μνημεία διατηρούν την ιστορική μνήμη και την καλλιτεχνική μας παράδοση ζωντανή. Μας φέρουν σε επαφή με τον πολιτιστικό μας παρελθόν. Ο πολιτισμός μας όμως – σύνθεση του αρχαιοελληνικού, βυζαντινού και νεοελληνικού πολιτισμού – δεν αρκεί μόνο να διασωθεί, αλλά και να συνεχιστεί (κατά τον Σαρτρ «ο πολιτισμός δεν σώζεται μόνο, δημιουργείται επίσης»). Γι' αυτό η σωστή προσέγγιση και η δημιουργική αξιοποίησή του, ιδιαίτερα από τη νέα γενιά θα συμβάλει στην εξέλιξή του μέσα στον χρόνο.

Αποφώνηση

Θέμα: Σε ομιλία 500-600 λέξεων που θα γράψετε για να εκφωνήσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας, με θέμα τις ανθρώπινες σχέσεις στη σύγχρονη εποχή, να εκθέσετε:

- α) τα χαρακτηριστικά της γνήσιας φιλίας, όπως εσείς την αντιλαμβάνεστε και
- β) την άποψή σας σχετικά με τον ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης / διαδικτύου στη δημιουργία σχέσεων φιλίας.

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Εκφώνηση ομιλίας σε εκδήλωση του σχολείου.
- β.** Δεδομένο: Οι ανθρώπινες - φιλικές σχέσεις στη σύγχρονη εποχή.
- γ.** Ζητούμενα
  - Τα χαρακτηριστικά της γνήσιας φιλίας.
  - Ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης / διαδικτύου στη δημιουργία σχέσεων φιλίας.

Διάγραμμα ομιλίας

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Βρισκόμαστε σήμερα σε αυτή την αίθουσα για να εκφράσουμε τις απόψεις μας σχετικά με ένα θέμα τόσο οικείο, τόσο ανθρώπινο, τόσο απαραίτητο στη ζωή μας! Αφορά στις ανθρώπινες σχέσεις και συγκεκριμένα στις φιλικές σχέσεις, τη φιλία.
- Η γνήσια φιλία είναι η ουσιαστικότερη έκφραση της έμφυτης κοινωνικότητας του ανθρώπου, δηλαδή της φυσικής τάσης να συνυπάρχει με τους άλλους. Είναι μια υπέρτατη ανθρωπινή αξία, που συνοδεύεται από ανώτερα συναισθήματα ανθρωπιάς.
- Σήμερα όμως το νόημα της αληθινής φιλίας έχει διαφοροποιηθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μιλάμε για «μετάλλαξη» της έννοιας. Θεωρούμε φίλους ακόμη και όσους δεν γνωρίζουμε, όσους απλά συνομιλούμε μαζί τους –μέσω της ψηφιακής οθόνης– που ίσως δεν έχουμε έλθει σε άμεση και διαπροσωπική επαφή ποτέ μαζί τους. Η αληθινή φιλία, ωστόσο, υφίσταται ως αξία ανάμεσα στους ανθρώπους, μολονότι είναι δυσεύρετη, όπως άλλωστε δυσεύρετες είναι όλες οι ηθικές αξίες, που δοκιμάζονται σήμερα στην κοινωνία μας.

Κύρια ανάπτυξη

1. Τα χαρακτηριστικά της γνήσιας φιλίας

Προαπαιτούμενα για την άνθηση της πραγματικής φιλίας είναι η αγάπη προς τον άνθρωπο, η συγκροτημένη ψυχική δομή και η αρετή ως ενιαία ανθρώπινη αξία.

- Εκδήλωση ατομικών και διαπροσωπικών ηθικών αξιών: αγάπη, σεβασμός, ειλικρίνεια, εμπιστοσύνη, ευγένεια, τιμιότητα, αξιοπρέπεια.
- Αμοιβαιότητα: αλληλοκατανόηση, ενσυναίσθηση, αλληλοεκτίμηση, αμοιβαία αρωγή (βοήθεια), επιεικής στάση στις παραλείψεις ή τα λάθη του φίλου, αλτρουϊσμός, συνεργασία.
- Πνεύμα θυσίας: μεγαθυμία, αυταπάρνηση, γενναιοδωρία, διάθεση προσφοράς πολύτιμου χρόνου στον φίλο, προσφορά έμπρακτης αγάπης, αυτοθυσίας.
- Ηθική συμπαράσταση: ανάπτυξη ψυχικών δεσμών, συντροφικότητα, ενθάρρυνση στις δυσκολίες της ζωής, συμμετοχή στη χαρά ή τη λύπη του φίλου (**«Η λύπη μοιράζεται στα δυο και η χαρά γίνεται διπλή»**).
- Ταπεινότητα: έξοδος από την ατομικότητα, παραμερισμός του εγωκεντρισμού, έλλειψη αλαζονείας, αυτογνωσία, σύνεση, φρόνηση, ετερογνωσία.
- Απουσία κατώτερων συναισθημάτων – χρησιμοθηρικού πνεύματος: ανυπαρξία ζήλειας και φθόνου – έλλειψη ιδιοτέλειας, υστεροβουλίας και καιροσκοπισμού.
- Βελτίωση του χαρακτήρα: εντόπιση των ελαττωμάτων του φίλου, άσκηση καλοπροαίρετης κριτικής – έλλειψη κολακείας αλλά αναγνώριση των προτερημάτων του, παραδοχή της αξίας του, ανάπτυξη της ευγενούς άμιλλας μέσω της μίμησης.
- Πνευματική επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων: κοινά ενδιαφέροντα, ανησυχίες, προβληματισμοί, στόχοι, δραστηριότητες – συνδιαμόρφωση κοινών αντιλήψεων απέναντι στη ζωή (**«Η ταυτότητα απόψεων, πεποιθήσεων και αντιλήψεων δημιουργεί τη φιλία»**).
- Διάρκεια και σταθερότητα: ισοτιμία των φίλων (προϋπόθεση για τη δοκιμασία της φιλίας μέσα στον χρόνο και για την ανθεκτικότητά της) – ισχυροποίηση της φιλίας μέσα από τη διαρκή προσωπική επαφή και επικοινωνία.

Επιφώνηση (προαιρετική)

Μεταβατική παράγραφος

Η σύναψη, ωστόσο, φιλικών σχέσεων μέσω διαδικτύου είναι σήμερα μια κοινωνική πραγματικότητα. Η τεχνολογική εξέλιξη έχει «εισβάλει» κυριολεκτικά στη ζωή μας και έχει διαμορφώσει καινούρια δεδομένα στην καθημερινή μας επικοινωνία –ιδιαίτερα των νέων– τόσο θετικά όσο και αρνητικά.

2. Ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης / διαδικτύου στη δημιουργία σχέσεων φιλίας.

α. Θετικά δεδομένα

- Ταχύτητα και ευρύτητα δημιουργίας φιλικών σχέσεων: εκμηδενισμός αποστάσεων και επέκταση «χώρου», αναζήτηση νέων «φίλων» από γνωριμίες σε Ελλάδα, Ευρώπη και όλον τον κόσμο.
- Ελευθερία συμμετοχής σε «ομάδες» ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά: ίδια ενδιαφέροντα και παρόμοιοι προσανατολισμοί – άρση των προκαταλήψεων, στερεοτύπων και ενίσχυση πνεύματος διαπολιτισμικότητας.

- Καθορισμός των φιλικών σχέσεων με «όρους» ασφάλειας: καλλιέργεια της κοινωνικότητας των εφήβων μέσα σε ένα «ασφαλές» περιβάλλον μπροστά στην οθόνη, σε μια εποχή δύσκολη για τους εφήβους στο άγνωστο και άξενο περιβάλλον κυρίως των μεγαλουπόλεων.
- Δυνατότητα ταχύτατης επικοινωνίας: εξοικονόμηση χρόνου – απρόσκοπτη επαφή και συνεργασία, ιδιαίτερα στα σύγχρονα και απρόσωπα αστικά κέντρα.
- Συναισθηματική στήριξη: θετική επίδραση στην αντιμετώπιση των εφηβικών και νεανικών ανησυχιών, των οικογενειακών προβλημάτων, σχολικών αποτυχιών και προσωπικών δυσκολιών.
- Προστασία των ανθρώπων από μια πιθανή προδοσία φίλων: αποφυγή ψυχικού κόστους από τη διάψευση της συναισθηματικής επένδυσης σε έναν φίλο (με την παραδοσιακή έννοια του όρου «φιλία»).
- Δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης – ποικιλία επιλογών: ανυπαρξία λογοκρισίας – ελευθερία επιλογών για ψυχαγωγία.
- Διατήρηση μιας αυθεντικής φιλίας μέσω διαδικτύου: συνεχής επαφή έστω και εξ αποστάσεως με παιδικούς φίλους και διατήρηση άφθαρτης της φιλίας μέσα στον χρόνο σε αντίθεση με το παρελθόν όπου η απόσταση οδηγούσε στην αποξένωση και στη λήθη των φίλων.

β. αρνητικά

- Εικονική φιλία: επιφανειακές, επιδερμικές, πλασματικές φιλικές σχέσεις (έμφαση στο «φαίνεσθαι» του φίλου και όχι στο «είναι» του).
- Αλλοτρίωση φιλίας: απουσία ουσιαστικής ανθρώπινης επαφής – κίνδυνος εσωστρέφειας και αποξένωσης.
- Αντικατάσταση της διαπροσωπικής επαφής με την ηλεκτρονική επικοινωνία: τα πρόσωπα άψυχα και ψυχρά μηχανικά εργαλεία (το ηλεκτρονικό πληκτρολόγιο και η οθόνη) υποκατάστατα της «πρόσωπο με πρόσωπο» ανθρώπινης επαφής.
- Έλλειψη γνήσιου και ζωντανού διαλόγου: «ανέκφραστος» λόγος – απουσία της «γλώσσας» του σώματος, των μορφασμών του προσώπου, του βλέμματος (απαιτήματα εκφραστικά μέσα της πραγματικής σκέψης και του γνήσιου ή μη συναισθήματος).
- Αυτοακύρωση της προσωπικής ζωής του ατόμου: καλοπροαίρετη και αφελής έκθεση προσωπικών δεδομένων, εκμετάλλευσή τους από έναν «άγνωστο φίλο» – ακύρωση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής, ενός δικαιώματος κατοχυρωμένου θεσμικά μέσα από κοινωνικοπολιτικούς αγώνες.

- Μιμητισμός: τυφλή μίμηση, συρμός, απώλεια της ελεύθερης βούλησης, αυτοπαγίδευση και αυτοϋποδούλωση του ανθρώπου σε ένα μηχανικό μέσο, κίνδυνος μαζοποίησης.
- Εθισμός: «έξη» και εξάρτηση από την ψηφιακή οθόνη, ανώφελη σπατάλη του πολύτιμου ελεύθερου χρόνου, απομάκρυνση από υγιείς και γνήσιες μορφές ψυχαγωγίας.
- Απόκρυψη της πραγματικής ταυτότητας των «φίλων»: πιθανότητα εκφοβισμού και προσβολής της αξιοπρέπειας – απειλή της ακεραιότητας και της ζωής του ατόμου.
- Κίνδυνος παραπλάνησης του χρήστη: προσηλυτισμός σε επικίνδυνες ιδέες, απόκτηση επιβλαβών συνηθειών, εξώθηση σε παραβατικές συμπεριφορές.
- Κίνδυνος εξαπάτησης των εφήβων: σύναψη εφηβικών φιλικών σχέσεων με αγνώστους από το «ηλεκτρονικό» πλήθος – διάψευση προσδοκιών, απογοήτευση.
- Αυτοαπομόνωση: εγκλωβισμός σε φαντασιώσεις και ψευδαισθήσεις φιλικής επικοινωνίας, μοναξιά και ψυχική ερημιά («είναι αφόρητη ερημιά η έλλειψη αληθινών φίλων»).

Επίλογος

Η εξέλιξη της κοινωνίας απαιτεί τη χρήση των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας στη ζωή μας. Οι σημερινές όμως μορφές φιλίας μέσω του διαδικτύου δεν καλύπτουν την ψυχική, εσωτερική ανάγκη του ανθρώπου για συναναστροφή και συντροφικότητα. Αντίθετα η γνήσια φιλία μάς οδηγεί στην ουσιαστική διέξοδο από τα αδιέξοδα της ανθρώπινης ψυχής και ύπαρξής μας και στην πραγματική έξοδο προς την κοινωνία. Ας αξιοποιήσουμε, λοιπόν, το διαδίκτυο για να εκσυγχρονισθούμε, αλλά χωρίς να «μεταλλαχθούμε» ως άνθρωποι και ως φίλοι!

Αποφώνηση

Υποσημείωση

Τα θέματα σχετικά με τη «φιλία» και την «κοινωνική δικτύωση» αναπτύσσονται στην «Επιτομή» Λεξικού εννοιών (Α΄ κατηγορία) και στην υποενότητα «ομιλίες», σελ. 295 και σελ. 209 αντίστοιχα, «Νεοελληνικός Λόγος», εκδ. ΖΗΤΗ, Θεσ/νίκη, 2017.

2017

Θέμα: Στην τελετή αποφοίτησης του σχολείου σας ως υποψήφιοι/ες φοιτητές/τριες και μελλοντικοί/κές επιστήμονες εκφωνείτε μια ομιλία 500-600 λέξεων στην οποία εστιάζετε σε δύο άξονες:

- α) στον ρόλο της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων, κατά τη γνώμη σας, σύγχρονων προβλημάτων και
- β) στα ηθικά εφόδια του επιστήμονα που θα του επιτρέψουν να υπηρετήσει αυτό τον στόχο.

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α.** Επικοινωνιακό πλαίσιο: Εκφώνηση ομιλίας στο σχολείο.
- β.** Δεδομένο: Τελετή αποφοίτησης των υποψηφίων φοιτητών/τριών και μελλοντικών επιστημόνων με θέμα την επιστήμη.
- γ.** Επισήμανση ζητούμενων
  - Ο ρόλος της επιστήμης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων σύγχρονων προβλημάτων.
  - Τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα για την υπηρετηση του παραπάνω στόχου.

Διάγραμμα ομιλίας

Προσφώνηση

Προλογική τοποθέτηση

- Αφορμή για την εκφώνηση της ομιλίας – απλή αναφορά στα συναισθήματά μου κατά την αποφοίτηση και σχετικά με την προοπτική επιτυχίας σε ένα επιστημονικό κλάδο.
- Σκοπός της επιστήμης: Αναζήτηση της αλήθειας, γνώση της φυσικής νομοτέλειας, επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων, αξιοποίηση των επιστημονικών επιτευγμάτων για την οικονομική, πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη της ανθρωπότητας.
- Αναγκαιότητα της επιστήμης να επιτελεί σωστά τον ρόλο της.

Κύρια ανάπτυξη

1. Ο ρόλος της επιστήμης

στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων σύγχρονων προβλημάτων

- Κάλυψη των απαραίτητων βιοτικών αναγκών και βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των ανθρώπων (σε θέματα υγιεινής διατροφής, σύγχρονης και άνετης στέγης, ηλεκτρονικής επικοινωνίας, ασφαλούς συγκοινωνίας, ποιοτικής ψυχαγωγίας κ.ά.) – Αύξηση παραγωγής αγαθών και δυνατότητα αντιμετώπισης του υποσιτισμού των φτωχών λαών.
- Αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας: Πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία ασθενειών, ανακάλυψη φαρμάκων, αύξηση μέσου όρου ζωής, μείωση θνησιμότητας, αντιμετώπιση υπογονιμότητας.

- Διαμόρφωση επαρκών οικονομικών συνθηκών για τη θεμελίωση του πολιτιστικού εικοδομήματος των κοινωνιών και προοπτική άμβλυνσης των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων ανάμεσα στις χώρες.
- Καταπολέμηση της αμάθειας: Απελευθέρωση από την άγνοια, απαλλαγή από προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες, διαφώτιση της κοινής γνώμης, άνοδος του πνευματικού επιπέδου των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών.
- Συνδρομή των επιστημών συμπεριφοράς (π.χ. κοινωνικής και κλινικής ψυχολογίας, κοινωνιολογίας) για τη δυνατότητα ελαχιστοποίησης των αρνητικών συναισθημάτων (φόβου, αγωνίας, ανασφάλειας, άγχους, κατάθλιψης κ.ά.) και των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας (βίας, εγκληματικότητας κ.ά.), που γεννά η κρίση του σύγχρονου πολιτισμού μας.
- Συμβολή στην εξέλιξη της τεχνολογίας, μέσω των επιστημονικών ανακαλύψεων και εφευρέσεων και των πρακτικών εφαρμογών: Εμφάνιση καινούριων επαγγελμαμάτων, ειδικοτήτων, οικονομική πρόοδος, δυνατότητα καταπολέμησης της ανεργίας.
- Πρόγνωση των απότομων καιρικών συνθηκών λόγω της κλιματικής αλλαγής και αποτελεσματική διαχείριση των τραγικών συνεπειών των προερχόμενων από αυτήν
- Αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών ενέργειας: Δυνατότητα αντιμετώπισης της διαταραγμένης οικολογικής ισορροπίας και προστασία της φύσης.
- Προάσπιση των ανθρωπιστικών αξιών (δημοκρατίας, ελευθερίας, σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διασφάλιση της ειρήνης κ.ά.) με τη διεθνή παρέμβαση των επιστημόνων ως πνευματικών ανθρώπων.

Επιφώνηση και μεταβατική παράγραφος (προαιρετικές)

Τα προβλήματα του σύγχρονου πολιτισμού μας σε όλους τους τομείς (οικονομικά, οικολογικά, κοινωνικά, ηθικά, ιατρικά, πολιτιστικά κ.ά.) επιβάλλουν τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου της επιστήμης με την τήρηση των κανόνων ηθικής δεοντολογίας προκειμένου η επιστήμη να υπηρετεί τον άνθρωπο και εμείς ως αυριανοί επιστήμονες να ασκούμε με επιτυχία το επάγγελμά μας.

2. Τα ηθικά εφόδια του επιστήμονα για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων

- Καλλιέργεια ηθικών αρετών (π.χ. αυτογνωσίας, εγκράτειας, μετριοφροσύνης) για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του επιστήμονα, εκτός από την απαιτούμενη επιστημονική του κατάρτιση και τη συνεχή επιστημονική ενημέρωση.
- Συνειδητοποίηση του επιστημονικού χρέους: Υπευθυνότητα, περίσκεψη, διορατικότητα όσον αφορά τις επιπτώσεις των επιστημονικών επιτευγμάτων για το μέλλον της ανθρωπότητας και την τύχη του πλανήτη μας.
- Απαλλαγή από αλαζονεία και δογματισμό: Αντικειμενικότητα και κριτική σκέψη, σεβασμός της διαφορετικής επιστημονικής προσέγγισης, διάθεση συνεργασίας με άλλους επιστήμονες για το καλό της ανθρωπότητας.
- Ανιδιοτέλεια: Εξάλειψη του ωφελιμιστικού πνεύματος, του χρηματισμού και της κερδοσκοπίας – απόρριψη του δόγματος «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα» και υιοθέτηση της σοφής ρήσης του Καντ «Ο άνθρωπος δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ποτέ ως μέσον για κάποιο σκοπό αλλά να θεωρείται αυτός, ο ίδιος τελικός σκοπός».
- Απελευθέρωση από πολιτικά συμφέροντα και σκοπιμότητες: Θάρρος, ειλικρίνεια και

παρρησία στη διατύπωση της επιστημονικής γνώμης, ενδεχομένως δυσάρεστης σε ισχυρά πρόσωπα ή ομάδες συμφερόντων.

- Ανθρωπιστική καλλιέργεια: Πίστη σε υψηλά ιδανικά και ανθρώπινες αξίες (αγάπη για τον συνάνθρωπο, διάθεση κοινωνικής προσφοράς, δημοκρατική ευαισθησία, φιλειρηνική στάση κτλ.).
- Συναίσθηση της κοινωνικής αποστολής του επιστήμονα και ανάδειξη του επαγγέλματός του σε κοινωνικό λειτούργημα.
- Συνέπεια και σταθερότητα στην υπηρετήση υψηλών ηθικών στόχων: Άσκηση του επιστημονικού επαγγέλματος με αρετή, εντιμότητα, ακεραιότητα και πνεύμα δικαιοσύνης.

Επίλογος

Εμείς –ως αυριανοί επιστήμονες ή ερευνητές– οφείλουμε να ενστερνισθούμε τις αρχές της ηθικής δεοντολογίας και να αποτελέσουμε πρότυπα ανθρώπινης ακεραιότητας, κοινωνικής συμπεριφοράς και πανανθρώπινης ευαισθησίας, έχοντας ως γνώμονα την Πλατωνική ρήση: «Πάσα επιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης και της άλλης αρετής πανουργία και ου σοφία φαίνεται».

Αποφώνηση

Υποσημειώσεις

1. Σχετικό θέμα για παραγωγή λόγου όσον αφορά τον ρόλο των επιστημόνων τέθηκε στις Πανελλαδικές εξετάσεις του 2002 και αναπτύχθηκε αντίστοιχα (pdf, [σελίδα 29](#)).
2. Σχετικό θέμα με την επιστημονική γνώση αναπτύσσεται στην Επιτομή Λεξικού, σελίδα 308, Νεοελληνικός Λόγος, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη 2017.

Θέμα: Με αφορμή διάλογο που έχει ανοίξει στη σχολική κοινότητα σχετικά με τον μορφωτικό ρόλο του σχολείου στον 21^ο αιώνα, γράφετε ένα άρθρο (500-600 λέξεις) στη μαθητική εφημερίδα στο οποίο:

- α) υποστηρίζετε την άποψη ότι το σχολείο οφείλει, παράλληλα με την εκπαιδευτική, να ασκεί και παιδευτική λειτουργία, και
- β) προτείνετε, αιτιολογημένα, τρόπους με τους οποίους εκπαιδευτικοί και μαθητές/μαθήτριες μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση του παιδευτικού ρόλου του σχολείου.

Παραγωγή κειμένου

Άξονες ανάπτυξης

- α. Επικοινωνιακό Πλαίσιο: Άρθρο σε μαθητική εφημερίδα.
- β. Δεδομένο: Διάλογος στη σχολική κοινότητα για τον μορφωτικό ρόλο του σχολείου στον 21^ο αιώνα.
- γ. Επισήμανση ζητούμενων:
  - Η εκπαιδευτική και παιδευτική λειτουργία του σχολείου
  - Τρόποι συμβολής των εκπαιδευτικών και των μαθητών-μαθητριών στην ενίσχυση του παιδευτικού ρόλου του σχολείου

Διάγραμμα άρθρου

Τίτλος Άρθρου

Προλογική τοποθέτηση

Ο ρόλος του σχολείου στον 21^ο αιώνα είναι σύνθετος και πολυδιάστατος. Ωστόσο, σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα, είναι διττός. Από τη μία πλευρά το σχολείο, ως θεσμοθετημένος φορέας της πολιτείας, σκοπό έχει τη μετάδοση γνώσεων στους μαθητές και τη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων προκειμένου να κατακτήσουν αυτοί επαγγελματικούς και επιστημονικούς στόχους στο μέλλον. Από την άλλη πλευρά στοχεύει στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους, στην ευρύτερη μόρφωσή τους και στην επίτευξη της ορθής κοινωνικοποίησής τους ώστε να γίνουν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες.

Κύρια ανάπτυξη

1. Εκπαιδευτική και παιδευτική λειτουργία του σχολείου

Με βάση τη διπλή στοχοθεσία της εκπαίδευσης:

- α. Το σχολείο οφείλει να λειτουργεί εκπαιδευτικά:
  - Να μεταδίδει τις γνώσεις στους μαθητές με σύγχρονα μέσα και να τους προετοιμάζει

κατάλληλα προκειμένου να οικοδομήσουν σε σωστές βάσεις τη συνέχιση των σπουδών τους.

- Να προσανατολίζει επαγγελματικά τους μαθητές ώστε να ενημερώνονται για τις απαιτήσεις στην άσκηση των επαγγελματικών όλων και για την προσφορά-ζήτηση των επαγγελμάτων στον χώρο της εργασίας.
- Να βοηθά στην άσκηση του διαλόγου, να οξύνει την κριτική ικανότητα, να κινητοποιεί τη φαντασία και να εμπνέει την αγάπη για τη γνώση στους μαθητές.
- Να καλλιεργεί πολλές δεξιότητες στους μαθητές με στόχο να ανταποκριθούν στις αυριανές επαγγελματικές και κοινωνικές προκλήσεις της εποχής μας

β. Το σχολείο παράλληλα έχει χρέος να λειτουργεί και παιδευτικά:

- Να εφοδιάζει τους μαθητές με ατομικές ψυχικές και ηθικές αξίες (π.χ. θέληση, αυτοπεποίθηση, θάρρος, ελπίδα, ειλικρίνεια, αισιοδοξία, ψυχραιμία, σύνεση κ.ά.) ώστε να θωρακιστούν στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που θα συναντήσουν στη ζωή τους.
- Να καλλιεργεί κοινωνικές αρετές και αξίες (π.χ. συμπαράσταση στον συνάνθρωπο, σεβασμό της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της ζωής του και γενικότερα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αγάπη για την ελευθερία, τη δημοκρατία, την ειρήνη κ.ά.) για την επιτυχή αυριανή συνεργασία με τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας.
- Να προβληματίζει τον μαθητή, να τον μεταβάλλει σε σκεπτόμενο ον και να τον οδηγεί στην αυτοκριτική και την αυτογνωσία.
- Να βοηθά τους μαθητές να θέτουν υψηλούς στόχους στη ζωή τους –τόσο ατομικούς όσο και κοινωνικούς– και να αγωνίζονται για την επίτευξή τους και για την επίλυση των κρίσιμων προβλημάτων της κοινωνίας μας (μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος, πολιτιστική κρίση κ.ά.)
- Να καλλιεργεί την αίσθηση του «ωραίου», του «μέτρου», της αρμονίας μέσω της τέχνης.
- Να προσφέρει περιβαλλοντική αγωγή και να διαμορφώνει οικολογική συνείδηση για την προστασία της φύσης.
- Να διαπαιδαγωγεί με πρότυπα ανθρωπιστικά (π.χ. συναδέλφωσης, ισότητας, δικαιοσύνης κ.ά.) και να ποιεί «Ανθρώπους» με την ουσιαστική σημασία του όρου.

Μεταβατική παράγραφος

Ανταποκρίνεται όμως το σημερινό σχολείο στον παιδευτικό του ρόλο; Μήπως η παιδεία αποτελεί «το μεγάλο μας πρόβλημα», σύμφωνα με τον Ευ. Παπανούτσο, ακόμη και σήμερα; Μήπως υπάρχει αναγκαιότητα η σχολική κοινότητα (εκπαιδευτική και μαθητική) να συμβάλλει στην ενδυνάμωση του παιδευτικού ρόλου του σχολείου;

2. Τρόποι συμβολής των εκπαιδευτικών και των μαθητών-μαθητριών στην ενίσχυση του παιδευτικού ρόλου του σχολείου

Η ενίσχυση του παιδευτικού ρόλου του σχολείου μπορεί να επιτευχθεί με τους εξής κυρίως τρόπους:

- Εκσυγχρονισμός των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών: Οι εκπαιδευτικοί να εξαλείψουν την αντίληψη του παραδοσιακού «δασκάλου», να διαμορφώσουν στην πράξη αντιαυταρχική και δημοκρατική συμπεριφορά απέναντι στους μαθητές, να γίνουν κοινωνοί

των προβλημάτων των μαθητών, ηθικοί συμπαράστατες, εμπυχωτές και συνοδοιπόροι των μαθητών στον δύσκολο αγώνα τους.

- Ειλικρινής σεβασμός στους γραπτούς και άγραφους κανόνες του λειτουργήματος του εκπαιδευτικού: οι δάσκαλοι να σέβονται τον εαυτό τους και να γίνονται πρότυπα μίμησης για τους μαθητές. Να υπάρχει συνέπεια μεταξύ των λόγων και των έργων τους.
- Καλλιέργεια δημοκρατικού ήθους μέσα από την καθημερινή σχολική πραγματικότητα: Οι μαθητές να αναπτύσσουν σχέσεις ισοτιμίας και αλληλοσεβασμού ανάμεσά τους και να συνεργάζονται σε όλες τις δραστηριότητες εντός και εκτός σχολικού χώρου (σχολικές, καλλιτεχνικές, πολιτιστικές κ.ά.).
- Συμμετοχή των μαθητών-μαθητριών σε σχολικές δράσεις για την περιβαλλοντική και κοινωνική ευαισθητοποίησή τους: να λαμβάνουν μέρος σε πρωτοβουλίες που αφορούν δένδροφυτεύσεις, καθαρισμούς πάρκων και ακτών, φιλανθρωπικές και άλλες. εθελοντικές δράσεις.
- Διοργάνωση εκδηλώσεων: να διοργανώνουν θεατρικές παραστάσεις, αθλητικούς αγώνες, εκθέσεις ζωγραφικής, μουσικές συναυλίες, επισκέψεις σε ιστορικούς, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία κ.α. για να αποκτούν περισσότερα ενδιαφέροντα στη ζωή τους.
- Σωστή λειτουργία του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων: να διεκδικούν σοβαρά μαθητικά αιτήματα και να λαμβάνουν μέρος –είτε ως υποψήφιοι είτε ως ψηφοφόροι– στις δημοκρατικές διαδικασίες ανάδειξης 5μελών και 15μελών μαθητικών συμβουλίων για τη μελλοντική πολιτικοποίησή τους.
- Διαμόρφωση συλλογικής και ανθρωπιστικής συνείδησης: Με τη διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων να απαλλαχθούν από προκαταλήψεις και ρατσιστικές αντιλήψεις. Μέσα από την αρμονική συνύπαρξη με τους άλλους μαθητές –ανεξάρτητα από ιδιαιτερότητες σωματικές, πνευματικές, εθνικές, θρησκευτικές και πολιτιστικές– να αποδέχονται τη διαφορετικότητα ώστε να συμβάλλουν στο μέλλον στην υπέρβαση των κοινωνικών και γενικότερα των παγκόσμιων προβλημάτων της εποχής μας.

Επίλογος

Επομένως το σύγχρονο σχολείο με το «άνοιγμα» στην κοινωνία και στον κόσμο θα ισχυροποιηθεί και θα επιτελέσει ολοκληρωμένα την πολύπλευρη αποστολή του. Άλλωστε σύμφωνα με τον Κωσταντίνο Τσάτσο (τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας): «Η παιδεία δεν είναι καλλιέργεια απλά μιας δεξιοτεχνίας, αλλά μία καθολική καλλιέργεια της σκέψης και της ψυχής».

Υποσημείωση

Το θέμα για την Παιδεία-Εκπαίδευση έχει αναπτυχθεί στο βιβλίο «Νεοελληνικός Λόγος», Εκδόσεις Ζήτη, 2017:

- «Παιδεία», Επιτομή Λεξικού, σελ. 330
- «Ο ρόλος του δασκάλου», σελ 381
- Θέμα Πανελλαδικών εξετάσεων 2000, Συνοδευτικό pdf, σελ. 21-23
- Θέμα Πανελλαδικών εξετάσεων 2004, Συνοδευτικό pdf, σελ. 33-35

Παροράματα της πρώτης έκδοσης (2017) του βιβλίου «Νεοελληνικός Λόγος»:

1. Στη σελίδα 13, στο κείμενο 18 («Κτισμένη κληρονομιά»), στην τρίτη στήλη, αντί «pdf (2013)» → «pdf (2015)»
2. Στη σελίδα 72, στο υποερώτημα (α) της 3^{ης} άσκησης, αντί «**χαρακτηρίζεται**» → «**χαρακτηρίζετε**»
3. Στην 1^η σειρά του άρθρου της σελίδας 160 αντί «τον 5^ο αιώνα τόνιζε» → «τον 5^ο αιώνα π.Χ. τόνιζε»
4. Στην 1^η σειρά της 2^{ης} παραγράφου της σελίδας 210 αντί «**ιδιαιτέρως**» → «**ιδιαιτέρως**»
5. Στην 5^η σειρά της σελίδας 282 αντί «414-5» → «424-5»
6. Στην 1^η σειρά της σελίδας 317 αντί «**ευρύτερξς**» → «**ευρύτερης**»
7. Στη σελίδα 440, στην απάντηση της 10^{ης} άσκησης,
αντί «αυθυπέρβαση: αυτός + **υπό** + βαίνω» → «αυθυπέρβαση: αυτός + **υπέρ** + βαίνω»
8. Η υποσημείωση του πίνακα της σελ. 444 διαμορφώνεται ως εξής:

Υποσημείωση: Τα θέματα στη Νεοελληνική Γλώσσα των Πανελλαδικών εξετάσεων είναι τριών ειδών και βαθμολογούνται αντίστοιχα:

A (κείμενο): Ζητείται να συνταχθεί η περίληψη του κειμένου που δίνεται για κατανόηση (25 μόρια).

B (ασκήσεις): Ζητούνται να απαντηθούν τέσσερις ή πέντε ασκήσεις (με ή χωρίς υποερωτήματα), κατά την κρίση της Εξεταστικής Επιτροπής των Πανελλαδικών Εξετάσεων (35 μόρια). Οι ασκήσεις του θέματος B παρουσιάζονται στον ανωτέρω πίνακα.

Γ (παραγωγή λόγου): Ζητείται να παραχθεί λόγος σε επικοινωνιακό πλαίσιο (άρθρο - γραπτή εισήγηση / ομιλία - επιστολή) με δύο, συνήθως, ερωτήματα για μία έννοια που νοηματικά συνδέεται με το περιεχόμενο του δεδομένου κειμένου (A) (40 μόρια).